

Prognoza Oddziaływania na Środowisko Projektu

**Strategiczny Plan Terytorialno-
Funkcjonalny w ramach inicjatywy
„Aktywne Roztocze” do 2023 roku**

SPIS TREŚCI

1.	Wprowadzenie	4
1.	Podstawa prawna i cel opracowania Prognozy	4
1.2.	Zawartość merytoryczna Prognozy	4
1.3	Metodologia wykonania Prognozy	5
2.	Analiza zawartości Strategicznego Planu Terytorialno-Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku	6
2.1.	Zawartość i cele Strategicznego Planu	6
2.2.	Powiązania Strategicznego Planu z innymi dokumentami	9
2.2.1	Poziom wspólnotowy	9
2.2.2	Poziom krajowy	10
2.2.3	Poziom regionalny	11
3.	Opis stanu środowiska naturalnego „Aktywnego Roztocza” na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem	13
3.1.	Istniejący stan środowiska	13
3.1.1	Powietrze atmosferyczne	13
3.1.2	Wody powierzchniowe	14
3.1.3	Wody podziemne	16
3.1.4	Hałas	19
3.1.5	Promieniowanie elektromagnetyczne	23
3.1.6	Budowa geologiczna i gleba	24
3.1.7	Warunki klimatyczne	26
3.1.8	Ochrona przyrody i roślinności	26
3.1.9	Zabytki i dobra materialne	58
4.	Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku	67
5.	Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym i krajowym istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby w jakich te cele i problemy środowiska zostały uwzględnione podczas jego opracowania	73
5.1.	Ocena spójności celów Strategicznego Planu w celami ustanowionymi w dokumentach rangi międzynarodowej	73
5.2	Ocena spójności celów Strategicznego Planu w celami ustanowionymi w dokumentach krajowych	80

6.	Przewidywane oddziaływanie na środowisko	86
6.1.	Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody	86
6.2	Przewidywane znaczące oddziaływania (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne) na środowisko, w tym na obszar Natura 2000 z uwzględnieniem zależności między tymi elementami.	89
6.3.	Oddziaływania wtórne i skumulowane	129
6.4	Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru	130
7.	Niedostatki i braki materiałów utrudniające ocenę szkodliwego oddziaływania na środowisko ustaleń projektowanego dokumentu	132
8.	Transgraniczne oddziaływanie na środowisko	132
9.	Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie Strategii	133
10.	Przewidywane metody analizy skutków realizacji postanowień projektu Strategii	133
11.	Streszczenie w języku niespecjalistycznym	134

1. Wprowadzenie

1.1. Podstawa prawna i cel opracowania Prognozy

Podstawę prawną sporządzenia niniejszej „Prognozy oddziaływania na środowisko Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku, zwanej dalej Prognozą jest art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013, poz. 1235 z późn. zm.). Artykuł ten zobowiązuje organy administracji opracowujące projekty polityk, strategii, planów lub programów do przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji tych dokumentów. Związane jest to ze stosowaniem w prawodawstwie polskim postanowień Dyrektywy 2001/42/WE z 27 czerwca 2001 roku w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko.

Zgodnie z art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty: „strategii rozwoju regionalnego (...) polityki, strategii, plany lub programy dotyczące w szczególności przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, gospodarki przestrzennej, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystania terenu, opracowywane lub przyjmowane przez organy administracji (...) polityk, strategii, planów lub programów, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000”.

Nadrzędnym celem Prognozy jest określenie potencjalnych skutków w środowisku, jakie mogą wystąpić po wdrożeniu zapisów Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku, zwanego dalej Strategicznym Planem, jak również sformułowanie zaleceń o charakterze przeciwdziałania lub minimalizacji dla wszelkich jego negatywnych oddziaływań. Prognoza winna wspierać proces decyzyjny dla realizacji inwestycji ingerujących w stan środowiska.

Celem przeprowadzenia niniejszej Prognozy było:

- ocena stopnia i sposobu uwzględnienia zagadnień ochrony środowiska we wszystkich częściach Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku,
- ocena potencjalnych skutków środowiskowych wdrażania zapisów Programu.

1.2. Zawartość merytoryczna Prognozy

Zgodnie z art. 51 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, ocena powinna:

- 1) zawierać:
 - a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
 - b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu Prognozy,
 - c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
 - d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
 - e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,
- 2) określać, analizować i oceniać:

- a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
 - b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
 - c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
 - d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
 - e) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:
 - różnorodność biologiczną,
 - ludzi,
 - zwierzęta,
 - rośliny,
 - wodę,
 - powietrze,
 - powierzchnię ziemi,
 - krajobraz,
 - klimat,
 - zasoby naturalne,
 - zabytki,
 - dobra materialne,
 - z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy,
- 3) przedstawiać:
- a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
 - b) biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru - rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

1.3. Metodologia wykonania Prognozy

Prognoza oddziaływania na środowisko powstała w wyniku analizy treści projektu Strategicznego Planu i oceny jaki będzie wpływ na środowisko realizacji określonych w niej kierunków działań. W prognozie uwzględniono m.in. wpływ na różnorodność biologiczną, zwierzęta, siedliska przyrodnicze, obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody, w tym na obszary Natura 2000, zdrowie ludzi, krajobraz, zabytki etc.

Podczas prac nad prognozą przyjęto, że wszystkie realizowane w ramach kierunków działań przedsięwzięcia inwestycyjne będą spełniały wszelkie określone obowiązującym prawem wymagania i będą zastosowane najnowsze technologie i techniki. Posłużono się metodą ekspercką oraz metodą analogii, czyli podobieństwa zjawisk.

Celem przeprowadzonej analizy jest ocena czy i w jaki sposób działania ujęte w Strategicznym Planie mogą oddziaływać na środowisko. W pierwszej części przeprowadzona została analiza czy i w jakim zakresie zapisy ujęte w Strategicznym Planie będą wspierały realizację celów umieszczonych w dokumentach strategicznych powiązanych z niniejszym Strategicznym Planem, sporządzonych na szczeblu krajowym,

regionalnym i lokalnym. Następnie na podstawie dokonanej oceny stanu środowiska zdefiniowano główne problemy w zakresie ochrony środowiska. Określono też wnioski w kontekście braku realizacji Strategicznego Planu. W drugiej części dokonano identyfikacji potencjalnych oddziaływań poszczególnych projektów. Na tym etapie posłużono się macierzą relacyjną elementów środowiska i przyjętych projektów przewidzianych do realizacji w ramach Strategii, przedstawiającą w skondensowanej postaci możliwe oddziaływanie na środowisko. Występowanie wzajemnego oddziaływania pomiędzy składnikami przeciwstawnych osi opisywano za pomocą określonych symboli, które zostały opisane poniżej:

- (+) realizacja projektu spowoduje pozytywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia,
- (-) realizacja projektu spowoduje negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia,
- (0) realizacja projektu nie wpłynie w sposób zauważalny na analizowane zagadnienie,
- (+/-) realizacja projektu może spowodować zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływania i skutki w zakresie analizowanego zagadnienia,
- (N) brak możliwości jednoznacznego określenia spodziewanego oddziaływania i skutków - są one zależne od wyboru szczegółowych rozwiązań lub innych niemożliwych obecnie do przewidzenia i uwzględnienia w symulacji, uwarunkowań.

Kolejnym etapem sporządzenia Strategicznego Planu było przedstawienie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji Strategicznego Planu. Następnie przedstawiono metody monitoringu realizacji Strategicznego Planu oraz sporządzono streszczenie w języku niespecjalistycznym.

2. Analiza zawartości Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku

2.1. Zawartość i cele Strategii

Strategiczny Plan Terytorialno- Funkcjonalny w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku jest podstawowym i najważniejszym dokumentem nowo powstałego obszaru funkcjonalnego. Strategiczny Plan jest długookresowym planem rozwoju, opracowanym przy współudziale mieszkańców gminy i partnerów społeczno-gospodarczych, zawierającym syntetyczny opis uwarunkowań i kierunków rozwoju obszaru oraz celów strategicznych i kierunków działań, służących ich osiągnięciu.

Przesłanki tworzenia Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku związane są głównie ze zmianami zachodzącymi:

- w sferze realnej:
 - rosnącą presją globalną na większą koncentrację i specjalizację, zarówno w wymiarze tematycznym, jak i terytorialnym, przy wykorzystaniu potencjałów, decydujących o przewadze konkurencyjnej obszaru,
 - rosnącym znaczeniem dostępności dóbr i usług o podstawowym znaczeniu dla rozwoju społeczno-gospodarczego, przy postępującym jednocześnie procesie przekształceń w systemie osadniczym,
 - wzrastającą rolę ośrodków miejskich w dostarczaniu usług publicznych i generowaniu trwałych miejsc pracy,
 - zachodzącymi przemianami funkcjonalnymi obszarów wiejskich oraz ich wysokim, wciąż niedostatecznie wykorzystywanym, potencjałem,
- w sferze regulacyjnej, na którą składa się grupa przesłanek, uzasadniających formalną potrzebę tworzenia strategii:
 - zapewnienie spójności pomiędzy strategią lokalną, a celami dokumentów strategicznych na poziomie wspólnotowym, krajowym i regionalnym, w szczególności z celami Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020 oraz Strategią Rozwoju Kraju do 2030, Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania

Kraju do 2030, Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju do 2020 oraz zintegrowanymi, krajowymi strategiami rozwoju, w tym głównie Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie; a także Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020,

- określenie założeń niezbędnych dla wdrożenia koncepcji spójności terytorialnej, podyktowane jest również uregulowaniami prawnymi, zawartymi w Ustawie o samorządzie gminy oraz Ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

W kolejnych rozdziałach przedstawione zostały następujące zagadnienia:

□ **Delimitacja Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku**

W rozdziale dokonano ustalenia przebiegu granicy obszaru „Aktywne Roztocze”. Delimitacji dokonano w oparciu o granice gmin, powiązanych ze sobą funkcjonalnie pod względem pełnionych funkcji. Strategiczny Plan obejmuje obszar funkcjonalne wyznaczone w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego (PZPWL) tj. Roztoczańsko – Puszczański Obszar Funkcjonalny oraz w części Obszar Ochrony i Kształtowania Zasobów Wodnych i Przygraniczny Obszar Funkcjonalny.

□ **Pozycja wyjściowa inicjatywy „Aktywne Roztocze”**

W rozdziale pozycję wyjściową Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” wykorzystując szczegółową charakterystykę obszaru w zakresie położenia i podziału administracyjnego, infrastruktury komunikacyjnej, walorów przyrodniczo-krajobrazowych, kulturowych oraz wykorzystania turystycznego. W przedmiotowym rozdziale przeprowadzono diagnozę obszaru w celu określenia dalszego rozwoju głównej funkcji obszaru oraz określenia funkcji wspomagających.

Rozdział podzielono na 6 bloków tematycznych:

- Środowisko naturalne
 - Budowa geologiczna i rzeźba terenu
 - Klimat
 - Wody
 - Gleby
 - Ochrona przyrody i roślinność
- Sfera społeczna
 - Potencjał demograficzny
 - Rynek pracy
 - Edukacja
 - Ochrona zdrowia
 - Pomoc społeczna
 - Kultura
- Sfera infrastrukturalna
 - Dostępność komunikacyjna – infrastruktura drogowo - kolejowa
 - Infrastruktura wodno-kanalizacyjna
 - Gospodarka odpadami
 - Infrastruktura mieszkaniowa
 - Infrastruktura energetyczna
 - Infrastruktura teleinformatyczna
- Sfera gospodarcza
 - Sektor rolniczy
 - Sektor pozarolniczy
- Jakość rządzenia i zdolność inwestycyjna samorządów
 - Analiza zdolności inwestycyjnej inicjatywy „Aktywne Roztocze”

- Analiza skuteczności inicjatywy „Aktywne Roztocze” pod względem pozyskiwania środków z funduszy europejskich
- Współpraca trans graniczna

□ Analiza SWOT

Analiza SWOT jest podsumowaniem mocnych i słabych stron inicjatywy „Aktywne Roztocze”, wynikających z uwarunkowań wewnętrznych oraz szans i zagrożeń, które są pochodną uwarunkowań zewnętrznych. Takie zestawienie pozwoliło na sformułowanie optymalnych kierunków rozwoju tego obszaru.

□ Strategiczny Plan Terytorialno- Funkcjonalny w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku

W tym rozdziale przedstawiono hierarchiczny układ celów, składający się z trzech poziomów:

- wizji i zdefiniowanego celu głównego, stanowiącego cel nadrzędny działań strategicznych,
- priorytetów, czyli celów strategicznych, pozwalających na strategiczne ukierunkowanie działań obszaru w dłuższym horyzoncie czasowym,
- celów operacyjnych, uszczegóławiających cele strategiczne i będących podstawą do zaplanowania działań realizacyjnych.

Cel główny Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku wskazuje na generalny kierunek postępowania w realizacji wizji obszaru, założonej do osiągnięcia w perspektywie 2023 roku. Mając na uwadze aktualną i oczekiwaną – przyszłą pozycję rozwojową inicjatywy „Aktywne Roztocze”, przewiduje się, że wizja ta będzie realizowana poprzez cele strategiczne. Wizja obszaru zdefiniowana jest następująco:

W 2023 roku „Aktywne Roztocze” jest dynamicznie rozwijającym się gospodarczo obszarem o wysokiej jakości środowisku i infrastrukturze, w oparciu o specjalizację turystyczną bazującą na wewnętrznym potencjale związanym z naturą i kulturą. Jest atrakcyjnym miejscem życia dla mieszkańców oraz wyróżniającym się w regionie obszarem rozwoju przedsiębiorczości.

Realizacji celu głównego Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 służyć będą następujące priorytety strategiczne i cele operacyjne:

- **Priorytet 1: Lepsza dostępność komunikacyjna obszaru oraz poprawa stanu ochrony środowiska**
 - Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru,
 - Wewnętrzna spójność komunikacyjna z rozwiniętym ekologicznym transportem zbiorowym,
 - Zwiększenie dostępności sieci wodno – kanalizacyjnej oraz poprawa czystości obszaru,
 - Zwiększenie dostępności sieci wodno – kanalizacyjnej oraz poprawa czystości obszaru.
- **Priorytet 2: Zintegrowany rozwój turystyki**
 - Zwiększenie dostępności do obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo poprzez integrację lokalnych szlaków turystycznych z ponadregionalnymi szlakami rowerowymi,
 - Zachowanie atrakcji dziedzictwa naturalnego i kulturowego,
 - Rozwój specjalizacji turystycznej poprzez integrację produktów oferty turystycznej.
- **Priorytet 3: Rozwijająca się specjalizacja gospodarcza oraz wzrost jakości życia**
 - Aktywizacja lokalnej społeczności poprzez rozwój przedsiębiorczości ze szczególną rolą przetwórstwa produktów lokalnych,
 - Zwiększenie dostępności do usług edukacyjnych na wysokim poziomie,

- Wzrost bezpieczeństwa oraz opieki zdrowotnej na terenie obszaru o funkcji turystycznej,
- Efektywne kształtowanie przestrzeni publicznej

Każdy z priorytetów realizowany będzie poprzez wyodrębnione cele operacyjne, złożone z katalogu działań i kluczowych projektów, zidentyfikowanych i zaakceptowanych przez partnerów skupionych w obszarze. Działania określone dla poszczególnych kierunków polityki stanowią podstawowy punkt odniesienia dla koncentrowania aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej do roku 2023.

❑ **Spójność z dokumentami strategicznymi i planistycznymi**

W rozdziale przedstawiono powiązania z obowiązującymi lub aktualnie tworzonymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym oraz regionalnym.

❑ **System wdrażania i finansowania strategicznego planu**

W rozdziale opisano podmioty i instrumenty wdrażania strategicznego planu oraz zasady i procedury, obowiązujące instytucje uczestniczące w realizacji, obejmujące zarządzanie, monitoring i sprawozdawczość, ewaluację oraz sposób koordynacji działań tych instytucji.

❑ **System monitorowania i ewaluacji strategicznego planu**

W rozdziale opisano proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji, dotyczących stanu zaawansowania wdrażania strategicznego planu oraz proces oceny efektów realizacji interwencji publicznej, przeprowadzony w oparciu o odpowiednie kryteria, za pomocą odpowiedniej metodologii, w celu poprawy jakości podejmowanych działań ze szczególnym uwzględnieniem celów, jakie interwencja ma realizować.

Do Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku został załączony załącznik:

- Załącznik nr 1. Indykatory wykaz działań

2.2. Powiązania Strategicznego Planu z innymi dokumentami

Powiązanie strategicznego planu z obowiązującymi lub aktualnie tworzonymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi można rozpatrywać na poziomie wspólnotowym, krajowym oraz regionalnym.

2.2.1. Poziom wspólnotowy

Pakiet legislacyjny polityki spójności na lata 2014-2020

W ramach pakietu legislacyjnego Komisja Europejska zaproponowała 11 strategicznych celów tematycznych, które są ściśle związane ze strategią „Europa 2020”. Odnoszą się one również do wszystkich Funduszy Wspólnych Ram Strategicznych, w tym Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Zgodnie z przyjętą zasadą programowania, Strategiczny Plan Terytorialno- Funkcjonalny w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku został oparty na celach, wynikających z dokumentów programowych, dlatego cele strategiczne niniejszego strategicznego planu znajdują odzwierciedlenie w priorytetowych celach Unii Europejskiej, takich jak:

- I. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji,
- II. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- III. Podnoszenie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury,

- IV. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach,
- V. Promowanie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem,
- VI. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów,
- VII. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych,
- VIII. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników,
- IX. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem,
- X. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie,
- XI. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej.

Strategia Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Cele wskazane w Strategicznym Planie Terytorialno- Funkcjonalnym w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku przyczyniają się do zwiększenia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, tym samym wykazują pełną zgodność z priorytetami Strategii Europa 2020 tj.:

- rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
- rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Efektom realizacji powyższych priorytetów powinno być osiągnięcie następujących celów:

- wzrost wydatków na działalność B+R,
- wzrost wskaźnika zatrudnienia,
- wzrost udziału osób z wyższym wykształceniem w społeczeństwie oraz zmniejszenie odsetka osób wcześniej kończących naukę,
- ograniczenie emisji CO₂ i osiągnięcia celów 20/20/20 w zakresie klimatu i energii,
- ograniczenia liczby osób żyjących w ubóstwie.

Należy również podkreślić, że wizja określona dla inicjatywy „Aktywne Roztocze” wpisuje się w zasadę zrównoważonego rozwoju, przyczyniając się do aktywizacji ekonomicznej i społecznej obszaru przy jednoczesnym racjonalnym korzystaniu z zasobów przyrodniczych.

2.2.2. Poziom krajowy

Zdefiniowany w Strategicznym Planie Terytorialno- Funkcjonalnym w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku cel główny:

W 2023 roku „Aktywne Roztocze” jest dynamicznie rozwijającym się gospodarczo obszarem o wysokiej jakości środowisku i infrastrukturze, w oparciu o specjalizację turystyczną bazującą na wewnętrznym potencjale związanym z naturą i kulturą. Jest atrakcyjnym miejscem życia dla mieszkańców oraz wyróżniającym się w regionie obszarem rozwoju przedsiębiorczości jest spójny z celami głównymi następujących dokumentów:

- Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK): wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów, zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie: Efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów

rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Jednocześnie Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego postuluje trzy cele polityki regionalnej do 2020 roku. Są one następujące:

- wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”),
- budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”),
- tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych, ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

Priorytety inicjatywy „Aktywne Roztocze” wpisują się we wszystkie trzy przytoczone cele. Prowadzą one do zwiększenia konkurencyjności obszaru poprzez określenie jego funkcji – głównie turystycznej, przy wykorzystaniu występujących zasobów. Ponadto poprzez integrację działań, cele wpływają na zwiększenie spójności terytorialnej w układzie regionalnym i krajowym, w szczególności zapewniając możliwość trwałego rozwoju ekonomicznego na terenach marginalizowanych. Powyższe kompleksowe podejście do sprawy planowania rozwoju obszaru oraz współpraca gmin z obszaru inicjatywy „Aktywne Roztocze” pozwoli na uzyskanie efektu synergii, polegającego na realizacji działań spójnych i służących osiągnięciu zamierzonych celów, określonych w strategicznym planie dla całego obszaru.

- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Strategiczny Plan Terytorialno- Funkcjonalny w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku wpisuje się w powyższy cel, uwzględniając zróżnicowane potencjały rozwojowe obszaru w zakresie turystyki, bazując na posiadanych zasobach przyrodniczych i kulturowych. Jednocześnie w określonej wizji rozwoju obszaru uwzględniono zrównoważone zarządzanie prowadzące do czystego i różnorodnego środowiska przyrodniczego, które jest jednym z ważniejszych potencjałów rozwojowych obszaru.

Ponadto określone w Strategicznym Planie Terytorialno- Funkcjonalnym w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku cele strategiczne są spójne z celami polityki przestrzennego zagospodarowania kraju określonymi w KPZK 2030, zwłaszcza z:

- Celem 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów,
- Celem 4. Kształtowanie struktur przestrzennych, wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski,
- Celem 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

2.2.3. Poziom regionalny

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 roku)

Dokument jest spójny pod względem przewidzianych działań z wyznaczonym w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Obszarem Strategicznej Interwencji – gospodarczego wykorzystania walorów przyrodniczych i kulturowych. Działania wpisują się wprost w przewidziany dla tego obszaru rodzaj interwencji obejmujący: działania, zmierzające do wykorzystania potencjału obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo dla tworzenia warunków wzrostu społeczno-gospodarczego tych obszarów oraz określenia charakteru i natężenia funkcji turystycznej, aby nie powodowała ona dewaloryzacji lub zniszczenia walorów i zasobów przyrodniczych, które na tym terenie są podstawą jej wykształcenia. Ponadto, interwencja powinna obejmować takie działania jak: aktywna ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrody, rozwój infrastruktury transportowej, poprawa dostępu do usług społecznych, poprawa warunków fitosanitarnych, przywrócenie miastom funkcji społecznych i gospodarczych z jednoczesnym wsparciem zasobów ludzkich i przedsiębiorczości.

W horyzoncie 2020 r. strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego, których realizacji będą służyły działania samorządu województwa, są określone następująco:

- Wzmacnianie urbanizacji regionu,
- Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich,
- Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu.

Strategiczny Plan Terytorialno- Funkcjonalny w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku wyznacza do realizacji działania, przyczyniające się do:

- (1) zintegrowanego rozwoju turystyki, poprzez:
 - rozwój produktów i usług w oparciu o technologie informacyjno-komunikacyjne,
 - wzmocnienie charakteru i funkcji turystycznej obszaru oraz rozwój produktów turystycznych o charakterze ponadregionalnym w wyniku inwestycji, przyczyniających się do poprawy stanu środowiska oraz zwiększenia znaczenia obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo,
 - koncentrację działań, przyczyniających się do rozwoju przedsiębiorczości i zatrudnienia, ukierunkowanego na wiodącą funkcję obszaru,
 - zwiększenie dostępności zewnętrznej i wewnętrznej w celu pełnego wykorzystania potencjału gospodarczego i turystycznego obszaru.
- (2) efektywnej gospodarki lokalnej, poprzez:
 - wzrost inwestycji na rzecz wzmocnienia gospodarki niskoemisyjnej obszaru,
 - poprawę efektywności funkcjonowania sektora rolnego i produkcji żywności oraz jego większa specjalizacja ze szczególną rolą biogospodarki,
 - promowanie przedsiębiorczości oraz rozwój infrastruktury, poprawiającej konkurencyjność gospodarczą obszaru,
 - rozwiązanie problemów konfliktowych narosłych w wyniku degradacji technicznej urządzeń przeciwpowodziowych i melioracyjnych, niedoboru zbiorników niezbędnych do przetrzymywania wody, jak też niedoinwestowania gospodarki komunalnej,
 - zwiększenie powiązań komunikacyjnych oraz usprawnienie ruchu turystycznego po obu stronach granicy
- (3) poprawy skuteczności usług publicznych w zakresie pomocy społecznej, zdrowia, edukacji oraz bezpieczeństwa publicznego, poprzez:
 - aktywizację społeczną w połączeniu z rewitalizacją obszarów miejskich i wiejskich, prowadzącą do rozwoju zubożałych społeczności,
 - wzrost znaczenia aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu,
 - przywrócenia miastom funkcji społecznych i gospodarczych z jednoczesnym wsparciem zasobów ludzkich i przedsiębiorczości (ośrodek obsługi ruchu tranzytowego: Tomaszów Lubelski, Lubyca Królewska),

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku (projekt)

Zaktualizowana Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku będzie stanowić uszczegółowienie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 w części, dotyczącej określenia potencjału innowacyjnego województwa oraz wskazania kierunków jego wzmocnienia i wykorzystywania w poszukiwaniu przewag konkurencyjnych, opartych zwłaszcza na inteligentnych specjalizacjach regionu.

W Strategicznym Planie Terytorialno- Funkcjonalnym w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku kreślono *Priorytet 3: Rozwijająca się specjalizacja gospodarcza oraz wzrost jakości życia*, który wpisuje się w realizację następujących celów strategicznych Regionalnej Strategii Innowacji:

- Priorytet 1. Zwiększenie zdolności podmiotów gospodarczych do tworzenia i absorpcji wiedzy oraz wdrażania innowacji w obszarach inteligentnej specjalizacji regionu,
- Priorytet 3. Wzmocnienie innowacyjnego otoczenia dla rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu.

Kluczowym elementem w osiągnięciu powyższych powiązań strategicznych będzie stymulowanie szeroko pojętej współpracy przez samorządy lokalne z przedstawicielami sektora naukowo-badawczego, doradczego oraz

przedsiębiorcami. Niezbędnym elementem będzie również rozwijanie łańcuchów kooperacyjnych. Tak prowadzone działania powinny doprowadzić do powstania:

- nowoczesnych sektorów biogospodarki, bazujących na efektywnym przetwarzaniu biozasobów na cele żywnościowe, energetyczne,
- rozwoju sektora energetycznego, opartego na technologiach niskoemisyjnych, wykorzystującego zarówno odnawialne, jak i nieodnawialne źródła energii,
- większej efektywności w sektorze produkcji pierwotnej na potrzeby rozwoju biogospodarki (w tym w rolnictwie, leśnictwie i rybactwie).

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (RPO WL) jest trzecim szczeblem planowania strategicznego. RPO WL jest zasadniczym narzędziem realizacji strategii, ocenianym pod kątem zgodności z celami strategicznymi. System wdrażania ukierunkowany jest na realizację projektów spełniających następujące aspekty:

- projekty partnerskie, w tym partnerstwa publiczno-prywatnego i w obszarach funkcjonalnych,
- inwestycje i działania, zapewniające efekt prorozwojowy.

W ramach RPO WL określone zostały cele szczegółowe, które będą realizowane poprzez 14 Osi Priorytetowych, odpowiadających celom tematycznym pakietu legislacyjnego Unii Europejskiej.

Strategia Współpracy Transgranicznej Województwa Lubelskiego, Obwodu Lwowskiego, Obwodu Wołyńskiego i Obwodu Brzeskiego na lata 2014-2020

Cele wskazane w Strategicznym Planie Terytorialno- Funkcjonalnym w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku przyczyniają się do podniesienia konkurencyjności społeczno-gospodarczej obszaru transgranicznego tym samym wpisują się w Cel generalny Strategii Transgranicznej oraz określone w niej dziedziny działań strategicznych:

- Współpraca gospodarcza.
- Środowisko naturalne, kultura i turystyka.
- Infrastruktura komunikacyjna i graniczna
- Nauka i szkolnictwo wyższe

3. Opis stanu środowiska naturalnego inicjatywy „Aktywne Roztocze” na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

3.1. Istniejący stan środowiska

3.1.1. Powietrze atmosferyczne

Na poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu mają wpływ:

- wielkość napływowej i lokalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza,
- warunki klimatyczne,
- topografia terenu,

Inicjatywa „Aktywne Roztocze”, podobnie jak województwo, znajduje się pod wpływem dominującej zachodniej cyrkulacji mas powietrza. Sprzyja to napływowi zanieczyszczeń z dalszych odległości, w tym z terenów uprzemysłowionych zachodniej i południowej Polski. Napływ mas powietrza z zachodu ma duży udział w ładunkach wnoszonych z opadami do podłoża na terenie Gmin inicjatywy „Aktywne Roztocze”. Źródłami emisji zanieczyszczeń powietrza mogą być:

- punktowe tzw. emisja punktowa - pochodząca ze źródeł zorganizowanych, powstająca głównie w wyniku energetycznego spalania paliw i przemysłowych procesów technologicznych,

- liniowe tzw. emisja liniowa – komunikacyjna, pochodząca głównie z transportu samochodowego, kolejowego, wodnego i lotniczego, w której poszczególne odcinki drogi rozpatrywane są jako emitery liniowe,
- powierzchniowe tzw. emisja powierzchniowa – której głównym źródłem są paleniska domowe, gromadzenie oraz utylizacja ścieków i odpadów.

Na terenie inicjatywy „Aktywne Roztocze”, poza zanieczyszczeniami powietrza napływającymi na jej teren z terenów ościennych największy udział w zanieczyszczeniu powietrza ma emisja powierzchniowa i w mniejszym stopniu emisja liniowa.

Standardy oceny jakości powietrza określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomu niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 0 poz. 1031). Teren inicjatywy „Aktywne Roztocze” należy do lubelskiej strefy oceny jakości powietrza. W poniższych tabelach przedstawiono wyniki oceny i klasyfikacji strefy według kryteriów ochrony zdrowia i roślin.

Tabela nr 1. Klasa strefy uzyskana w ocenie jakości powietrza za 2014 r. dokonanej ze względu na ochronę zdrowia

Nazwa strefy	Kod strefy	Zanieczyszczenia podlegające ocenie											
		C ₆ H ₆	PM _{2,5}	SO ₂	NO ₂	PM ₁₀	CO	Pb	As	Cd	Ni	B/á/p	O ₃
Lubelska	PL0602	A	A	A	A	C	A	A	A	A	A	A	A

Tabela nr 2. Klasa strefy uzyskana w ocenie jakości powietrza za 2014 r. dokonanej ze względu na ochronę roślin

Nazwa strefy	Kod strefy	Zanieczyszczenia podlegające ocenie		
		SO ₂	NO _x	O ₃
lubelska	PL0602	A	A	A

Strefa lubelska w ocenie jakości powietrza za 2014 r. dokonanej ze względu na ochronę zdrowia została zaliczona do klasy C ze względu na zanieczyszczenie powietrza pyłem PM₁₀. Stężenia benzenu, dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, ołowiu, arsenu, kadmu, niklu, benzo/á/pirenu i ozonu zostały zaliczone do klasy A. Ze względu na kryteria mające na celu ochronę roślin, dla wszystkich zanieczyszczeń strefę lubelską zaliczono do klasy A.

Zidentyfikowanymi obszarami przekroczeń w strefie lubelskiej, wymagającymi podjęcia działań na rzecz poprawy jakości powietrza, są tereny położone w Kraśniku i Zamościu.

Ze względu na swój rolniczy charakter, obszar w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” nie jest obszarem zagrożonym pod względem zanieczyszczenia powietrza. Na tym terenie brak jest większych zakładów przemysłowych, emitujących zanieczyszczenia gazowe czy też pyły. Stąd też głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego są zanieczyszczenia komunikacyjne – liniowe oraz pochodzące ze źródeł niskiej emisji.

3.1.2. Wody powierzchniowe

Obszar inicjatywy „Aktywne Roztocze” jest pocięty dość gęstą siecią rzeczną. Obszar funkcjonalny znajduje się w dwóch regionach wodnych: część południowo-zachodnia należy do regionu wodnego Górnej Wisły, a północno-wschodnia do regionu wodnego Środkowej Wisły. Do głównych presji wywieranych przez człowieka na środowisko wodne w regionie Górnej Wisły należy zaliczyć niekontrolowane zrzuty ścieków bytowo - gospodarczych pochodzących od ludności nie korzystającej z systemu kanalizacji, zanieczyszczenia nawozami

sztucznymi na potrzeby rolnictwa, pobór wód na cele komunalne oraz przemysłowe. Istotnym zagrożeniem antropogenicznym dla jakości wód w regionie Środkowej Wisły są zanieczyszczenia zawarte w ściekach pochodzących z punktowych źródeł zanieczyszczeń, w tym: ściekach komunalnych, ściekach gospodarczych pochodzących z innych rodzajów działalności człowieka oraz z zakładów przemysłowych. Wpływ na jakość wód w regionie wodnym wywierają również zanieczyszczenia ze źródeł obszarowych, głównie wskutek stosowania nawozów sztucznych w rolnictwie. W regionie wodnym Środkowej Wisły wodę powierzchniową pobiera się głównie na cele komunalne, przemysłowe, do nawodnień, oraz do zasilania stawów karpiowych. Z kolei woda z ujęć podziemnych wykorzystywana jest głównie na cele komunalne i przemysłowe.

Największą rzeką tego obszaru jest Tanew. Przez obszar funkcjonalny płynie także Wieprz, Bystrzyca, Czarna Łada, Por, Gorajec, Topornica, Łabuńka, Kryniczanka, Sołokija, Huczwa, Niepryszka oraz wiele mniejszych rzek.

Obszar „Aktywnego Roztocza” znajduje się w obrębie kilkunastu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP), z których niektóre są zagrożone derogacją. Są to między innymi:

PLRW20001722849–Szum, obejmująca obszar Środkowego Roztocza i Równiny Biłgorajskiej. Stan wód dobry. Osiągnięcie celów środowiskowych niezagrażone;

PLRW2000924159 - Wieprz od Jacynki do Zbiornika Nielisz, Jacynka to niewielki ciek w powiecie zamojskim, prawy dopływ Wieprza. Obszar ciągnie się do Zbiornika Nielisz na pn.-zach. Od Zamościa. Wpływ działalności antropogenicznej na stan JCW generuje konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCW;

PLRW20002324249- Łabuńka do Czarnego Potoku, Łabuńka wypływa ze źródeł na Roztoczu Środkowym położonych na terenie wsi Łabunie, płynie przez Roztocze i Wyżynę Lubelską, w województwie lubelskim. Do Wieprza uchodzi we wsi Ruskie Piaski, około 15 km od Zamościa. Stan wód zły. Wpływ działalności antropogenicznej na stan JCW generuje konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCW.

PLRW20007228169- Tanew do Łosinieckiego Potoku, obejmuje obszar Roztocza, przecina południową część leśnego kompleksu Puszczy Solskiej i płynie przez Lasy Janowskie. Stan wód dobry niezagrażony derogacją.

PLRW200016228232- Wirowa do Kaflewy, stan wód zły.

PLRW200017228389- Sopot, rzeka wypływa w okolicach Majdanu Sopockiego i płynie przez Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej, a w szczególności przez utworzony w celach ochronnych rezerwat Czartowe Pole, gdzie można zobaczyć ruiny starej papierni Zamojskich. Na rzece na granicy Majdanu Sopockiego Pierwszego i Drugiego jest utworzony w celach retencyjnych i rekreacyjnych zalew nieopodal którego znajduje się ośrodek wypoczynkowy.

PLRW200016228549- Złota Nitka, dopływ Tanwi;

PLRW200017228769- Borowina, dopływ Tanwi, stan wód zły.

PLRW200017265669- Dopływ spod Zamościa, stan wód zły;

PLRW200019266239- Huczwa od Kanału Rokitna do Sieniochy, płynie przez powiat Tomaszowski. Stan wód zły;

PLRW200024266213- Huczwa od źródeł do Kanału Rokitna bez Kanału Rokitna;

PLRW20006233649- Urzędówka;

PLRW2000726614591- Sołokija od źródeł do granic RP;

PLRW2000162661485- Rzeczyca od granicy RP;

PLRW20007228169- Tanew od Łosinieckiego Potoku do Muchy z Wirową od Łówczanki do ujścia;

PLRW200019228599- Tanew od Muchy do Łady;

PLRW20002324136 – Wieprz do Jacynki;

PLRW200017229429- Bukowa od źródeł do Rakowej;

PLRW200017229469- Biała;

PLRW2000172286169- Łada do Osy;

PLRW20001922869- Łada od Osy do ujścia z Czarną Ładą od Braszczy;

PLRW2000172286289- Czarna Łada do Braszczy;

PLRW200092417499- Pór od Wierzbówki do ujścia;

PLRW20002324249- Łabuńka do Czarnego Potoku;

PLRW2000623363- Wyżnica od źródeł do Urzędówki bez Urzędówki;

PLRW2000623229- Sanna od źródeł do Stnianki;

PLRW2000192329- Sanna od Stanianki do ujścia;
PLRW20001722729- Złota I;
PLRW20001622828 – Nitka;
PLRW20001622836- Mucha;
PLRW20001722889- Kurzynka (silnie zmieniona część wód);
PLRW20001722874- Rzumilka;
PLRW20001722969- Łukawica;
PLRW20001722989- Jodłówka;
PLRW2000623249- Karasiówka;
PLRW2000624154- Dopływ spod Roztop;
PLRW2000624629- Bystrzyca do Kosarzewki;
PLRW200017227349- Złota II;
PLRW200017228618- Dopływ spod Dąbrowicy;
PLRW200017229449- Branew;
PLRW200017229452- Dopływ spod Kiszek;
PLRW200017228729- Dopływ w Harasiukach;
PLRW20006241529- Świnka. Wpływ działalności antropogenicznej na stan JCW generuje konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCW;
PLRW20006241746- Dopływ z Żabna;
PLRW20006241929- Łętownia;
PLRW200017262172- Dopływ spod Zwierzyńca. Wpływ działalności antropogenicznej na stan JCW generuje konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCW;
PLRW200062417449 – Pór do Wierzbówki;
PLRW200062417472- Dopływ z Podlesia;
PLRW200062417489- Gorajka. Wpływ działalności antropogenicznej na stan JCW generuje konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCW;
PLRW2000172294569- Czartosowa;
PLRW200062417492- Stara Gorajka. Wpływ działalności antropogenicznej na stan JCW generuje konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCW;
PLRW2000162662189- Rachanka;
PLRW2000726614641- Dopływ II spod Żurawiec;
PLRW20001922899- Tanew od Łady do ujścia;
PLRW20001722852- Szpisznica;
PLRW200023266216- Sikława- Kanał Hopkie;
PLRW200072661461- Dopływ I spod Żurawiec;
PLRW2000160- Dopływ spod Tarnoszyna;
PLRW200017228349- Studzienica;
PLRW20001722589- Lubienia;
PLRW200016228589- Łazowna;
PLRW200017272569- Zwierzyniec;
PLRW2000624176- Dopływ z Tworyczowa;
PLRW2000624269- Dopływ spod Udrycz-Woli;
PLRW2000623269- Tuczyn;
PLRW200019229499- Bukowa od Rakowej do ujścia.

Dla zachowania walorów hydrograficznych zlewni (nierzadko o dużym znaczeniu dla rekreacji), w celu ochrony ilościowej i jakościowej zasobów wodnych ustanawia się, jako formę planistycznej ochrony hydrosfery, projektowane obszary ochronne zlewni wód powierzchniowych. Gospodarowanie na terenie zlewni chronionych powinno uwzględniać:

- ochronę mokradł, w tym dolin rzecznych oraz pozadolinnych podmokłości, bagien i torfowisk przed odwodnieniem;

- konieczność uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej;
- eliminację ognisk zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych;
- wykluczenie lokalizacji przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko i przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, które mogą spowodować nieosiągnięcie celów środowiskowych zawartych w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza.

Zakres działań naprawczych, w stosunku do obszaru zdegradowanego, w kwestii środowiskowej powinien dotyczyć rzek zanieczyszczonych i zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych, a więc np. rzek Sopot, Wieprz, Łabuńka. Priorytetowe działania naprawcze powinny mieć na celu poprawę stanu jakości wód powierzchniowych oraz właściwego funkcjonowania rzek, przywrócenia bądź wzmocnienia funkcji przyrodniczych oraz zapewnienia drożności rzek jako korytarza ekologicznego.

Analizę stanu czystości rzek na terenie inicjatywy „Aktywne Roztocze” opracowano na podstawie oceny jakości rzek przeprowadzonej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie w latach 2010-2012 roku.

Tabela nr 3. Ocena jakości wód rzecznych inicjatywy „Aktywne Roztocze”

Rzeka	Nazwa punktu pomiarowo kontrolnego	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydro morfologicznych	Klasa elementów fizyko chemicznych	STAN / POTENCJAŁ EKOLOGICZNY	STAN / POTENCJAŁ EKOLOGICZNY w obszarach chronionych	STAN JCW
Tanew od Łosinieckiego Potoku do Muchy z Wirową od Łówczanki	Tanew - Rebizanty	III	I	II	UMIARKOWANY	DOBRY	ZŁY
Tanew od Much do Łady	Tanew-Wólka Biska	II	I	PSD	DOBRY	DOBRY	DOBRY
Wieprz od Jacynki do Zbiornika Nielisz	Wieprz-Michałów	III	I	PSD	UMIARKOWANY	DOBRY	ZŁY

Źródło: WIOŚ Lublin

Cieki wodne na terenie inicjatywy „Aktywne Roztocze” są ciekami średnio zanieczyszczonymi. W ciekach w których badane były parametry fizykochemiczne najwyższe stężenia, przekraczające poziomy dopuszczalne, stwierdzono dla związków azotu i fosforu. Dla rzek dla których nie prowadzono monitoringu substancji chemicznych, zły stan został zdeterminowany przez umiarkowany stan/potencjał ekologiczny. Duże ilości substancji biogenych (związków azotu i fosforu) doprowadzają do eutrofizacji tj. nadmiernego użyźnienia rzek. Wśród głównej przyczyny zanieczyszczenia rzek na tym terenie należy wskazać słaby stopień skanalizowania gmin powodujący bezpośrednie zrzucanie ścieków komunalnych do wód lub do ziemi. W 2013 roku została dokonana ocena stanu/potencjału ekologicznego jednolitych części wód położonych na obszarach ochrony siedlisk lub gatunków. W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono, że **Dolina Dolnej Tanwi** osiągnęła dobry stan ekologiczny. Pozostałe obszary tj. **Puszcza Solska** (obszar specjalnej ochrony ptaków), **Uroczyska Puszczy Solskiej**(specjalny obszar ochrony siedlisk) – jcwp Sopot i jcwp Tanew od Łosinieckiego Potoku do Muchy z Wirową od Łówczanki do ujścia, **Roztocze Środkowe** (specjalny obszar ochrony siedlisk), **Roztocze** (obszar specjalnej ochrony ptaków) – jcwp Wieprz od Jacynki do Zbiornika Nielisz osiągnęły umiarkowany stan ekologiczny.

3.1.3. Wody podziemne

Obszar inicjatywy „Aktywne Roztocze” położone są w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych – GZWP 406 i 407, Zbiornik Lublin i Zbiornik Chełm-Zamość”. Wody podziemne w obu subregionach występują w podobnych warunkach. Kredowy poziom wodonośny, stanowiący podstawę zaopatrzenia w wodę pitną jest fragmentem dwóch zasobnych w wodę Głównych Zbiorników Wód Podziemnych: • nr 407 Niecka Lubelska – Chełm - Zamość /GZWP Nr 407/, obejmującego tereny na wschód od doliny Wieprza, o pow. 9015km² - zbiornik szczelinowoporowy o zasobach dyspozycyjnych 1127,5 tys.m³ /d, średnia głębokość ujęć wynosi 70m. • nr 406 Niecka Lubelska – Lublin /GZWP Nr 406/, obejmującego tereny na zachód od doliny Wieprza o pow. 6650 km² - zbiornik szczelinowo-porowy o zasobach 1330 tys.m³ /d i średniej głębokości ujęć wynoszącej 85m. Obecnie zasoby dyspozycyjne w/w zbiorników wykorzystywane są w ok. 20%. W/w zbiorniki rozdziela dolina Wieprza. Mają one charakter zbiorników szczelinowych na znacznych powierzchniach odkrytych - wychodnie wodonośca kredowego na powierzchnię topograficzną są obszarami silnego lub bardzo silnego zagrożenia wód podziemnych. Wody kredowe zaliczane są do wód wysokiej jakości. Zasoby kredowych zbiorników wód podziemnych /GZWP Nr 406 Niecka Lubelska /Lublin/ i GZWP Nr 407 Niecka -Lubelska /Chełm -Zamość/ zostały uznane za strategiczne zasoby naturalne Lubelszczyzny decydujące o możliwościach jej rozwoju gospodarczego. Część obszaru leży w zasięgi GZWP 428 Zbiornik Dolina kopalna Biłgoraj- Lubaczów i 425 Zbiornik Dębica-Stalowa Wola- Rzeszów. Głównych Zbiorników Wód Podziemnych GZWP - Nr 428, określane potocznie od największych miast znajdujących się w jego obrysie, jako "Dolina Kopalna Biłgoraj - Lubaczów". GZWP Nr 428 rozpoczyna się na południe od Frampola i ciągnie łukiem o długości około 85 km z północnego - zachodu na południowy - wschód. Przeciętna szerokość zbiornika wynosi 2,5 km. Zbiornik na większości obszaru charakteryzuje się słabą izolacyjnością wód podziemnych, od powierzchni terenu i z tego względu wymaga ustalenia strefy ochronnej. Zasoby dyspozycyjne wody wynoszą 76 200 m³/dobę, powierzchnia - 290 km² , powierzchnia ze strefą ochronną - 489 km², moduł zasobów dyspozycyjnych - 3,04 l/s/km². Główny Zbiornik Wód Podziemnych Dębica– Stalowa Wola– Rzeszów (nr 425) ma kształt trójkąta, którego wierzchołkami są okolice Dębicy, Przeworska i Stalowej Woli. Zbiornik zbudowany jest z czwartorzędowych utworów aluwialnych o miąższości od kilku do kilkunastu metrów (maksymalnie 20 m). Utwory te reprezentowane są przez żwiry i piaski. Najmłodszymi osadami są holocenijskie aluwia rzeczne. Składają się one ze żwirów, piasków i namulów o miąższości do kilku, rzadziej kilkunastu metrów. Utwory klastyczne tarasów wyższych przykryte są lokalnie warstwą osadów nieprzepuszczalnych o miąższości do kilku metrów. Podłoże omawianego zbiornika stanowią osady neogeńskie. Poziom wodonośny omawianego zbiornika zasilany jest poprzez bezpośrednią infiltrację wód opadowych, lub, w przypadku obecności przewarstwień gliniastych, przesiąkanie odbywa się przez te utwory do głębszej warstwy wodonośnej. Pewne ilości wód pochodzą ze spływu powierzchniowego, część z podłoża oraz lokalnie z cieków powierzchniowych.

Obszar inicjatywy „Aktywne Roztocze” leży w zasięgu następujących jednolitych części wód podziemnych:

- JCWPd 88
- JCWPd 90
- JCWPd 118
- JCWPd 119
- JCWPd 120
- JCWPd 121

W ramach krajowego monitoringu jakości wód podziemnych, w latach 2010 i 2012, Główny Inspektor Ochrony Środowiska prowadził badania jakości wód podziemnych w w/w jednolitych częściach wód podziemnych.

Tabela nr 5. Ocena jakości wód podziemnych inicjatywy „Aktywne Roztocze” w 2012 roku.

Nazwa JCWP	Stan Chemiczny	Stan Ilościowy
2012		
JCWPd 88	ŚLABY	DOBRY
JCWPd 120	DOBRY	DOBRY
JCWPd 90	DOBRY	DOBRY

Źródło: WIOŚ Lublin

3.1.4. Hałas

Hałas określa się jako wszystkie niepożądane, nieprzyjemne, dokuczliwe lub szkodliwe drgania mechaniczne ośrodka sprężystego oddziaływujące za pośrednictwem powietrza na organizm ludzki (w tym na organ słuchu i inne zmysły jak i inne elementy organizmu człowieka). Hałas uważany jest za jeden z czynników zanieczyszczających środowisko. W związku z rozwojem komunikacji, uprzemysłowieniem i postępującą urbanizacją stanowi on dużą uciążliwość dla człowieka. Może powodować częściową lub całkowitą utratę słuchu. Ponadto bywa przyczyną nadciśnienia, zaburzeń nerwowych, zaburzeń w układzie kostno-naczyniowym, wywołuje zmęczenie, złe samopoczucie, utrudnia wypoczynek.

Ze względu na środowisko oraz źródło generujące, hałas dzielimy na:

- komunikacyjny - generowany jest przez ruch drogowy, kolejowy i lotniczy;
- przemysłowy - generowany jest przez zakłady przemysłowe lub poszczególne maszyny i urządzenia zlokalizowane na ich terenie;
- komunalny - generowany jest:
 - wewnątrz budynków mieszkalnych przez węzły ciepłownicze, kotłownie, stacje transformatorowe, instalacje wodno-kanalizacyjne, windy, dźwigi, zsypy śmieci;
 - przez źródła znajdujące się w środowisku zewnętrznym: sklepy, restauracje, dyskoteki, sygnały instalacji alarmowych, handlowych punktów obwoźnych oraz sygnały dźwiękowe pojazdów uprzywilejowanych itd.

3.1.4.1. Hałas przemysłowy

Uciążliwość hałasu przemysłowego zależy od ilości źródeł powstawania, czasu pracy tych urządzeń/zakładów, stopnia wylumienia oraz wartości normatywnej dopuszczalnego poziomu hałasu na danym terenie. Na hałas przemysłowy składają się wszelkie źródła dźwięku znajdujące się na terenie zakładu. Rozróżniamy:

- hałas punktowy - źródła hałasu znajdują się na zewnątrz budynków, są to np. wentylatory, sprężarki i inne urządzenia umieszczone na otwartej przestrzeni;
- hałas wtórny - źródła hałasu znajdują się wewnątrz budynków (np. produkcyjnych), gdzie hałas emitowany przez maszyny i urządzenia dostaje się do środowiska przez ściany, strop, drzwi i okna;
- hałas dodatkowy - źródła hałasu znajdują się na zewnątrz budynków i są spowodowane przez obsługę transportową zakładów (transport kołowy) oraz prace dorywcze wykonywane poza budynkami zakładów (np. remonty).

Na terenie inicjatywy „Aktywne Roztocze” funkcjonują firmy, warsztaty, podmioty gospodarcze, jednostki handlu detalicznego, osoby fizyczne, których działalność kształtuje klimat akustyczny terenów bezpośrednio z nimi sąsiadujących.

3.1.4.2. Hałas komunikacyjny

Pod pojęciem hałasu drogowego rozumie się hałas pochodzący od środków transportu poruszających się po wszelkiego rodzaju drogach niebędących drogami kolejowymi w tym po torach tramwajowych. Jest to hałas typu liniowego. Stały wzrost ilości pojazdów oraz natężenia ruchu komunikacyjnego spowodował, że zagrożenie hałasem komunikacyjnym jest dużo większe niż hałasem przemysłowym.

Obszar inicjatywy „Aktywne Roztocze” jest stosunkowo dobrze skomunikowany wewnątrz. Obszar ten pocięty jest siecią dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych, ponadto przebiegają tu trzy drogi krajowe. Zewnętrzny układ infrastruktury drogowej stanowi sieć dróg krajowych i wojewódzkich, do których należy zaliczyć:

➤ drogi krajowe:

- droga krajowa nr 17 -klasy GP (ruch główny przyspieszony) oraz klasy S we wschodniej części Polski przebiegająca południkowo od wschodnich granic Warszawy (okolica Starej Miłosny i Zakrętu) do drogowego przejścia granicznego Polski z Ukrainą w Hrebennem przez województwa mazowieckie oraz lubelskie. Nazywana jest Szosą Lubelską. Łączy również aglomeracje warszawską oraz lubelską. Jej długość to ok. 306 km. W całości jest polską częścią europejskiego szlaku E372 utworzonego w 1996 roku.
- droga krajowa nr 74 - jest szlakiem drogowym łączącym węzeł Wieluń na drodze ekspresowej S8, i Kielce z Zamościem i przejściem granicznym z Ukrainą w Zosinie. Biegnie z zachodu na wschód, na większości odcinków posiada jedną jezdnię. Jej długość wynosi ok. 514 km.
- droga krajowa nr 19- we wschodniej Polsce o długości 585 km przebiegająca południkowo przez województwa: podlaskie, mazowieckie, lubelskie oraz podkarpackie. Łączy trzy aglomeracje we wschodniej Polsce: białostocką, lubelską oraz rzeszowską. Droga jest korytarzem europejskim łączącym Słowację z krajami nadbałtyckimi. Trasa na odcinkach Nisko – Janów Lubelski – Modliborzycy oraz Kraśnik – Lublin – Kock ma utwardzone pobocza. Poza odcinkami ekspresowymi, na odcinku Niemce – Ciecierzyn jest dwujezdniową drogą krajową.

➤ drogi wojewódzkie:

- droga wojewódzka nr 833- klasy G w województwie lubelskim, w powiecie kraśnickim(miasto Kraśnik, gmina Urzędów) i w powiecie opolskim (gmina Chodel) o długości 26,7 km. Trasa zaczyna się w Kraśniku, na skrzyżowaniu z drogą krajową nr 19 (skrzyżowanie ulic Przemysłowa/Lubelska), a kończy w Chodlu na rondzie z drogą wojewódzką nr 747 (u zbiegu ulic Godowskiej, Mostowej, Opolskiej i Ratoszyńskiej). Odcinek w granicach miasta Kraśnika jest ważną arterią komunikacyjną o dużym natężeniu ruchu i jednocześnie najdłuższą ulicą tego miasta - Urzędowską. Łączy ona dwie główne części miasta oddalone od siebie o około 6 km, czyli Starą i Fabryczną.
- droga wojewódzka nr 842- klasy G o długości 67 km w województwie lubelskim. Łączy drogę krajową nr 19 w Rudniku Szlacheckim (6 km od Kraśnika) z drogą krajową nr 17 (E372) w Krasnymstawie. Przebiega z zachodu na wschód przez powiaty ziemskie kraśnicki, lubelski i krasnostawski.
- droga wojewódzka nr 857- klasy Z(zbiorcza) w województwach podkarpackim i lubelskim, w powiatach stalowowolskim (gmina Zaklików) oraz w janowskim (gmina Potok Wielki oraz Modliborzycy). Przebiega równoleżnikowo łącząc drogę wojewódzką nr 855 w Zaklikowie z drogą krajową nr 19 oraz 74 w Modliborzycach. Jej długość to 16,977 km.
- droga wojewódzka nr 848- łącząca Szczepreszyn z Turobinem i Wysokiem. Trasa ta biegnie we wschodniej Polsce, w województwie lubelskim. Jej długość wynosi ok. 30 km.
- droga wojewódzka nr 835- najdłuższa w Polsce licząca 220 km droga wojewódzka, klasy GP łącząca Lublin z leżącą 16 km na północ od Sanoka, Grabownicą Starzeńską w województwie podkarpackim. Odbywa się nią tranzyt z Lublina do: Biłgoraja, Przeworska, Przemysła i Sanoka.

Jest jednym z głównych szlaków drogowych łączących województwa: lubelskie i podkarpackie. Droga wiedzie między innymi przez tereny Wyżyny Lubelskiej, Roztocza i Pogórza Dynowskiego.

- droga wojewódzka nr 849- łącząca Zamość Krasnobrodem, Józefowem i Tarnogrodem. Znajduje się ona w południowej części województwa lubelskiego. Biegąc z północy na południe przebiega przez powiat zamojski i powiat biłgorajski. Jej długość wynosi ok. 50 km.
- droga wojewódzka nr 858 -łącząca Szczebrzeszyn w województwie lubelskim z Zarzeczem w województwie podkarpackim. Stanowi wygodny łącznik pomiędzy Zamościem, Biłgorajem i Stalową Wolą. Jej długość wynosi 76,573 km. Biegnie na linii wschód-zachód.
- droga wojewódzka nr 853 - łącząca Biłgoraj z Tomaszowem Lubelskim. Zlokalizowana jest w południowej części województwa lubelskiego. Jej długość wynosi 52 km, biegnie ona z zachodu na wschód.
- droga wojewódzka nr 863 - łącząca Kopki z Cieszanowem. Biegnie na linii zachód-wschód.
- droga wojewódzka nr 865 - łącząca Jarosław z Lubaczowem i Tomaszowem Lubelskim. Jej długość wynosi ok. 72 km. Jest dopuszczona do ruchu ciężkiego; biegnie na północny wschód przez teren województw podkarpackiego i lubelskiego.
- droga wojewódzka nr 867 -klasy G, o długości 82,728 km, łącząca Sieniawę leżącą w województwie podkarpackim z Hrebennem w województwie lubelskim. Droga przebiega równoleżnikowo na odcinku 76,518 km przez: powiat przeworski i powiat lubaczowski na terenie województwa podkarpackiego oraz na odcinku 6,210 km przez powiat tomaszowski na terenie województwa lubelskiego. Prowadzi między innymi przez Roztocze Wschodnie.

Pod pojęciem hałasu kolejowego rozumie się hałas powstający w wyniku eksploatacji linii kolejowych. W porze nocnej hałas pochodzący od linii kolejowej może przekraczać dopuszczalną wartość w odległości do około 80m od osi torów. Lokalnie mogą wystąpić niekorzystne zmiany ze względu na stan infrastruktury (torowiska), prędkości przejazdu, rodzaju taboru kolejowego, stanu taboru kolejowego, położenia torowiska (nasyt, wąwóz, teren płaski).

Przez obszar Puszczański-Roztoczański przebiega ok. 650 km linii kolejowych. Niestety żadna nie jest zelektryfikowana i tylko niewielki procent jest obsługiwanych przez pociągi pasażerskie. Całoroczne połączenie osobowe występuje jedynie na trasie Lublin - Kraśnik i dalej do Rzeszowa oraz Lublin - Zamość. Oprócz wspomnianych relacji na Roztoczu funkcjonują okresowe linie obsługiwane przez autobusy szynowe Przewozów Regionalnych kursujące od 14 czerwca do 31 sierpnia na trasie Lublin - Zawada - Bełżec - Rzeszów - Bełżec - Zawada - Lublin. Słabo rozwinięta sieć kolejowa oraz niewielkie ilości połączeń w znacznym stopniu utrudniają lub wręcz uniemożliwiają korzystanie z tego środka transportu. Do 2020 roku planowana jest modernizacja linii kolejowej Nr 72 Zamość - Hrubieszów Miasto (na odcinku Zawada - Zamość). Podmiotem odpowiedzialnym za realizację projektu jest PKP PLK S.A

Według rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz.U.2007, Nr 120, poz.826 z późniejszymi zmianami) terenami podlegającymi ochronie akustycznej są tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, wielorodzinnej, zagrodowej, tereny szpitali, szkół, domów opieki społecznej, uzdrowisk oraz tereny rekreacyjno-wypoczynkowe.

Tabela nr 6. Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku powodowanego przez poszczególne grupy źródeł hałasu, z wyłączeniem hałasu powodowanego przez straty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie elektroenergetyczne, wyrażone wskaźnikami $L_{Aeq D}$ i $L_{Aeq N}$, które to wskaźniki mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby

Lp.	Rodzaj terenu	Dopuszczalne poziomy hałasu w [dB]			
		Drogi lub linie wypoczynkowe		Pozostałe obiekty i działalność będąca źródłem hałasu	
		$L_{Aeq D}$	$L_{Aeq N}$	$L_{Aeq D}$	$L_{Aeq N}$
		Przedział	Przedział	Przedział	Przedział

		czasu odniesienia równy 16 godzinom	czasu odniesienia równy 16 godzinom	czasu odniesienia równy najmniej korzystnym godzinom dnia kolejno po sobie następującym	czasu odniesienia równy 1 najmniej korzystnej godzinie nocy
1.	a) Strefa ochronna „A” uzdrowiska b) Tereny szpitali poza miastem	50	45	45	40
2.	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej b) Tereny zabudowy związane ze stałym lub czasowym pobytem dzieci lub młodzieży c) Tereny domów opieki społecznej d) Tereny szpitali w miastach	61	56	50	40
3.	a) Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego b) Tereny zabudowy zagrodowej c) Tereny rekreacyjno – wypoczynkowe d) Tereny mieszkaniowo – usługowe	65	56	55	45
4.	Tereny w strefie śródmiejskiej miast powyżej 100 tyś. mieszkańców	68	50	55	45

L_{AeqD} – równoważny poziom hałasu dla pory dnia w decybelach (dB)

L_{AeqN} – równoważny poziom hałasu dla pory nocnej w decybelach (dB)

Przy ocenie klimatu akustycznego w zakresie hałasu komunikacyjnego wykorzystuje się także opracowaną przez Państwowy Zakład Higieny skalę subiektywnej uciążliwości zewnętrznych hałasów komunikacyjnych tj.:

- mała uciążliwość - $L_{Aeg} \leq 52$ dB
- średnia uciążliwość - $52 \text{ dB} < L_{Aeg} \leq 62$ dB
- duża uciążliwość - $63 \text{ dB} < L_{Aeg} \leq 70$ dB

- bardzo duża uciążliwość - $L_{Aeq} > 70$ dB

Hałas komunikacyjny jest głównym źródłem zakłóceń klimatu akustycznego na terenie inicjatywy „Aktywne Roztocze”. Poniżej zestawienie pomiaru hałasu na drogach przebiegających przez omawiany obszar.

Tabela nr 7. Wyniki pomiarów hałasu drogowego dla dróg przebiegających przez inicjatywę „Aktywne Roztocze” w latach 2009-2014

Nazwa odcinka pomiarowego	Nr drogi	LAeqD [dB]	LAeqN [dB]	Wartość przekroczenia (dla zabudowy zagrodowej i rekreacyjnej)	
				Dzień [dB]	Noc [dB]
Kraśnik ul. Janowska	DK 19	66,9	58,1	11,9	8,1
Biłgoraj ul. Zamojska	DW 858	66,3	60,8	11,3	10,08
Biłgoraj ul. Kościuszki		64,3	57,6	9,3	7,6
Zamość ul. Lwowska		67,7	63,1	12,7	13,1
Zamość ul. Szczepreska		64,5	59,0	4,5	9,0
Zamość ul. Młyńska		65,4	55,7	10,4	5,7

Przekroczenie norm hałasu dopuszczalnego powoduje pogorszenie warunków akustycznych w obrębie tras komunikacyjnych.

3.1.5. Promieniowanie elektromagnetyczne

Wśród zidentyfikowanych, szkodliwych dla środowiska, rodzajów promieniowania powodowanego działalnością człowieka, wyróżnia się :

- **promieniowanie jonizujące**, pojawiające się w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych,
- **promieniowanie niejonizujące**, pojawiające się wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego, elektronicznego itp., nadmierne dawki promieniowania działają szkodliwie na człowieka i inne żywe organizmy, stąd ochrona przed szkodliwym promieniowaniem jest jednym z ważnych zadań ochrony środowiska.

Znaczenie oddziaływania promieniowania niejonizującego w ostatnich latach rośnie. Powodowane jest to przez rozwój radiokomunikacji oraz powstawanie coraz większej liczby stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych (operatorów publicznych i komercyjnych). Dodatkowymi źródłami promieniowania niejonizującego są stacje bazowe telefonii komórkowej, systemów przywoławczych, radiotelefonicznych, alarmowych komputerowych itp., pokrywających coraz gęstszą siecią obszary dużych skupisk ludności, jak również coraz powszechniej stosowane radiotelefony przenośne.

Wymieniony rozwój źródeł pól elektromagnetycznych powoduje zarówno ogólny wzrost poziomu tła promieniowania elektromagnetycznego w środowisku, jak też zwiększenie liczby i powierzchni obszarów o podwyższonym poziomie natężenia promieniowania. Należy jednak stwierdzić, że wzrost poziomu tła elektromagnetycznego nie zwiększa istotnie zagrożenia środowiska i ludności. W dalszym ciągu poziom promieniowania w tle pozostaje wielokrotnie niższy od natężeń, przy których możliwe jest jakiegokolwiek szkodliwe oddziaływanie na organizm ludzki. Nie dotyczy to jednak pól elektromagnetycznych w bezpośrednim otoczeniu wszelkiego rodzaju stacji nadawczych, które lokalnie, w odległościach zależnych od mocy, częstotliwości

i konstrukcji stacji, mogą osiągać natężenie na poziomie uznawanym za aktywny pod względem biologicznym. Zagrożenie promieniowaniem niejonizującym może być stosunkowo łatwo wyeliminowane lub ograniczone pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej separacji przestrzennej człowieka od pól przekraczających określone wartości graniczne. W przepisach obowiązujących w Polsce ustalone są dopuszczalne poziomy elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego na terenach dostępnych dla ludzi. Szczególnej ochronie podlegają obszary zabudowy mieszkaniowej, a także obszary, na których zlokalizowane są szpitale, żłobki, przedszkola, internaty.

Na terenie inicjatywy „Aktywne Roztocze” Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie przeprowadził badania wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych promieniowania elektromagnetycznego. Wartości PEM były badane w 2014 roku na następujących obszarach i wyniki przedstawiały się następująco:

- Zamość, ul. Zamojskiego – 0,19 V/m,
- Zamość, ul. Peowiaków/Partyzantów – 0,14 V/m.
- Zamość, ul. Partyzantów - 0,07 V/m
- Kraśnik, ul. Koszarowa 10A- 0,10 V/m
- Biłgoraj, ul. Kościuszki- 0,15 V/m
- Tomaszów Lubelski, ul. Lwowska 68- 0,23 V/m
- Susiec- 0,10 V/m

Analiza wyników badań przeprowadzonych na tym obszarze nie wykazała przekroczeń dopuszczalnej wartości składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego wynoszącej 7 V/m, określonej w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. Nr 192, poz. 1883).

3.1.6. Budowa geologiczna i gleby

Obszar funkcjonalny znajduje się na terenie 5 makroregionów, dzięki czemu wyróżnia się na tle województwa lubelskiego zróżnicowaną oraz unikatową rzeźbą terenu i walorami krajobrazowymi:

- Wyżyna Lubelska (północy część terenu obszaru funkcjonalnego) - wyżyna jest lekko pofałdowana, niemal bezleśna równina, pocięta wąwozami lessowymi i dolinami rzecznyymi o łagodnych zboczach, na terenie obszary funkcjonalnego znajdują się 2 mezoregiony:
 - Padół Zamojski: region jest padółem (rozległym obniżeniem) osiągającym wysokość od 180 do 220 m n.p.m., utworzonym w mało odpornych marglach górnokredowych, gleby regionu są bardzo zróżnicowane, występują tu bielice, rędziny, mady i gleby brunatno ziemne. Jest to region rolniczy o niewielkim zalesieniu;
 - Wzniesienia Urzędowskie: obszar zbudowany jest z wapieni jurajskich i piaskowców kredowych (znanych z występowania fosforytów), przykrytych utworami mioceńskimi i lessem, charakterystyczną cechą tego obszaru są wąwozy lessowe;
- Kotlina Sandomierska (południowo-zachodni teren obszaru funkcjonalnego) – rozległe obniżenie denudacyjne o założeniu tektonicznym, wyrzeźbionym w mało odpornych utworach mioceńskich, wypełniających zapadlisko przedkarpackie, w większości jest regionem równinnym lub lekko pofałdowanym, gleby Kotliny Sandomierskiej są w większości mało urodzajne - bielicowe utworzone na piaskach czwartorzędowych, na terenie obszaru funkcjonalnego znajdują się dwa z 11 mezoregionów:
 - Równina Biłgorajska: region jest płaskowyżem osiągającym na wschodzie wysokość od 220 do 280 m n.p.m. (maksymalnie 284 m), opadającym ku zachodowi poniżej 150 m n.p.m., zbudowany jest z czwartorzędowych piasków i glin morenowych, przez co tutejsze gleby są mało wartościowe pod względem rolniczym, większość mezoregionu pokryta jest mało wymagającymi pod względem glebowym borami sosnowymi, tworzącymi kompleks Puszczy Solskiej (Puszcze w większości tworzą drzewa iglaste, głównie sosna i jodła - cenne dla obszaru są właśnie między innymi drzewostany jodłowe porastające lessy, występują także rozległe torfowiska, porośnięte przez żurawinę, glóg, leszczynę, jałowiec, dereń, bez i czarną jagodę, występuje tu także rosiczka okrągłolistna i długolistna, widłak torfowy i kosaciec syberyjski);
 - Płaskowyż Tarnogrodzki: region jest płaskowyżem ukształtowanym pofałdowanymi wysoczyznami, osiągającym wysokość od 220 do 280 m n.p.m. (maksymalnie 284 m)

a względnie od 30 do 60 m., rzeźba terenu jest głównie monotonna, urozmaicona wałami piaszczystymi i pagórami wydmyowymi (głównie wydmy paraboliczne), zbudowany jest z ilów miocenijskich, na których zalegają przykryte lessami gliny i piaski czwartorzędowe, co daje regionowi charakter rolniczy;

- Roztocze (centralny teren obszaru funkcjonalnego) - wyraźnie wypiętrzony wał wzniesień, szerokości 12-32 km i długości około 180 km, przebiegający z północnego zachodu, od Kraśnika, na południowy wschód do Lwowa, zbudowane jest ze skał powstałych w kredzie – margli, opok i wapieni, na nich zalegają utwory młodsze – osadzone w warunkach płytkiego morza piaski, piaskowce wapieniste i wapienie. W epoce lodowcowej na region nasunął się lądolód skandynawski – wskazują na to gliny morenowe, głazy narzutowe. Roztocze, ze względu na zróżnicowaną rzeźbę terenu i budowę geologiczną podzielono na 3 mezoregiony, które obejmują teren obszaru funkcjonalnego, tj.:
 - Roztocze Zachodnie: zbudowane ze skał górnokredowych, głównie opoki i lessów. Lekko sfałdowane wierzchowiny i kontrastujące z nimi zbocza są silnie porożciniane dolinami i wąwozami, ciągnącymi się nawet do kilku kilometrów i głębokości powyżej 20 m;
 - Roztocze Środkowe: region jest wyżyną zbudowaną z piaskowców miocenijskich i wapieni litotamniowych, zwykle bez pokrywy lessowej. Wyróżnia się dużym zróżnicowaniem krajobrazowym, w przełomach rzek występują skalne progi (szypyty). Wewnętrzne partie wzgórz są płaskimi monotonnymi wierzchowinami urozmaiconymi izolowanymi wzgórzami ostańcowymi. Obszar ten jest silnie zalesiony i przez unikatowe walory jest regionem o dużej atrakcyjności turystycznej;
 - Roztocze Wschodnie: charakteryzuje się rozległymi wierzchowinami, wzniesionymi 100-150 m. ponad dna otaczających je kotlin, które są pozostałościami większych równin, uformowanymi w końcu trzeciorzędu i na początku czwartorzędu. Wierzchowiny pocięte są gęstą i skomplikowaną siecią dolin i wąwozów na odosobnione pagóry i płaskowyże, występują tu liczne ostańce, które urozmaicają krajobraz tego terenu. Obszar jest silnie zalesiony;
- Wyżyna Wołyńska (południowy-wschód obszaru funkcjonalnego) - zbudowana ze skał krystalicznych prekambriu, przykrytych płytowo zalegającym kompleksem skał mezozoicznych i kenozoicznych, powierzchnia terenu jest pagórkowata, rozcięta licznymi dolinami rzek, na terenie obszaru funkcjonalnego znajduje się jeden z siedmiu mezoregionów:
 - Grzęda Sokalska: obszar osiąga wysokość od 240 do 260 m n.p.m.. Grzęda zbudowana jest z utworów górnej kredy pokrytych sporą warstwą lessów. Ze względu na obfite występowanie czarnoziemów, Grzędę Sokalską charakteryzuje rozwinięte rolnictwo, są tu też niewielkie obszary leśne;
- Kotlina Pobuża (południowy-wschód obszaru funkcjonalnego) - kotlina ma charakter denudacyjny, została wypreparowana w mało odpornych marglach kredowych. Szerokie dna dolin są płaskie i często zabagnione, pomiędzy dolinami wznoszą się wyższe garby i wysoczyzny. Na terenie obszaru funkcjonalnego znajduje się jej niewielki fragment w postaci mezoregionu:
 - Równina Belzka: region jest równiną o falistej powierzchni denudacyjnej, rozwiniętej na marglach górnokredowych, ku południu przechodzi on w płaskie równiny akumulacyjne tarasów nadzalewowych i zalewowych.

Gleby występujące na obszarze inicjatywy „Aktywne Roztocze” są silnie zróżnicowane i powiązane z budową geologiczną. Według Mapy glebowo-rolniczej występują tu gleby lessowe, brunatne, bielice, rędziny, mady w dolinach rzecznych. Na obszarze Grzędy Sokalskiej występują czarnoziemy (kompleks pszenny bardzo dobry). W wyniku działalności człowieka powstał nowy typ gleb tzw. gleby antropogeniczne, które dzielą się na dwie grupy: gleby industrio- i urbanoziemne, które znajdują się na terenach zurbanizowanych oraz gleby kulturoziemne – znajdujące się na terenach przekształconych pod wpływem gospodarki rolnej. Badania jakości gleb ornych realizowane w ramach programu „Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2010-2012” prowadzone były przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach na zlecenie Głównego Inspektora Ochrony Środowiska i sfinansowane przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie. Na terenie inicjatywy „Aktywne Roztocze” były zlokalizowane punkty pomiarowo badawcze w następujących miejscowościach: Ulhówek, Wielącza (Gmina Szczebrzeszyn), Kalinowice (Gmina Zamość). Badane profile glebowe wykazały duże zróżnicowanie zasobności w przyswajalne formy składników nawozowych (fosfor, potas, magnez) wynikające z warunków naturalnych oraz stosowanego poziomu nawożenia. Nie wykazano pogorszenia wskaźników zasobności gleb w P, K i Mg. Gleby

użytków rolnych nie były nadmiernie zasolone i zanieczyszczone siarką. Zawartości siarki przyswajalnej w zdecydowanej większości profili były niskie, co w przypadku wrażliwych roślin może skutkować deficytami siarki. Gleby użytków rolnych nie były zanieczyszczone metalami śladowymi i WWA. W przypadku niklu, chromu, baru i kobaltu nie zaobserwowano przekroczeń dopuszczalnych zawartości. W przypadku żadnego z analizowanych pierwiastków śladowych nie zaobserwowano, na przestrzeni 15 lat, trendu akumulacji w warstwie powierzchniowej gleb obszarów użytkowanych rolniczo.

Wyniki badań potwierdzają potrzebę wprowadzenia programów wapnowania oraz systemów produkcji i agrotechniki sprzyjających gromadzeniu materii organicznej w glebie. Zakwaszenie gleb oraz niedostatek próchnicy są istotniejszymi zagrożeniami dla jakości gleb niż poziom potencjalnie toksycznych zanieczyszczeń.

3.1.7. Warunki klimatyczne

Teren obszaru funkcjonalnego leży w klimacie umiarkowanym przejściowym, który charakteryzuje się dużymi amplitudami temperatury rocznej z przewagą opadów letnich nad zimowymi, krótszym okresem wegetacji w porównaniu do zachodniej części kraju oraz przewagą wiatrów zachodnich w lecie (niosących chłodniejsze powietrze), a w okresie zimowym wiatrów wschodnich – zimniejszych.

3.1.8. Ochrona przyrody i roślinność

W 2014r., według danych GUS, na terenie obszaru funkcjonalnego znajdowało się w sumie 132 532,53 ha obszarów prawnie chronionych, które zajmowały 29% ogólnej powierzchni tego obszaru. W obszarach chronionych największą powierzchnię zajmowały parki krajobrazowe – 68% i obszary chronionego krajobrazu – 25%, a najmniej użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne oraz zespoły przyrodniczo krajobrazowe (łącznie 0,5%). Ponadto na tym obszarze, wg danych GUS, w 2014r. znajdowało się 305 pomników przyrody. Poniższa tabela przedstawia spis obszarów prawnie chronionych występujących na tym obszarze.

Roztoczański Park Narodowy - utworzony 10 maja 1974. Dyrekcja parku ma swoją siedzibę w Pałacu Plenipotenta w Zwierzyńcu. Symbolem parku jest konik polski. Obejmuje najcenniejsze przyrodniczo obszary Roztocza Środkowego, które tworzą głównie skały górnokredowe. W jego strefie krawędziowej występują utwory trzeciorzędowe, a w dolinach piaski czwartorzędowe. Wysokość na terenie parku wynosi najwyżej 350 m n.p.m. Aktualna jego powierzchnia wynosi 8.483 ha, z czego lasy zajmują 8.102 ha (95,5%). Ochroną ścisłą objęto 806 ha (9,5%).

W Roztoczańskim Parku Narodowym istnieje hodowla koników polskich. Zainicjował ją w 1982 prof. dr hab. Mirosław Kownacki. Koniki mogą biegać po specjalnym wyznaczonym terenie przeznaczonym na ten cel, który ma obecnie powierzchnię 180 ha. Zwierzęta żyją tam bez ingerencji człowieka, dokarmiane są tylko w czasie zimy.

Flora- Najbardziej zalesiony park narodowy w Polsce, grunty leśne pokrywają 95,5% powierzchni parku. Roztocze to obszar graniczny gromadnego występowania ważnych gatunków drzew lasów zachodnioeuropejskich - jodły, buku, jaworu, lipy szerokolistnej, świerku i cisu. W parku wyróżniono około 20 zespołów leśnych, z których do najważniejszych należą wyżynny jodłowy bór mieszany (nieco mniej niż 1/3 powierzchni parku) i żyzna buczyna karpacka. Często występuje także zespół acidofilnej buczyny niżowej, pokrywa wraz z dwoma wymienionymi zespołami około 45% powierzchni parku.

Na najżyźniejszych glebach parku rosną grądy, które prócz buków tworzą dęby, graby, wiązy i klony zwyczajne i jawory oraz lipy. W północnej części parku, na ciepłych glebach wapiennych, występują świetliste dąbrowy z domieszką sosen i grabów. W pokrytych lasem dolinach o piaszczystym podłożu, w różnej odległości od rzeki Wieprz, obecne są różne typy borów sosnowych i mieszanych. Na terenach silnie nawodnionych występują łągi, olsy i torfowiska wysokie, na których zachowały się relikty glacialne i subarktyczne, jak brzoza niska, zimoziół północny i turzyca strunowa. Wśród flory parku występują rośliny typowe dla południowo-wschodniej Polski reprezentują m.in. zawilec wielkokwiatowy, pluskwica europejska, miodunka miękkowłosa, driakiew żółta. W wyniku wpływów klimatu atlantyckiego rosną tu również rosiczka pośrednia, przygielka brunatna i sit sztywny. Roślinność górska reprezentują tojad dziobaty, żywiec

gruczołowaty, czosnek siatkowaty i lepieźnik biały. Flora naczyniowa parku to około 750 gatunków, podstawę stanowią gatunki nizinne. Do roślin chronionych, występujących w Roztoczańskim Parku Narodowym, należą obuwik pospolity.

Fauna- Szczególnie bogate w gatunki są w parku ślimaki, krocionogi, pajęczaki i owady. Występują rzadcy przedstawiciele szarańczaków, mrówek, pluskwiaków oraz chrząszczy (w parku ponad 2000 gatunków) z rodziny biegaczowatych i kózkowatych. Wśród gadów występuje żółw błotny i padalec zwyczajny w odmianie turkusowej.

Z ponad 190 gatunków ptaków w parku 130 regularnie gniazduje w jego obrębie. Są to m.in. (kolejność niesystematyczna) orlik krzykliwy, trzmielojad, kobuz, muchołówka białoszja i muchołówka mała, głuszec, jarząbek, bocian czarny, dzięcioł białogrzbiety i dzięcioł zielonosiwy, pliszka górską, a także czyż zwyczajny i gołąb siniak

Formy ochrony przyrody- Do pełniejszej ochrony stworzono na terenie parku 5 obszarów ochrony ścisłej:

- obszar ochrony ścisłej Bukowa Góra,
- obszar ochrony ścisłej Czerkies,
- obszar ochrony ścisłej Jarugi,
- obszar ochrony ścisłej Międzyrzeki,
- obszar ochrony ścisłej Nart.

Utworzony na podstawie Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 maja 1974 r. w sprawie utworzenia Roztoczańskiego Parku Narodowego (Dz.U. z 1974 r. Nr 21, poz. 120). Zadania ochronne w Parku reguluje zarządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 stycznia 2015 r. (Dz. Urz. Min. Środowiska z 14.01.2015). Zadania ochronne obejmują: 1) identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz wskazanie sposobów eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków, stanowiące załącznik nr 1 do zarządzenia; 2) opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań, stanowiący załącznik nr 2 do zarządzenia; 3) opis sposobów ochrony czynnej gatunków roślin i zwierząt, stanowiący załącznik nr 3 do zarządzenia; 4) wskazanie obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną i krajobrazową, stanowiące załącznik nr 4 do zarządzenia; 5) ustalenie miejsc udostępnianych w celach naukowych, edukacyjnych, turystycznych i rekreacyjnych oraz maksymalnej liczby osób mogących przebywać jednocześnie w tych miejscach, stanowiące załącznik nr 5 do zarządzenia.

3.1.8.1 Obszary Sieci Natura 2000

Uroczyska Lasów Janowskich

Kod obszaru PLH060031, powierzchnia 34544,2 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar leży na wysokości 142-233 m n.p.m. i obejmuje fragment Lasów Janowskich rosnących na zwydmionej równinie piaszczystej. Obszary bezodpływowe wypełnione są torfowiskami wysokimi lub przejściowymi z kompleksami starych (z ubiegłego stulecia), w różnym stopniu zarośniętych stawów rybnych (ok. 150 stawów - każdy po 10-50 ha). Sieć rzeczna jest bogata, z wieloma źródłiskami oraz licznymi kanałami (Biała Branew, Czartosowa, Rakowa oraz Bukowa i Sanna). Wody zajmują 5% powierzchni obszaru.

Lasy zajmują 85% powierzchni obszaru, w tym także drzewostany stare o charakterze naturalnym. Na piaskach dominują bory świeże i bory mieszane świeże. W obniżeniach terenu występują bory bagienne i pła mszarne. W północnej części - jodłowy bór mieszany. Łęgi olszowe rosną wzdłuż licznych cieków, murawy napiaskowe i wrzosowiska na stokach o południowej ekspozycji. Wśród lasu spotkać można polany łąk.

Na terenie ostoi występują dwadzieścia trzy typy siedlisk z Zał. I. Najcenniejsze są: zbiorowiska borów bagiennych, torfowisk oraz borów jodłowych. Występują tu również cenne łęgi olszowe, murawy napiaskowe i wrzosowiska, śródleśne łąki oraz ekstensywnie użytkowane stawy hodowlane- bogata ostoja płazów, gadów, ptaków, ssaków i roślin.

Obszar jest istotną ostoją flory i fauny. Stwierdzono tu występowanie 18 gatunków zwierząt i 3 gatunki roślin z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej, w tym 3 watahy wilków liczące w sumie 16-18 osobników, które stanowią istotną część populacji z terenu Kotliny Sandomierskiej i Rostocza. Jest to także jedna z ważniejszych w kraju ostoi zagrożonych gatunków ważek i motyli związanych z torfowiskami przejściowymi i wysokimi. Lasy Janowskie są równocześnie ostoją ptasią o randze europejskiej (m.in. głuszc, cietrzew i jarząbek oraz ptaki drapieżne: bielik, orlik krzykliwy, trzmielojad, kania czarna i rybołów).

Zagrożenia:

Do najpoważniejszych zagrożeń należy:

- dla wilków: rozwój komunikacji i rosnące natężenie ruchu na drogach, kłusownictwo (także na zwierzętach kopytnych), niepokojenie w miejscach i w okresie rozrodu i wychowu młodych, aktywność wojskowa na poligonie, nieracjonalna gospodarka łowiecka, płoszenie zwierzyny,
- dla torfowisk - zalesianie łąk, intensyfikacja gospodarki na użytkach zielonych, sukcesja naturalna na terenach otwartych, fragmentacja ekosystemów poprzez rozbudowę sieci dróg, dalsze osuszanie terenów podmokłych
- dla ryb - regulacje koryt rzecznych, wprowadzanie obcych geograficznie i inwazyjnych gatunków ryb do rzek, kłusownictwo, zanieczyszczenia wód, intensyfikacja rolnictwa, nieuregulowana gospodarka odpadami i ściekami, intensyfikacja hodowli ryb w stawach (potencjalnie).
- dla lasu - nieprawidłowa gospodarka leśna, zaśmiecenie, wzrost penetracji człowieka.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (Corynephorus, Agrostis), starorzecza i naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion, zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością Chenopodion rubri p.p. i Bidention p.p., ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe*, zmiennowilgotne łąki trzęs licowe, niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)*, torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji, torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea), obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny, bory i lasy bagienne i brzożowo-sosnowe bagienne lasy borealne*, łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe i olsy źródliskowe*, wyżynny jodłowy bór mieszany, sosnowy bór chrobotkowy i chrobotkowa postać Peucedano-Pinetum, brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z Littorelletea, Isoëto-Nanojuncetea, naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników Ranunculion fluitantis, suche wrzosowiska, górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (Nardion - płaty bogate florystycznie) *, ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne, kwaśne buczyny, łąkowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasięj), w tym gatunki priorytetowe(*): bóbr europejski – ssak, wydra – ssak, wilk * - ssak, traszka grzebieniasta – płaz, kumak nizinny – płaz, minóg strumieniowy – ryba, różanka – ryba, głowacz białopłetwy – ryba, trzepla zielona – bezkręgowiec, zalotka większa – bezkręgowiec, modraszek telejus – bezkręgowiec, czerwonończyk nieparek – bezkręgowiec, modraszek nausitous – bezkręgowiec, szlaczkoń szafraniec – bezkręgowiec, nocek Bechsteina – ssak, nocek duży – ssak, mopek – ssak, piskorz – ryba.

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. siedliskowej): starodub łąkowy, sierpowiec błyszczący, sasanka otwarta.

Uroczyska Puszczy Solskiej

Kod obszaru PLH060034, powierzchnia 34671,5 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar leży na wysokości 199-321 m n.p.m. i obejmuje rozległe fragmenty kompleksu leśnego z (głównie sosnowego - lasy iglaste zajmują 80% powierzchni). Występują tu również jedliny, olsy i łągi. W Puszczy Solskiej

prowadzi się intensywną gospodarkę leśną. Na obrzeżach kompleksu znajdują się ekstensywnie użytkowane lub nieużytkowane łąki.

Puszcza Solska porasta ubogie gleby piaszczyste, często zwydmione, a w strefie krawędzowej Roztocza - pararendziny i gleby brunatne. W znacznym stopniu jest to obszar podmokły. U podnóża wydm, w bezodpływowych zagłębieniach, wytworzyły się torfowiska i często naturalne zbiorniki wodne. W południowo-wschodniej części ostoi, w dolinach rzecznych powstały niewielkie stawy rybne (w Biłgoraju, Podlesie oraz w Rudzie Różanieckiej). Rzeki w strefie krawędzowej wykształciły przełomy i nabierają cech rzek górskich (Tanew, Sopot i Szum). Wzdłuż naturalnych koryt cieków puszczańskich powstały łągi i nadrzeczne ziołorośla.

Głównym walorem ostoi są dobrze zachowane rozległe bory bagienne a także torfowiska wysokie i przejściowe.

W ostoi stwierdzono występowanie 17 typów siedlisk przyrodniczych z Zał. I Dyrektywy Siedliskowej, 1 gatunek rośliny oraz 18 gatunków zwierząt z Zał. II Dyrektywy Siedliskowej. Szczególnie wartościowe są siedliska podmokłe (torfowiska wysokie i przejściowe, bory i lasy bagienne oraz łągi) i bory jodłowe.

Puszcza Solska jest bardzo ważną w skali regionu ostoją puszczańską fauny kręgowców, z zagrożonymi i rzadkimi gatunkami w Polsce m. in. wilkiem i rysi. Stale przebywają tu 4 watahy wilków oraz 2-3 rodziny rysi. Stwierdzono tu także występowanie 16 gatunków zwierząt cennych dla UE. Z zagrożonych w skali europejskiej roślin zanotowano występowanie rzadkiego gatunku mszaka – sierpowca błyszczącego. Do innych, cennych gatunków należą: 3 gatunki rosiczek, kosaćca syberyjskiego, kukulkę Fuchsa, mącznicę lekarską, widłaki: torfowca, wronca i spłaszczonego.

Zagrożenia:

Do najpoważniejszych zagrożeń należy:

- zwiększenie antropopresji poprzez rozbudowę infrastruktury drogowej, nasilający się ruch samochodowy, nielegalne wyprawy o charakterze off-road,
- zwiększenie penetracji terenu przez ludzi, w tym intensywna turystyka piesza,
- zaśmiecanie terenu,
- rozbudowa osiedli mieszkaniowych,
- plany budowy elektrowni wiatrowych.

dla siedlisk leśnych - wycinanie starych drzewostanów, w tym prace rębne w obrębie siedlisk z Zał. I Dyrektywy Siedliskowej, zbieranie runa leśnego,

dla torfowisk - zalesieniowe, regulacja koryt rzek oraz systemów odwadniających, obniżanie poziomu wód gruntowych,

dla wilków i rysi – niepokojenie zwierząt (dotyczy wilka, rysia oraz ptaków),

klusownictwo dla bezkręgowców - usuwanie drzew martwych, zaorywanie łąk,

dla motyli - zalesianie ekosystemów nieleśnych,

dla ryb - regulacja rzek, zarybianie rzek pstrągiem potokowym i przedostawania się do ekosystemów rzecznych i stawowych (obcych) gatunków ryb,

dla łąk trzęślicowych, łągów i ziołorośli nadrzecznych Tanwi – powstanie specjalistycznej plantacji borówki amerykańskiej, zaniechanie użytkowania kośnego oraz wypasu łąk,

dla płazów - usuwanie szuwarów ze stawów, wapnowanie w okresie lęgowym zwierząt.

Istniejące formy ochrony przyrody: Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej - rezerwat leśny, Nad Tanwią - rezerwat leśny, Czartowe Pole - rezerwat leśny, Nowiny - rezerwat leśny, Obary - rezerwat leśny, Bukowy Las - rezerwat leśny.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*):starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion, naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników Ranunculion fluitantis, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion), ziołorośla górskie (Adenostyilion alliariae) i ziołorośla nadrzeczne (Convolvuletalia sepium), niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) *, torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji, torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea), obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku Rhynchosporion, żyzne buczyny (Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion), grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny, bory i lasy bagienne (Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Pino mugo-Sphagnetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne) *, łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae, olsy źródłiskowe) *, wyżyny jodłowy bór mieszany, sosnowy bór chrobotkowy (Cladonio-Pinetum i chrobotkowa postać Peucedano-Pinetum), wydmy śródładowe z murawami napiaskowymi (Corynephorus, Agrostis).

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*):mopek – ssak, nocek Bechsteina – ssak, nocek duży – ssak, bóbr europejski – ssak, wilk * - ssak, wydra – ssak, ryś – ssak, trzaska grzebieniasta – płaz, kumak nizinny – płaz, żółw błotny – gad, minóg strumieniowy – ryba, piskorz – ryba, koza – ryba, głowacz białopłetwy – ryba, trzepla zielona – bezkręgowiec, zalotka większa – bezkręgowiec, czerwończyk nieparek – bezkręgowiec, przeplatka aurinia – bezkręgowiec.

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. Siedliskowej): sierpowiec błyszczący.

Niedzieliska

Kod obszaru PLH060044, powierzchnia 17,9 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar obejmuje 2 enklawy na południowo- i północno - zachodnich zboczach wzgórz kredowych. Są to siedliska rolnicze (ugory) z kompleksem muraw i zarośli kserotermicznych z jałowcem i populacją obuwika pospolitego. Jest to siedlisko z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej istotne dla polskich zasobów obuwika pospolitego i najliczniejszym jego stanowiskiem na Lubelszczyźnie oraz jednym z najliczniejszych w Polsce. Jest to gatunek wymieniony w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Obecnie, w wyniku procesów sukcesji, na murawy powolnie wkraczają gatunki kserotermiczne.

Występują tu także inne, ważne gatunki: motyl – modraszek malczyki i rośliny: czosnek wężowy, zawilec wielkokwiatowy, aster gawędka, goryczka krzyżowa, listeria jajowata, pierwiosnek lekarski oraz gatunki z Polskiej Czerwonej Listy Roślin: miłek letni, miłek wiosenny, wiśnia karłowata.

Zagrożenia: Głównym zagrożeniem jest planowane zalesianie terenu i nielegalna eksploatacja kruszywa. Groźne dla siedliska populacji obuwika pospolitego są skutki intensywnej uprawy roli (nawożenie).

Istniejące formy ochrony przyrody: Dziewicza Góra - rezerwat leśny

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): murawy kserotermiczne (Festuco-Brometea i ciepłolubne murawy z Asplenion septentrionalis-Festucion pallentis) *, formacje z jałowcem pospolitym Juniperus communis na wrzosowiskach lub nawapiennych murawach.

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. Siedliskowej):obuwik pospolity.

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Niedzieliska PLH060044 - zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 03.12.2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Niedzieliska PLH060044 (Dz. Urz. Woj. Lub. 2014. poz. 4159).

Dolina Łabuńki i Topornicy

Kod obszaru PLH060087, powierzchnia 2054,7 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Ostoja położona jest w Kotlinie Zamojskiej na południe i południowy-zachód od Zamościa. Ostoja obejmuje rozległe górne odcinki dolin rzek Łabuńka i Topornica, dopływów Wieprza. Występują tu liczne źródła zasilające zmeliorowane łąki. W dolinie występują niewielkie wzniesienia (grądziki). W dolinie Łabuńki zlokalizowane zostały 3 kompleksy stawów rybnych: "Łabunie", "Pniówek" i "Blonka". W obrębie kompleksu łąk zachowały się niewielkie płyty łąk trzęślicowych. Obszar rozległych torfowisk po części użytkowany ekstensywnie (łąki kośne, eksploatacja torfu), po części nieużytkowany. W obrębie łąk bardzo licznie występuje starodub łąkowy. Jego populacja szacowana jest na 5 000 - 10 000 osobników. Występują tu również liczne rzadkie i chronione gatunki. Historyczne stanowisko lipiennik Loesela i sasanka otwarta typowa. Z bezkręgowców stwierdzono występowanie 4 gatunków motyli zagrożonych wg. IUCN lub zamieszczonych w Konwencji Berneńskiej: modraszek teleius, modraszek nausitous i czerwończyk nieparek oraz wazki zalotka większa.

Zagrożenia:

- nawożenie
- wypalanie
- odwadnianie
- regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych
- konkurencja.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej): zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion), niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): zalotka większa – bezkręgowiec, modraszek teleius – bezkręgowiec, czerwończyk nieparek – bezkręgowiec, modraszek nausitous – bezkręgowiec, czerwończyk fioletek – bezkręgowiec, bąk – ptak, bączek – ptak, czapla purpurowa – ptak, bocian czarny – ptak, bocian biały – ptak, podgorzałka – ptak, błotniak stawowy – ptak, błotniak łąkowy – ptak, orlik krzykliwy – ptak, kropiatka – ptak, zielonka – ptak, derkacz – ptak, dubelt – ptak, zimorodek – ptak, gąsiorek – ptak, dzięcioł białoszyi – ptak, perkoz dwuczuby – ptak, czapla siwa – ptak, gęś białoczelna – ptak, bóbr europejski – ssak, wydra – ssak, kumak nizinny – płaz, żółw błotny – gad.

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. siedliskowej): starodub łąkowy.

Katy

Kod obszaru PLH060010, powierzchnia 24 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Ostoja znajduje się na terenie Roztocza Środkowego, niedaleko Zamościa. Obszar obejmuje zbocza niewielkiego wapiennego wzniesienia przykrytego płytkimi utworami lessowymi. Zbocza o ekspozycji południowo - zachodniej i północnej porastają murawy kserotermiczne. Jest to siedlisko o priorytetowym znaczeniu dla ochrony bioróżnorodności Europy. Murawy te pokrywają połowę powierzchni ostoi. Ostoja ta jest miejscem występowania wielu rzadkich i zagrożonych gatunków roślin m.in. narażonego w Polsce na wyginięcie - storczyka purpurowego. Na terenie ostoi występuje również jedyne w Polsce stanowisko dziurawca wytworowego oraz jedno z dwóch w Polsce miejsc występowania ciemiężycy czarnej. Spośród gatunków cennych w skali Europy znajduje się tu

stosunkowo duża populacja obuwika pospolitego. Występująca tu murawa kserotermiczna jest również siedliskiem wielu ciepłolubnych owadów, m.in. motyla cennego dla Europy - szlaczkonka szafranca.

Zagrożenia: Głównymi zagrożeniami dla przyrody ostoi jest zarastanie muraw, zaśmiecanie terenu oraz chemizacja rolnictwa.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): murawy kserotermiczne (Festuco-Brometea i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis-Festucion pallentis*)*.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej): gąsiorek – ptak, ortolan – ptak, szlaczkoń szafraniec – bezkręgowiec.

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. Siedliskowej): obuwik pospolity.

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Kąty PLH060010 - zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 03.12.2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Kąty PLH060010 (Dz. Urz. Woj. Lub. 2014. poz. 4158).

Roztocze Środkowe

Kod obszaru PLH060017, powierzchnia 8472,8 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar stanowi fragment Roztocza Środkowego, zbudowanego z utworów trzeciorzędowych – głównie skał kredowych, w wierzchnich partiach przykrytych piaskami i lessem. Sieć wodna jest uboga. Łańcuchy wzgórz przecięte są doliną rzeki Wieprz, a także kilkoma mniejszymi potokami, jak Szum, Świerszcz i Topornica. W dolinach częste są wysięki wody, źródła i zabagnienia. Na terasie nadzalewowej występują ciągi pagórków wydmych, o wysokości od 2 do 15 m.. Większość obszaru pokrywają lasy, a do najcenniejszych wśród nich należą: buczyna karpacka (drzewostany bukowe i bukowo-jodłowe) porastające szczyty i zbocza wzniesień oraz bór jodłowy - występujący w dolnych partiach zboczy i obniżeniach pomiędzy wzniesieniami. Mniejsze powierzchnie zajmują łąki, olsy i łąki olszynowe oraz bory mieszane, bagienne i sosnowe. Na terenie ostoi znajduje się też szereg dobrze zachowanych torfowisk wysokich i przejściowych. Łąki odgrywają małą rolę, gdyż związane są głównie z doliną Wieprza i w mniejszym stopniu z polanami śródleśnymi. Niewielką część terenu zajmują osady i pola uprawne. Istnieje tu też kilka pojedynczych stawów rybnych np. Czarny Staw i jeden duży kompleks stawowy - "Echo", o powierzchni ok. 40 ha. Buczyna karpacka, zbudowana z drzewostanów bukowych i bukowo-jodłowych, dominuje na szczytach i zboczach wzniesień. Natomiast bór jodłowy występuje w dolnych partiach zboczy, poniżej lasów bukowych. W sumie prawie połowę obszaru ostoi zajmuje 14 rodzajów siedlisk ważnych z europejskiego punktu widzenia m.in.: łąki środkowoeuropejskie, lasy łąkowe oraz świetliste dąbrowy. Na terenie ostoi znajdują się dobrze zachowane torfowiska wysokie i przejściowe. Flora naczyniowa ostoi reprezentowana jest przez około 700 gatunków, spośród których wiele gatunków jest rzadkich i zagrożonych. Szczególnie cennym gatunkiem jest piękny storczyk - obuwik pospolity. Równie bogaty jest tu świat zwierząt. Oprócz pospolitych w lasach ssaków można tu spotkać rysia i wilka, a nad wodami wydrę i bobra. Zobaczyć można tu również wiele rzadkich gatunków bezkręgowców, np. motyle - czerwończyk nieparek, szlaczkoń szafraniec i modraszek teleius. Ostoja ma również duże znaczenie dla ochrony ptaków, takich jak orlik krzykliwy, puchacz, bąk i derkacz. W wodach na terenie ostoi występuje sześć gatunków ryb ważnych dla Europy, m.in. minóg strumieniowy, różanka i koza. Spośród gadów na szczególną uwagę zasługuje występujący tu żółw błotny.

Zagrożenia: Największym zagrożeniem dla obszaru jest obniżanie poziomu wód gruntowych.

Istniejące formy ochrony przyrody: Roztoczański Park Narodowy - *park narodowy*.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*, nizinnie

i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculus fluitantis*, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion), ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*), niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) *, torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea*), obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*, żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*), grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*), łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe) *.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): szlaczkoń szafraniec – bezkręgowiec, czerwończyk nieparek – bezkręgowiec, modraszek nausitous – bezkręgowiec, modraszek telejus – bezkręgowiec, wydra – ssak, ryś – ssak, mopek – ssak, nocek tydkowłosy – ssak, nocek duży – ssak, bóbr europejski – ssak, wilk * - ssak, ortolan – ptak, gąsiorek – ptak, świergotek polny – ptak, muchołówka mała – ptak, muchołówka białoszyja – ptak, jarzębatka – ptak, lerka – ptak, dzięcioł średni – ptak, dzięcioł białogrzbity – ptak, dzięcioł zielonosiwy – ptak, dzięcioł czarny – ptak, kraska – ptak, zimorodek – ptak, puszczyk uralski – ptak, puchacz – ptak, derkacz – ptak, zielonka – ptak, kropiatka – ptak, cietrzew (podgatunek kontynentalny) – ptak, głuszc – ptak, jarząbek – ptak, błotniak stawowy – ptak, kania czarna – ptak, trzmielojad – ptak, orlik krzykliwy – ptak, bocian czarny – ptak, bocian biały – ptak, bąk – ptak, bączek – ptak.

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. Siedliskowej): bezlist okrywkowy, sierpowiec błyszczący, obuwik pospolity.

Debry

Kod obszaru PLH060003, powierzchnia 179,5 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Rezerwat Debry położony jest w obrębie mezoregionu Roztocze Środkowe. Regionalizacja geobotaniczna lokalizuje go w obrębie krainy Roztocza i okręgu Roztocza Środkowego. Obszar zajmuje część zrównania wierzchowinowego oraz wzniesienie o charakterze ostańca o wysokości 359 m. Ostoja obejmuje zasięgiem lasy mieszane i iglaste. Najbardziej malownicze doliny denudacyjne powstały w pokrycie lessowej zalegającej w środkowej i północnej części rezerwatu. Stwierdzono tu występowanie dwóch siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Wierzchowiny i łagodne stoki porasta wyżynny mieszany bór jodłowy, zaś pozostałe tereny buczyna karpacka (ok. 60% obszaru). W środkowej i północnej części obszaru występują głębokie wcięcia erozyjne, zwane "debrami". Znaczna część ostoi porośnięta jest przez starodrzew jodłowy, stwierdzono w niej również 6 chronionych gatunków roślin.

Zagrożenia: Głównymi zagrożeniami jest brak naturalnego odnowienia jodły, nieprawidłowa struktura wiekowa części gatunków tworzących drzewostany oraz narastająca fruticetyzacja, czyli nadmierny rozwój warstwy krzewów w wyniku przeredzenia drzewostanu.

Istniejące formy ochrony przyrody: Debry - rezerwat przyrody, Krasnobrodzki Park Krajobrazowy - park krajobrazowy.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej): żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*), wyżynny jodłowy bór mieszany (*Abietetum polonicum*).

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Debry PLH060003 - zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 05.05.2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Debry PLH060003 (Dz. Urz. Woj. Lub. 2014. poz. 1940).

Sztolnie w Senderkach

Kod obszaru PLH060020, powierzchnia 80,6 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Ostoja obejmuje sztolnie pozostałe po eksploatacji piaskowców do wyrobu kamieni młyńskich w Nadleśnictwie Zwierzyniec oddz. 290b obręb Zwierzyniec oraz na gruntach prywatnych na zachód od wsi Potok Senderki, za zagajnikiem przez który prowadzi droga będąca przedłużeniem głównej drogi prowadzącej przez wieś Potok Senderki. Sztolnie leżą na dnie zadrzewionych wąwozów wcinających się w pola. Obszar obejmuje sztolnie, w których wydobywano piaskowiec do wyrobu kamieni młyńskich. Znajduje się tu kilkadziesiąt obiektów w większości pozawalanych i niedostępnych. Zaledwie kilka sztolni jest dostępnych, choć i one w znacznym stopniu są pozawalane. Sztolnie te zbudowane są z niewielkich komór, z których rozgałęziają się niskie korytarze o długości do kilkudziesięciu metrów. Podstawowym celem utworzenia ostoi jest ochrona zimujących tu nietoperzy. Na terenie sztolni znajduje się jedna z najciekawszych kolonii zimowych nietoperzy na Lubelszczyźnie. Występuje tu 9 gatunków nietoperzy, z których cztery są gatunkami cennymi w skali Europy. Są to: mopek, nocek Bechsteina, nocek duży i nocek łydkowłosy.

Zagrożenia: Głównym zagrożeniem dla zimujących tu nietoperzy jest ich płoszenie oraz osuwanie się ziemi i zasypywanie śmieciami wejść do sztolni.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej): mopek – ssak, nocek łydkowłosy – ssak, nocek Bechsteina – ssak, nocek duży – ssak, bąk – ptak, bączek – ptak, łabędź czarnodzioby (mały) – ptak, bocian biały – ptak, kania czarna – ptak, kania ruda – ptak, bielik – ptak, błotniak stawowy – ptak, błotniak łąkowy – ptak, orlik krzykliwy – ptak, zielonka – ptak, derkacz – ptak, żuraw – ptak, siewka złota – ptak, rybitwa czarna – ptak, zimorodek – ptak, podróżniczek – ptak, gąsiorek – ptak.

Święty Roch

Kod obszaru PLH060022, powierzchnia 202,4 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Ostoja położona na obszarze mezoregionu Roztocze Środkowe, we wschodniej części kompleksu leśnego, leżącego między Józefowem a Krasnobrodem. Rzeźba terenu ma charakter falisty, który ukształtowały wypiętrzenia i depresje. Teren rezerwatu składa się też z licznych wąwozów. Ostoja pokryta jest starym naturalnym lasem mieszanym z udziałem jodły i buka. Wartościowe elementy przyrody stanowią stare drzewa oraz stanowiska chronionych, rzadkich, zagrożonych gatunków roślin. Dodatkowo ochroną objęta jest śródleśna kaplica św. Rocha - miejsce kultu religijnego. Ponadto występuje sporo roślin prawnie chronionych w Polsce takich jak: wawrzynek wilczelyko czy naparstnica zwyczajna.

Zagrożenia: Brak naturalnych odnowień jodły podatność drzewostanu na działanie silnych wiatrów.

Istniejące formy ochrony przyrody: św. Roch - rezerwat przyrody, Krasnobrodzki Park Krajobrazowy - park krajobrazowy.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej): żyzne buczyny (Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion), wyżynny jodłowy bór mieszany (Abietetum polonicum).

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Święty Roch PLH060022 - zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 26.06.2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Święty Roch PLH060022 (Dz. Urz. Woj. Lub. 2014. poz. 2340).

Zarośla

Kod obszaru PLH060028, powierzchnia 391,8 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar położony jest w obrębie mezoregionu Roztocze Tomaszowskie. Regionalizacja geobotaniczna lokalizuje go w obrębie krainy Roztocza i okręgu Roztocza Południowego. Północna część obszaru zajmuje fragment zrównania wierzchwinowego, natomiast południowa - wzniesienie o charakterze ostańca o wysokości 349,8 m n.p.m. Pomiędzy nimi rozciąga się rozległe obniżenie o charakterze suchej doliny. Teren w większości pokryty jest lasem. Obszar położony jest na terenie Roztocza Środkowego, koło Tomaszowa Lubelskiego. Ostoja obejmuje rozległe obniżenie o charakterze suchej doliny oraz wzniesienia po obu jej stronach. Większość obszaru pokrywają lasy. Na terenie ostoi znajdują się cenne przyrodniczo naturalne lasy bukowo-jodłowe z udziałem sosny, świerka, grabu i lipy. Występują tu fragmenty starodrzewu jodłowego oraz powierzchnie, na których jodła naturalnie się odnawia. Występują tu trzy rodzaje siedlisk ważnych w skali Europy zajmujące w sumie 65% powierzchni ostoi. Są to: żyzne buczyny, wyżynny jodłowy bór mieszany i grąd środkowoeuropejski. O wysokich walorach przyrodniczych ostoi świadczy występowanie wielu chronionych i rzadkich w regionie roślin, takich jak: pluskwica europejska, turówka leśna, widłak wroniec oraz bezzieleniowy storczyk - gnieźnik leśny.

Zagrożenia: Nieprawidłowa struktura wiekowa drzewostanu niektórych gatunków.

Istniejące formy ochrony przyrody: Zarośle - rezerwat przyrody, Krasnobrodzki Park Krajobrazowy - park krajobrazowy.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej): żyzne buczyny (Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion), grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum), wyżynny jodłowy bór mieszany.

Żurawce

Kod obszaru PLH060029, powierzchnia 30,4 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar składa się z dwóch enklaw, leży na wysokości średnio 280 m n.p.m. i obejmuje południowo zachodnie fragmenty zbocz doliny Sołokiji zbudowane z margli górnokredowych rozciętych wąwozami o głębokości 10-20 m. Ostoję otaczają pola uprawne, a zbocza porasta murawa kserotermiczna. Jest to jeden z najcenniejszych na Lubelszczyźnie płatów kserotermicznych z bogatą florą storczykowatych, m. in. liczną populacją obuwika pospolitego oraz storczyka purpurowego (ponad 200 os.). Stwierdzono tu także, pierwsze w Polsce, stanowisko smużki stepowej (gatunek gryzonia, na granicy zasięgu). Smużka stepowa odżywia się głównie bezkręgowcami, mieszka w norach, a na okres zimy zapada w sen. Na terenie obszaru występują dwa typy siedlisk z Załącznika I, jeden gatunek rośliny i 2 gatunki zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej oraz 3 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej.

Zagrożenia: Do najpoważniejszych zagrożeń należy zarastanie muraw kserotermicznych.

Istniejące formy ochrony przyrody: Machnowska Góra - rezerwat leśny, Żurawce - rezerwat leśny.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): murawy kserotermiczne (Festuco-Brometea i ciepłolubne murawy z Asplenion septentrionalis-Festucion pallentis) *, formacje z jałowcem pospolitym Juniperus communis na wrzosowiskach lub nawapiennych murawach.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej): szlaczkoń szafraniec – bezkręgowiec, smużka stepowa – ssak, ortolan – ptak, gąsiorek – ptak, jarzębatka – ptak.

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. siedliskowej): obuwik pospolity.

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Żurawce PLH060029 - zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 03.12.2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Żurawce PLH060029 (Dz. Urz. Woj. Lub. 2014. poz. 4162).

Dolina Szyszły

Kod obszaru PLB060018, powierzchnia 2557,2 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)

Obszar leży na wysokości średnio 218 m n.p.m. i obejmuje głównie łąki i pastwiska (74,00 % powierzchni obszaru) i torfowiska (24,00 %) w dolinie rzeki Szyszły. Grunty orne zajmują 2,00 % powierzchni terenu. Łąki są ekstensywnie użytkowane, w dobrym stanie, w szczególności płaty łąk zmiennowilgotnych z cennymi zbiorowiskami roślinnymi. W miejscach dawnej eksploatacji torfu wykształciły się bardzo bogate florystycznie torfowiska węglanowe. Występuje tu 7 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej i 6 gatunków z Załącznika II tej Dyrektywy. Obszar ważny dla zachowania lipiennika Loesela *Liparis loeseli* i starca wielkolistnego *Senecio macrophyllus* na jednym z czterech stanowisk na zachodniej granicy zasięgu występowania w Polsce.

Zagrożenia: Zmiana stosunków wodnych (odwadnianie), intensyfikacja stosowania nawozów sztucznych. Naturalna sukcesja roślinności w wyniku zmniejszenia intensywności użytkowania. Zagrożeniem może też być wypalanie łąk, a w niektórych miejscach eksploatacja torfu.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej): w tym gatunki priorytetowe(*): bąk – ptak, bączek – ptak, bocian biały – ptak, kania czarna – ptak, błotniak stawowy – ptak, błotniak łąkowy – ptak, orlik krzykliwy – ptak, zielonka – ptak, derkacz – ptak, dubelt – ptak, puchacz – ptak, sowa błotna – ptak, dzięcioł czarny – ptak, dzięcioł średni – ptak, podróżniczek – ptak, wodniczka – ptak, gąsiorek – ptak, dzięcioł białoszyi – ptak, bóbr europejski – ssak, wydra – ssak, modraszek telejus – bezkręgowiec, modraszek nausitous – bezkręgowiec.

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Dolina Szyszły PLB060018 - zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 18.06.2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Szyszły PLB060018 (Dz. Urz. Woj. Lub. 2014. poz. 2326).

Łąki nad Szyszłą

Kod obszaru PLH060042, powierzchnia 981 ha

Obszar leży na wysokości średnio 218 m n.p.m. i obejmuje głównie łąki i pastwiska (74,00 % powierzchni obszaru) i torfowiska (24,00 %) w dolinie rzeki Szyszły. Grunty orne zajmują 2,00 % powierzchni terenu. Łąki są ekstensywnie użytkowane, w dobrym stanie, w szczególności płaty łąk zmiennowilgotnych z cennymi zbiorowiskami roślinnymi. W miejscach dawnej eksploatacji torfu wykształciły się bardzo bogate florystycznie torfowiska węglanowe. Występuje tu 7 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej i 6 gatunków z Załącznika II tej Dyrektywy. Obszar ważny dla zachowania lipiennika Loesela *Liparis loeseli* i starca wielkolistnego *Senecio macrophyllus* na jednym z czterech stanowisk na zachodniej granicy zasięgu występowania w Polsce.

Zagrożenia: Do najpoważniejszych zagrożeń należą:

- zmiana fizyczno-chemicznych stosunków wodnych (odwadnianie, intensyfikacja stosowania nawozów sztucznych, śmiecenie),
- naturalna sukcesja roślinności,
- wypalanie łąk,
- eksploatacja torfu.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łakami ramienic Charetea, nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników Ranuncion fluitantis, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion), niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, torfowiska nakredowe (Cladietum marisci, Caricetum buxbaumii, Schoenetum nigricantis) *, górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej): bąk – ptak, bączek – ptak, bocian biały – ptak, błotniak stawowy – ptak, błotniak łąkowy – ptak, orlik krzykliwy – ptak, zielonka – ptak, derkacz – ptak, dubelt – ptak, podróżniczek – ptak, wodniczka – ptak, gąsiorek – ptak, bóbr europejski – ssak, wydra – ssak, kumak nizinny – płaz, modraszek telejus – bezkręgowiec, modraszek nausitous – bezkręgowiec.

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Łąki nad Szyszylą PLH060042 - zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 12.01.2015r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Łąki nad Szyszylą PLH060042 (Dz. Urz. Woj. Lub. 2015. poz. 179).

Lasy Janowskie

Kod obszaru PLB060005, powierzchnia 60235,7 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)

Obszar obejmuje rozległy i zwarty kompleks leśny, stanowiący północno-zachodnią część Puszczy Solskiej oraz enklawę leśną "Rozwadów" dla ochrony głuszca (położoną na południe od głównego kompleksu). Przeważa płaski teren, urozmaicony wzniesieniami wydmowymi, lekko nachylony w kierunku południowo-zachodnim; odwadniany przez szereg cieków, z których wiele ma tu swoje obszary źródliskowe (rzeki: Biała Branew, Czartosowa, Rakowa oraz Bukowa i Sanna). Sieć rzeczną uzupełniają liczne kanały i rowy. Obszary bezodpływowe lub okresowo przepływowe zajęte są przez torfowiska wysokie lub przejściowe, z których część zamieniono jeszcze w ubiegłym stuleciu w stawy rybne (ok. 150 sztuk - każdy po 10-50 ha). Istnieje kilka kompleksów takich stawów w różnym stopniu zarośniętych roślinnością, a w ich otoczeniu częste są torfowiska albo kontrastujące siedliskowo wydmy piaszczyste porośnięte borami sosnowymi i mieszanymi. Wśród roślinności przeważają zbiorowiska leśne (80%). Przeważają siedliska borowe, ale dużą część powierzchni zajmują też siedliska lasu liściastego. 50% powierzchni ostoi to siedliska wilgotne. Ostoja ptasia o randze europejskiej E73.

Zagrożenia: Największe zagrożenie stanowi wycinanie roślinności na stawach rybnych, usuwanie starodrzewi i osuszanie terenów podmokłych.

Istniejące formy ochrony przyrody: Imielty Ług - rezerwat leśny, Jastkowice - rezerwat leśny, Kacze Błota - rezerwat leśny, Lasy Janowskie - rezerwat leśny, Łęka - rezerwat leśny, Szklarnia - rezerwat leśny, Park Krajobrazowy Lasy Janowskie - rezerwat leśny.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): kumak nizinny – płaz, wilk * - ssak, ortolan – ptak, gąsiorek – ptak, świergotek polny – ptak, muchołówka mała – ptak, muchołówka białoszyja – ptak, jarzębatka – ptak, lerka – ptak, dzięcioł średni – ptak, dzięcioł zielonosiwy – ptak, dzięcioł czarny – ptak, zimorodek – ptak, lelek – ptak, sóweczka – ptak, derkacz – ptak, zielonka – ptak, kropiatka – ptak, żuraw – ptak, cietrzew (podgatunek kontynentalny) – ptak, głuszec – ptak, jarząbek – ptak, błotniak łąkowy – ptak, błotniak stawowy – ptak, kania czarna – ptak, trzmiołojad – ptak, bielik – ptak, orlik krzykliwy – ptak, bocian czarny – ptak, bocian biały – ptak, bąk – ptak, puchacz – ptak.

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. Siedliskowej): starodub łąkowy.

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Lasy Janowskie PLB060005- zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 29.11.2013r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Lasy Janowskie PLB060005

Puszcza Solska

Kod obszaru PLB060008, powierzchnia 79349,1 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)

Obszar obejmuje kompleks leśny, w przewadze iglasty - sosnowy (70% powierzchni) położony na styku Roztocza i Kotliny Sandomierskiej. W podłożu, tędy przebiega granica między fałdową Europą Zachodnią a płytową Europą Wschodnią. Obszar leży na wysokości 192 – 308 m n.p.m. Na terenie ostoi dość licznie występują obszary bagienne - torfowiskowe, szczególnie w części zachodniej i południowej. Obszar przecięty jest dolinami rzek z niewysokimi wodospadami - progami (tzw. szumy). Do ostoi należą również stawy rybne w Rudzie Różanieckiej oraz tereny łąkowe i rolne. Stwierdzono tu występowanie 135 gatunków ptaków lęgowych - 34 z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 14 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. W obszarze lęgnie się przynajmniej 1% krajowej populacji bociana czarnego, gadożera (jedno z nielicznych w Polsce stanowisk lęgowych), orlika krzykliwego, trzmielojada, bielika, puchacza, głuszca, cietrzewia, żurawia, derkacza i zimorodka. Jest to także ważna ostoja innych gatunków zwierząt. Zanotowano tu występowanie 3 gatunków ssaków, 1 płaza i 1 rośliny naczyniowej z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Ponadto znajduje się tu jedyne polskie stanowisko pluskwiaka Nobis major. Rozpoznano tu również przynajmniej 23 gatunki roślin prawnie chronionych.

Zagrożenia: Wśród najważniejszych należy wymienić obniżanie poziomu wody gruntowej, wycinkę starodrzewiu, klusownictwo i niekontrolowaną penetrację terenu przez ludzi.

Istniejące formy ochrony przyrody: Bukowy Las - *rezerwat przyrody*, Czartowe Pole - *rezerwat przyrody*, Nad Tanwią - *rezerwat przyrody*, Obar - *rezerwat przyrody*, Pręcinka - *rezerwat przyrody*, Szum - *rezerwat przyrody*, Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej - *park krajobrazowy*, Szczepreszyński Park Krajobrazowy - *park krajobrazowy*, Roztoczański Obszar Chronionego Krajobrazu - *obszar chronionego krajobrazu*.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): bóbr europejski – ssak, wilk * - ssak, wydra – ssak, ortolan – ptak, gąsiorek – ptak, świergotek polny – ptak, mucholówka mała – ptak, jarzębatka – ptak, podróżniczek – ptak, dzięcioł zielonosiwy – ptak, dzięcioł czarny – ptak, kraska – ptak, zimorodek – ptak, lelek – ptak, włośchatka – ptak, puszczyk uralski – ptak, puchacz – ptak, derkacz – ptak, kropiatka – ptak, żuraw – ptak, cietrzew (podgatunek kontynentalny) – ptak, głuszc – ptak, jarząbek – ptak, błotniak łąkowy – ptak, błotniak stawowy – ptak, kania czarna – ptak, trzmielojad – ptak, bielik – ptak, gadożer – ptak, orlik krzykliwy – ptak, bocian czarny – ptak, bąk – ptak, bączek – ptak, kumak nizinny – płaz.

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. Siedliskowej): starodub łąkowy.

Roztocze

Kod obszaru PLB060012, powierzchnia 103503,3 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)

Obszar ostoi obejmuje pas wzniesień ciągnących się z północnego zachodu na południowy wschód. Część obszaru to fragment długiego wału Roztocza, łączącego Wyżynę Lubelską z Wyżyną Podolską (powierzchnia terenu na wysokości 100-150m, z kulminacjami Wapielni i Wielkiego Działu - do 400m n.p.m.. Północna część znajduje się w obniżeniu (Padół Zamojski). Największa rzeka to Wieprz, dopływ Wisły. Ostoja jest ważna z botanicznego punktu widzenia - przebiega tu wschodnia granica zasięgu buka, jodły, modrzewia i świerka, a także granica lasów mieszanych i roślinności leśno-stepowej Europy Wschodniej i dąbrów świetlistych Zachodniej Europy. Lasy pokrywają 60% obszaru ostoi, tworząc mozaikę z terenami rolnymi (łąki i pastwiska 4%, inne tereny rolne 32%) i terenami zabudowanymi. Większa część lasów ma charakter zbliżony do naturalnego. Dominują bory sosnowe, duży udział mają też mieszane bory jodłowe i buczyna karpacza. Występują liczne stawy rybne, te z nich które nie są zagospodarowane utworzyły zabagnienia i liczne oczka wodne. Na obszarze występuje co najmniej 40 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, z czego 7 było kluczowych dla

wyznaczenia ostoi ptasiej: trzmielojad, orlik krzykliwy, puszczyk uralski, dzięcioły: zielonoszyi, białoszyi i białogrzbiety, muchołówka białoszyja. Z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej wartości wymieniają się bąk, bączek

i rybitwy, odbywające tu łęgi. Spoza załącznika warto wspomnieć śmieszkę (odbywa łęgi na obszarze ostoi) oraz krzyżówkę (ostoja jest dla niej miejscem odpoczynku i żerowania w okresie migracji).

Zagrożenia: Rolnictwo (wypalanie roślinności, koszenie łąk i inne zabiegi niedostosowane terminowo do biologii ptaków, melioracje) Rybactwo i rybołówstwo Gospodarka leśna (zalesianie siedlisk nieleśnych, wycinanie starych drzew, w tym dziuplastych, usuwanie martwego drewna, zręby zupełne) Penetracja siedlisk przez ludzi i zwierzęta domowe, turystyka (płoszenie i zabijanie zwierząt, niszczenie gniazd, rozbudowa infrastruktury turystycznej) łowiectwo.

Istniejące formy ochrony przyrody: Roztoczański Park Narodowy - *park narodowy*, Południoworoztoczański Park Krajobrazowy - *park krajobrazowy*, Krasnobrodzki Park Krajobrazowy - *park krajobrazowy*, Szczeczeszyński Park Krajobrazowy - *park krajobrazowy*, Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej - *park krajobrazowy*, Debry - *rezerwat przyrody*, Hubale - *rezerwat przyrody*, Nowiny - *rezerwat przyrody*, Szum - *rezerwat przyrody*, Święty Roch - *rezerwat przyrody*, Wieprzec - *rezerwat przyrody*, Zarośle - *rezerwat przyrody*, Sołokija - *rezerwat przyrody*, Wielki Dół - *rezerwat przyrody*, Minokąt - *rezerwat przyrody*, Źródła Tanwi - *rezerwat przyrody*, Jalinka - *rezerwat przyrody*, Roztoczański Obszar Chronionego Krajobrazu - *obszar chronionego krajobrazu*.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej): bąk – *ptak*, bączek – *ptak*, czapla biała – *ptak*, bocian czarny – *ptak*, bocian biały – *ptak*, podgorzałka – *ptak*, trzmielojad – *ptak*, kania czarna – *ptak*, bielik – *ptak*, błotniak łąkowy – *ptak*, błotniak stawowy – *ptak*, błotniak zbożowy – *ptak*, orlik krzykliwy – *ptak*, orzełek włochaty – *ptak*, sokół wędrowny – *ptak*, jarząbek – *ptak*, głuszcak – *ptak*, kropiatka – *ptak*, zielonka – *ptak*, derkacz – *ptak*, żuraw – *ptak*, rybitwa zwyczajna (rzeczna) – *ptak*, rybitwa białowąsa – *ptak*, rybitwa czarna – *ptak*, puchacz – *ptak*, puszczyk uralski – *ptak*, zimorodek – *ptak*, dzięcioł zielonoszyi – *ptak*, dzięcioł czarny – *ptak*, dzięcioł średni – *ptak*, dzięcioł białogrzbiety – *ptak*, lerka – *ptak*, świergotek polny – *ptak*, podróżniczek – *ptak*, jarzębatka – *ptak*, muchołówka białoszyja – *ptak*, muchołówka mała – *ptak*, gąsiorek – *ptak*, ortolan – *ptak*.

Dolina Górnej Łabuńki

Kod obszaru PLB060013, powierzchnia 1907 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)

Ostoja położona jest w mezoregionie Padół Zamojski, na południe od Zamościa. Obejmuje górną część rzeki Łabuńka, która jest dopływem Wieprza. Ostoję od południa otaczają pola uprawne i zabudowania wiejskie. Od północy ograniczona jest zabudową Zamościa oraz sąsiadujących wsi. Zasadniczą część ostoi stanowią łąki pokrywające dolinę rzeki. Przed melioracjami, miały one charakter torfowisk węglanowych, o czym świadczy charakterystyczna roślinność oraz gleby nawapienne. Rzeka Łabuńka na całej długości jest uregulowana i pogłębiona. Brzegi są faszynowane, miejscami porośnięte nasadzonymi topolami. Obrzeża porastają zakrzewienia wierzbowe. Naturalne łęgi nie zachowały się. Rangę przyrodniczą ostoi podnoszą trzy kompleksy stawów rybnych (w Pniówku, Blonka i w Łabuniach). Powierzchnia stawów waha się od 60-100 ha i prowadzona jest tam średnio intensywna gospodarka rybacka. Niewielką część ostoi stanowią pola uprawne, a główne uprawy to pszenica, buraki cukrowe i ziemniaki. Lasy w ostoi to wyłącznie kilku- lub kilkunastoletnie drzewostany sosnowe, posadzone na skraju łąk lub tuż przy zabudowaniach wiejskich. W dolinie pierwotnie rozwijały się torfowiska węglanowe. Jest to ważny obszar dla ptaków, szczególnie dubelta. W lasach ostoi (drzewostanach sosnowych zajmujących 1%) gnieźdzą się sowy: pustulka i uszatka oraz gawron. Na terenie ostoi występują 24 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 13 gatunków ptaków cennych i zagrożonych (nie wymienione w Dyrektywie). Liczebności 3 gatunków (derkacza, dubelta i dzięcioła białoszyjnego) mieszczą się w kryteriach wyznaczania ostoi ptaków wprowadzonych przez BirdLife International. Ponadto 13 spośród stwierdzonych tu gatunków zostało zamieszczonych na liście zagrożonych ptaków w Polskiej czerwonej księdze zwierząt. Dolina

Łabuńki jest jedną z 10 najważniejszych ostoi dubelta w Polsce. Lasy są istotnym miejscem lęgów ptaków drapieżnych i sów oraz gawrona, którego liczebność na Zamojszczyźnie spada.

Zagrożenia: Podstawowym zagrożeniem są: intensyfikacja gospodarki stawowej, szczególnie w terminach niedostosowanych do biologii ptaków, polowania na ptaki, wypalanie roślinności, zabudowa, nadmierna penetracja ludzi i zwierząt domowych, lokalizacja urządzeń infrastruktury (linie napowietrzne).

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej): bąk – ptak, bączek – ptak, bocian biały – ptak, łabędź krzykliwy – ptak, podgorzałka – ptak, trzmielojad – ptak, bielik – ptak, gadożer – ptak, błotniak stawowy – ptak, rybołów – ptak, sokół wędrowny – ptak, zielonka – ptak, derkacz – ptak, żuraw – ptak, batalion – ptak, dubelt – ptak, mewa mała – ptak, rybitwa białowąsa – ptak, rybitwa czarna – ptak, zimorodek – ptak, gąsiorek – ptak, ortolan – ptak, dzięcioł białoszyi – ptak.

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Dolina Górnej Łabuńki PLB060013 - zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 24.11.2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Górnej Łabuńki PLB060013 (Dz. Urz. Woj. Lub. 2014. poz. 3985).

Dolina Sołokiji

Kod obszaru PLB060021, powierzchnia 13667,8 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)

Obszar położony jest na pograniczu Roztocza Środkowego oraz Kotliny Pobuża należącej już do Wyżyny Wołyńsko-Podolskiej. Obejmuje on dolinę rzeki Sołokiji (dopływ Bugu) o naturalnym korycie, z meandrami i starorzeczami wraz z 5 kompleksami stawów rybnych i kilkoma stawami śródleśnymi. Stojące i płynące wody śródładowe zajmują łącznie 2% terenu. Lasy zajmują 28% powierzchni ostoi, w tym lasy iglaste – 15%, lasy liściaste – 2%, a lasy mieszane 11%. Przeważają drzewostany sosnowe z domieszką drzew liściastych (głównie dębu i olchy), a wzdłuż koryta rzeki występują płaty olsów oraz podmokłych borów sosnowych. Omawiany obszar jest intensywnie użytkowany rolniczo (52% terenu), choć na odcinku przygranicznym w dolinie Sołokiji znajdują się nieużytkowane łąki i ugory. Siedliska łąkowe i zaroślowe zajmują 18% obszaru. W ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 19 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. 7 występujących tu gatunków ptaków jest zagrożonych - wymieniono je w Polskiej czerwonej księdze zwierząt. Jest to ważna ostoja dla ptaków drapieżnych - występuje tu 6 ich gatunków, z których najliczniejszy jest orlik krzykliwy. W znaczącej liczbie występuje tu też dzięcioł białoszyi.

Zagrożenia: Do najpoważniejszych zagrożeń należą:

- wypalanie roślinności,
- agrozabiegi w terminach niedostosowanych do biologii ptaków,
- intensyfikacja gospodarki stawowej,
- hałas,
- poszenie i zabijanie ptaków oraz niszczenie ich gniazd w wyniku penetrowania siedlisk przez ludzi i zwierzęta domowe,
- ruch drogowy,
- rozbudowa infrastruktury turystycznej.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej): bąk – ptak, bączek – ptak, bocian czarny – ptak, bocian biały – ptak, bielik – ptak, trzmielojad – ptak, gadożer – ptak, błotniak stawowy – ptak, błotniak łąkowy – ptak, orlik krzykliwy – ptak, derkacz – ptak, siewka złota – ptak, rybitwa zwyczajna (rzeczna) – ptak, rybitwa czarna – ptak, zimorodek – ptak, dzięcioł czarny – ptak, dzięcioł białogrzbiety – ptak, ortolan - ptak, dzięcioł białoszyi – ptak.

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Dolina Sołokij PLB060021- zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 23.06.2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Sołokij PLB060021(Dz. Urz. Woj. Lub. 2014. poz.2335).

Hubale

Kod obszaru PLH06008, powierzchnia 34,4 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar leży na wysokości 213–221 m n.p.m. W podłożu występują margle kredowe pod pokrywą polodowcowych utworów piaszczystych i nieciągłą warstwą lessu o grubości nie przekraczającej 10 m. Obszar jest fragmentem 2 tarasów dolinnych rzeczki Topornicy. Siedliska łąkowe (pastwiska) zajmują 34 % powierzchni, siedliska rolnicze - 13% powierzchni a lasy tylko 3%. Na tych tarasach żyje jedna z 7 kolonii susła perełkowanego na terenie Polski. Susel jest zaliczany do gatunków ginących w Polsce. Gryzoń ten żyje na terenach o charakterze stepowym, zwykle na ugorach, pastwiskach i miedzach. Zazwyczaj zasiedla łagodne i słoneczne stoki wzgórz zbudowanych z lessów lub rędzin.

Zagrożenia: Do najpoważniejszych zagrożeń dla kolonii susła perełkowanego należą: sukcesja drzew i krzewów, drapieżnictwo psów i kotów oraz zaśmiecanie terenu.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): susel perełkowany * - ssak.

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Hubale PLH06008 - zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 05.05.2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Hubale PLH06008 (Dz. Urz. Woj. Lub. 2014. poz.1943).

Uroczyska Lasów Adamowskich

Kod obszaru PLH060094, powierzchnia 1100,8 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar leży na wysokości 237-372 m n.p.m. i składa się 4 enklaw zajmujących lessowe i rędzinowe wzniesienia porośnięte lasem (96% powierzchni) wraz z fragmentami pól, ugorów i zmeliorowanych łąk. Ostoja obejmuje grądy z typowo wykształconym runem, cenne buczyny z domieszką boru jodłowego oraz murawy kserotermiczne na południowych zboczach wzgórz, częściowo zniszczone. Najcenniejsze buczyny znajdują się w uroczyskach Lasy Komisarskie, Stary Działek i Kąsewiczka. Grądy zaś między Szewnią a Wierzchowinami, gdzie występują największe stanowiska obuwika pospolitego, którym towarzyszą rzadkie buławniki, kruszczyki, podkolany, gnieźnik oraz listera jajowata. W ur. Stary Działek znajdują się stanowiska dzwonecznika wonnego i także obuwika pospolitego – gatunków roślin z Zał. II Dyrektywy Siedliskowej.

Obszar jest częścią terytorium watahy wilków (głównie Lasy Komisarskie) i rysia, których główną ostoją jest Roztoczański Park Narodowy.

Na terenie obszaru występują 4 typy siedlisk z Zał. I oraz 4 gatunki z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

Zagrożenia: Do najpoważniejszych zagrożeń należą:

- dla wartości przyrodniczych - udostępnianie turystyczne, zaśmiecanie, zaniechanie użytkowania kośnego oraz wypasu łąk, budowa farm wiatrowych, rajdy terenowe
- dla buczyn i grądów – intensyfikacja gospodarki leśnej, planowana modernizacja dróg: wojewódzkiej (przecinającej obszar) oraz dróg powiatowych (do obszaru przyległych),

- dla wilka, rysia oraz ptaków - niepokojenie zwierząt, szczególnie w okresie rozrodu i wychowu młodych, polowanie na kopytne,
- dla bezkręgowców - usuwanie martwych drzew – ich siedlisk,
- dla płazów - intensyfikacja gospodarki w obiektach stawowych (usuwanie szuwarów, wapnowanie w okresie lęgowym zwierząt),

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*), żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*), łąka środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*), łąki wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłkowe)*.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), tym gatunki priorytetowe(*): ryś – ssak, wilk * - ssak.

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. siedliskowej), w tym gatunki priorytetowe(*): dzwoniecznik wonny, obuwik pospolity.

Uroczyska Roztocza Wschodniego

Kod obszaru PLH060093, powierzchnia 5810,0 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar leży w granicach Roztocza Wschodniego ze wzniesieniami Długiego i Kragłego Goraju na wysokości 252-391 m n.p.m. Rzeźba terenu charakteryzuje się dużymi deniwelacjami osiągając nawet 140 m. Ostoja obejmuje równie zróżnicowaną mozaikę siedlisk leśnych (od lasów bukowych na siedliskach żyznych po wydmy porośnięte lasami sosnowymi z bardzo rzadkimi na Lubelszczyźnie borami chrobotkowymi i zasadowym torfowiskiem koło Hrebennego) ze śródleśnymi polanami, głębokimi wąwozami i naturalnymi dolinami potoków, stawami, wilgotnymi łąkami i gruntami ornymi. Dużą atrakcją jest występowanie skrzemieniałych drzew objętych ochroną w rezerwacie Jalinka. Obszar ma istotne znaczenie dla ochrony żyznych drzewostanów bukowych na granicy zasięgu i stałego bytowania jednej watahy wilka oraz 1 terytorium rysia. W ostoi żyją również nietoperze oraz jelonek rogacz związany z obumierającymi starymi drzewami, zwłaszcza dębami, które rosną koło rezerwatu Jalinka. W stawach rybnych występują traszka grzebieniasta, kumak nizinny, wydra i bóbr.

Na terenie obszaru występuje 7 typów siedlisk z Zał. I oraz 10 gatunków zwierząt z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej.

Zagrożenia: Do najpoważniejszych zagrożeń dla przyrody obszaru należy nieprawidłowa gospodarka leśna, intensyfikacja gospodarki rolnej i rybackiej czy wzrost antropopresji poprzez udostępnienie turystyczne obszaru, w tym wyprawy o charakterze off-road. Potencjalnym zagrożeniem są plany rozbudowy osiedli i rozbudowy infrastruktury, w tym projekt budowy nowej drogi wojewódzkiej łączącej Hrebenne z osadą Prusie k. Werchraty i rozbudowy istniejącej drogi krajowej Warszawa - Hrebenne do rangi drogi ekspresowej, a także funkcjonowanie farmy wiatrowej.

- dla buczyn oraz łąk - prace rębne w obrębie siedlisk z Zał. I DS., zbieranie runa leśnego
- dla wilka, rysia oraz ptaków - niepokojenie zwierząt
- dla bezkręgowców i ptaków - usuwanie drzew martwych
- dla motyli - zalesianie ekosystemów nieleśnych
- dla płazów - usuwanie szuwarów, wapnowanie w okresie lęgowym zwierząt
- dla ryb - przedostawanie się do ekosystemów rzecznych i stawowych gatunków obcych.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*), żyzne buczyny

(Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion), grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum), łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae, olsy źródłiskowe) *, sosnowy bór chrobotkowy (Cladonio-Pinetum i chrobotkowa postać Peucedano-Pinetum).

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): mopek – ssak, nocek Bechsteina – ssak, nocek duży – ssak, bóbr europejski – ssak, wilk * - ssak, wydra – ssak, ryś – ssak, kumak nizinny – płaz, traszka grzebieniasta – płaz, jelonek rogacz – bezkręgowiec.

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Uroczyska Roztocza Wschodniego LH060093 - zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 23.10.2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Uroczyska Roztocza Wschodniego LH060093 (Dz. Urz. Woj. Lub. 2014. poz. 3384).

Niedzielski Las

Kod obszaru PLH060092, powierzchnia 267,2 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar składa się z dwóch części (fragmentów kompleksów leśnych) i leży na wysokości 238–280 m n.p.m. Pierwsza z nich - uroczysko Las Serwitut, znajduje się na wzniesieniu kredowym otoczony polami i ugorami (siedliska rolnicze zajmują 1% powierzchni ostoi), druga stanowi część dużego kompleksu leśnego. Na polach dominują rozległe uprawy monokulturowe, intensywnie użytkowane. W lasach najcenniejsze są grądy z bardzo bogatym runem (dzwonecznik wonny i obuwik pospolity z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej), typowym dla grądów subkontynentalnych odmiany wołyńskiej. W skład runa wchodzi także buławniki, kruszczyki, podkolany, gnieźnik, listera jajowata, miódownik meilowaty, mieczyk dachówkowaty oraz jedna z największych w Polsce populacja ciemniżycy czarnej. Grądy te są znacznie przekształcone, z domieszką sosny (94%) ale zachowały możliwość renaturalizacji siedliska. Ostoja należy do terytorium watahy wilka (centrum zlokalizowane jest w przylegającym do obszaru Roztoczańskim Parku Narodowym) i rysia.

Zagrożenia: Głównym zagrożeniem dla wartości przyrodniczych obszaru jest sposób prowadzenia gospodarki leśnej (wyrąb, usuwanie drzew martwych - siedlisk bezkręgowców, wprowadzanie upraw jodłowych) i wzrost penetracji ludzkiej (rozbudowa infrastruktury drogowej w kompleksie leśnym, zabudowa, udostępnianie turystyczne, zbieractwo runa leśnego, nielegalne wyprawy o charakterze off-road). Skutkiem tego jest niepokojenie zwierząt (dotyczy wilka, rysia oraz ptaków) i degradacja siedlisk roślin. Najcenniejsze fragmenty grądów nie podlegają ochronie, a powinny być wyłączane z gospodarowania. Tam zaś gdzie potrzebna jest ochrona stanowisk roślin konieczne jest dostosowanie gospodarki do wymagań najcenniejszych gatunków.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum).

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): wilk * - ssak, ryś – ssak, czerwończyk nieparek – bezkręgowiec.

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. siedliskowej), w tym gatunki priorytetowe(*): obuwik pospolity, dzwonecznik wonny.

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Niedzielski Las PLH060092 - zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 18.06.2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Niedzielski Las PLH060092 (Dz. Urz. Woj. Lub. 2014. poz. 2328).

Zlewnia Górnej Huczwy

Kod obszaru PLH060017, powierzchnia 6504,6 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar obejmuje zlewnię górnego biegu rzeki Huczwy oraz 2 kompleksy stawów rybnych: w Łaszczowie i Zimnie. Łąki w dolinie Huczwy i jej dopływów są w znacznym stopniu zmeliorowane i użytkowane jako łąki kośne, choć nie brak rozległych tuczycowisk i niewielkich starorzeczy oraz pasów zakrzaczeń. Niewielkie fragmenty zlewni ulegają powtórtemu zabagnieniu. Na stawach prowadzi się intensywną gospodarkę rybacką. Stawy w Zimnie posiadają niewiele roślinności szuwarowej. Na stawach w Łaszczowie powierzchnia szuwarów jest znacznie większa. Występuje co najmniej 31 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 3 gatunki z Polskiej Czerwonej Księgi. Bardzo ważna ostoja derkacza. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: bączek, derkacz, dzięcioł białoszy, zielonka (PCK); stosunkowo wysoką liczebność osiąga bąk.

Zagrożenia: podstawowym zagrożeniem są: intensyfikacja gospodarki stawowej, dalsze melioracje odwadniające i wypalanie roślinności, wyrąb starodrzewu, zanieczyszczenie wód, nadmierna penetracja ludzi i zwierząt domowych, lokalizacja składowisk odpadów.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): bąk – ptak, bączek – ptak, ślepowron – ptak, bocian biały – ptak, trzmielojad – ptak, kania czarna – ptak, kania ruda – ptak, błotniak stawowy – ptak, błotniak łąkowy – ptak, kropiatka – ptak, orlik krzykliwy – ptak, zielonka – ptak, derkacz – ptak, żuraw – ptak, rybitwa czarna – ptak, rybitwa zwyczajna (rzeczna) – ptak, zimorodek – ptak, dzięcioł zielonosiwy – ptak, dzięcioł średni – ptak, świergotek polny – ptak, • podróżniczek – ptak, gąsiorek – ptak, ortolan – ptak, dzięcioł białoszy – ptak.

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Zlewnia Górnej Huczwy PLH060017 - zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 24.11.2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Zlewnia Górnej Huczwy PLH060017 (Dz. Urz. Woj. Lub. 2014. poz. 3980).

Borowa Góra

Kod obszaru PLH060070, powierzchnia 3,3 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar obejmuje fragmenty murawy kserotermicznej (70% powierzchni terenu) przylegającej do lasu grądowego (wołyńska odmiana grądu subkontynentalnego) z populacją obuwika pospolitego. Znajduje się tutaj także jedno z 5 znanych w województwie lubelskim stanowisk storczyka purpurowego.

Zagrożenia: Ponad 10 lat temu murawy kserotermiczne zostały zalesione dębem ale nasadzenia nie rozwijają się prawidłowo. Do najpoważniejszych zagrożeń dla cennych gatunków roślin zielnych jest sukcesja sosny, brzozy i buka, jeżyn oraz trzcinnika piaskowego oraz zrywanie kwiatostanów rzadkich gatunków lub wykopywanie całych roślin.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): murawy kserotermiczne (Festuco-Brometea i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis*-*Festucion pallentis*)
*

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. siedliskowej), w tym gatunki priorytetowe(*): obuwik pospolity.

Minokąt

Kod obszaru PLH060089, powierzchnia 177,9 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Ostoją położoną jest na Roztoczu Wschodnim. Obejmuje obniżenie wypełnione wydmowymi piaskami, znajdujące się pomiędzy kredowymi wzgórzami. Pomiędzy wydmą a wzgórzami, w zagłębieniach bezodpływowych, powstały naturalne eutroficzne jeziora. W obrębie ostoi występują również dobrze zachowane torfowiska wysokie oraz przejściowe, z okalającymi je borami bagiennymi.

Zagrożenia: Głównym niebezpieczeństwem dla ostoi jest eutrofizacja zbiorników wodnych i zanikanie części roślinności zanurzonej. Problem stanowi też przenikanie zanieczyszczeń z trasy komunikacyjnej. Zagrożenie może spowodować również przekształcanie naturalnych jezior w zbiorniki wodne i ich wędkarskie wykorzystania (sztuczne zarybianie).

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympeion, Potamion, torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) *, torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea), łąka środkowoeuropejska i subkontynentalna (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum), bory i lasy bagienne (Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Pino mugosphaenetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne) *, wyżyny jodłowy bór mieszany (Abietetum polonicum).

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): żalotka większa – bezkręgowiec.

Dolina Dolnej Tanwi

Kod obszaru PLH060097, powierzchnia 8518,0 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar leży na wysokości 180-310 m n.p.m. i obejmuje dolinę Tanwi, od miejsca gdzie wypływa z Puszczy Solskiej aż do jej ujścia do Sanu. Dolina Tanwi oddziela Równinę Biłgorajską od Płaskowyżu Tarnogrodzkiego i jest przykładem przełomów rzecznych Roztocza. Tanew płynie płaską doliną, szeroką na kilkaset m (do 1 km), z licznymi, często kilkukilometrowymi starorzeczami. Dolinę budują gliny, piaski, mady i torfy. Rzeka jest częściowo uregulowana.

Występuje tu aż 18 cennych siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej i 26 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. Stwierdzono tu także występowanie zwierząt wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej: 4 gatunków ssaków, 3 gatunki płazów i gadów, 3 gatunki ryb i 4 gatunki bezkręgowców oraz 1 gatunek rośliny (starodub łąkowy, blisko południowej granicy swego zasięgu w Polsce). W ostoi występują także inne, ważne gatunki: ssaki – łoś, sarna, jeleń, kuna leśna, kuna domowa, borsuk, orzesznica, dzik, ptaki - czapla siwa, gęś gęgawa, cyraneczka, kaczka krzyżówka, cyranka, płaskonos, głowienka, kaczka czernica, łabędź niemy, nurogęś, perkoz dwuczuby, perkoz rdzawoszyi, perkoz, kokoszka (kurka wodna), bekas kszyc, łyska, wodnik, samotnik, słonka, czajka, płazy - ropucha, ropucha paskówka, ropucha paskówka, rzekotka drzewna, grzebiuszka ziemna, żaba moczarowa, żaba wodna, żaba jeziorkowa, żaba śmieszka, żaba trawna, traszka zwyczajna, gady - padalec zwyczajny, gniewosz plamisty, jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna, zaskroniec zwyczajny, żmija zygzakowata, ryby - piekielnica, kielb krótkowąsy, słonecznica, lipień, lipień, bezkręgowce - mieniak strużnik, mieniak tęczowiec, dostojka laodyce, strzępotek hero, strzępotek sopłaczek, szlaczkoń torfowiec, rojnik morfeusz, pokłonnik osinowiec, przeplatka diamina, pasyn wołowiczek, paż królowej, modraszka bagniczek. Wartość siedlisk przyrodniczych podnosi występowanie rzadkich roślin: lopuch hajni, turzyca drobna, turzyca dwupienna, turzyca bagienna, ostrożeń siwy, cibora żółta, kukulka krwista, kukulka plamista, kukulka szerokolistna, goździk piaskowy, goździk okazały, widlicz spłaszczony, rosiczka okrągłolistna, nerecznica grzebieniasta, kruszczyk szerokolistny, kruszczyk błotny, goryczka wąskolistna, bodziszek żalobny, wąkrota zwyczajna, kosaciec syberyjski, sitniczka szczecinowata, listera jajowata, bobrek trójlistkowy, grzybień północny, nasięźrał pospolity, tłustosz pospolity typowy, podkolan biały, przygielka biała, szczaw wodny, bagnica torfowa, tarczycza oszczepowata, starzec bagienny, czarcikęsik Kluka, jemiola pospolita, wolffia bezkorzeniowa.

Zagrożenia: Do głównych zagrożeń dla ekosystemów torfowiskowych i bagiennych zalicza się zmianę stosunków wodnych (melioracje), zanieczyszczenia wód oraz wylesianie. Ekosystemom łąk zagraża zmiana sposobu (np. uprawa czy tworzenie stawów rybnych łąk) lub zaniechanie ich użytkowania. Groźna jest niekontrolowana eksploatacja piasków, żwiru i torfu, zaśmiecenie, zabudowa letniskowa i planowana budowa sanatorium w Wólce Biskiej.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (*Corynephorus*, *Agrostis*), starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympeion*, *Potamion*, naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne, zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością *Chenopodium rubri* p.p. i *Bidention* p.p., suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion*, *Pohlio-Callunion*, *Calluno-Arctostaphylon*), ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*) *, zmiennowilgotne łąki trzęslicowe (*Molinion*), górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* - płaty bogate florystycznie) *, ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*), niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) *, torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*), obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*, bory i lasy bagiennie (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, *Pino mugo-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum* i brzożowo-sosnowe bagiennie lasy borealne) *, łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe) *, łągowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*), wyżynny jodłowy bór mieszany (*Abietetum polonicum*), sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowa postać *Peucedano-Pinetum*).

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): bąk – ptak, bączek – ptak, czapla biała – ptak, bocian czarny – ptak, bocian biały – ptak, trzmielojad – ptak, gadożer – ptak, błotniak stawowy – ptak, błotniak łąkowy – ptak, orlik krzykliwy – ptak, kropiatka – ptak, zielonka – ptak, derkacz – ptak, żuraw – ptak, lelek – ptak, zimorodek – ptak, dzięcioł zielonosiwy – ptak, dzięcioł czarny – ptak, dzięcioł średni – ptak, lerka – ptak, świergotek polny – ptak, podróżniczek – ptak, jarzębatka – ptak, gąsiorzek – ptak, ortolan – ptak, cietrzew (podgatunek kontynentalny) – ptak, bóbr europejski – ssak, wilk * - ssak, wydra – ssak, ryś – ssak, kumak nizinny – płaz, traszka grzebieniasta – płaz, żółw błotny – gad, minóg strumieniowy – ryba, piskorz – ryba, koza – ryba, głowacz białopłetwy – ryba, trzepla zielona – bezkręgowiec, zalotka większa – bezkręgowiec, czerwończyk nieparek – bezkręgowiec, przeplatka aurinia – bezkręgowiec.

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. siedliskowej), w tym gatunki priorytetowe(*): starodub łąkowy.

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Tanwi PLH060097 - zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 15.01.2015r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Dolnej Tanwi PLH060097 (Dz. Urz. Woj. Lub. 2015. poz. 250).

Polichna

Kod obszaru PLH060078, **powierzchnia** 368,4 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar leży na wysokości 226-293 m n.p.m. i obejmuje 2 enklawy leśne na wierzchołkach z wąwozami i dolinkami denudacyjnymi kilkunastometrowej głębokości. W obszarze znajdują się fragmenty zlewni rzek Bystrzycy i Sanny, bo tędy przebiega wododział Wisły i Wieprza. Jodła i buk rosną tu na północno-wschodniej granicy swego zasięgu. Lasy iglaste zajmują 2% powierzchni obszaru, natomiast lasy liściaste - 73%, a mieszane 25%. Obszar ważny w skali regionalnej dla zachowania: kwaśnej buczyny niżowej, żywej buczyny karpackiej oraz grądu, w tym grądu z bukiem (odmiana małopolska).

Zagrożenia: Do najpoważniejszych zagrożeń dla siedlisk lasu liściastego obszaru należy zła gospodarka leśna, w tym ekspansja sosny usuwanie martwych i obumierających drzew i antropopresja związana z zagrożeniami komunikacyjnymi oraz zaśmieceniem.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): żyzne buczyny (Dentario glandulosae-Fagenion, Galio odorati-Fagenion), kwaśne buczyny (Luzulo-Fagenion), grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum).

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Polichna PLH060078 - zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 18.06.2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Polichna PLH060078 (Dz. Urz. Woj. Lub. 2014. poz. 2329).

Dolina Łętowni

Kod obszaru PLH060040, powierzchnia 1135,0 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar położony na wysokości średnio 207 m n.p.m. obejmuje dolinę rzeki Łętowni (od wsi Wierzchowina do miejscowości Staw Ujazdowski). Jest to lewobrzeżny dopływ Wieprza, którego ujście zbiega się z ujściem rzeki Por. Górny odcinek doliny Łętowni zajmują rozległe, eksploatowane torfowiska, częściowo użytkowane ekstensywnie jako łąki kośne. Dolny odcinek ma charakter przełomu i nie jest użytkowany. Siedliska łąkowe i zaroślowe zajmują ponad połowę obszaru. Pozostała część to tereny uprawne. W Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej wymieniono występujące tu cenne siedliska: twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk. W Załączniku I Dyrektywy Ptasiej wymienione zostały gatunki występujących tu ptaków: bocian biały, błotniak stawowy, błotniak łąkowy, derkacz, batalion. Z gatunków wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej stwierdzono tu występowanie wielu gatunków ssaków, takich jak: bóbr, wydra, bezkręgowce: modraszek teleius, czerwończyk nieparek, modraszek nausitous, czerwończyk fioletek, rośliny: starodub łąkowy (dzięgiel łąkowy – obfite populacje na dużych powierzchniach). Jest to również miejsce występowania innych, ważnych gatunków: bezkręgowce: strzępotek sopłaczek, rusalka drzewoszek, rośliny: brzoza niska, turzyca Davalla, kukulka krwista, kukulka szerokolistna, goździk okazały, kruszczyk błotny, goryczka wąskolistna, kosaciec syberyjski, groszek błotny, zerwa kulista, ciemiężycza zielona.

Zagrożenia: Do głównych zagrożeń zalicza się zmiana stosunków wodnych, zanieczyszczenie wód, zmiana sposobu użytkowania terenu, w tym intensyfikacja stosowania nawozów sztucznych, naturalna sukcesja, eksploatacja torfu.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic Charetea, torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea), górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk.

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z Zał. II Dyr. Siedliskowej i z Zał. I Dyr. Ptasiej), w tym gatunki priorytetowe(*): bocian biały – ptak, błotniak stawowy – ptak, błotniak łąkowy – ptak, derkacz – ptak, batalion – ptak, bóbr europejski – ssak, wydra – ssak, modraszek telejus – bezkręgowiec, czerwończyk nieparek – bezkręgowiec, modraszek nausitous – bezkręgowiec, czerwończyk fioletek – bezkręgowiec.

Akt prawa miejscowego aktualny dla obszaru Natura 2000 Dolina Łętowni PLH060040 - zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie z dnia 23.06.2014r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Łętowni PLH060040 (Dz. Urz. Woj. Lub. 2014. poz. 2337).

Guzówka

Kod obszaru PLH060071, powierzchnia 741,5 ha

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar leży koło wsi Guzówka. Lasy zajmują 99% powierzchni obszaru. Składa się z 4 części i obejmuje fragment kompleksu leśnego (wołyńska odmiana grądu subkontynentalnego) z towarzyszącymi mu murawami

kserotermicznymi i zbiorowiskami okrajkowymi oraz płat murawy kserotermicznej. W runie występuje wiele cennych gatunków wapniolubnych i liczna populacja obuwika pospolitego (na granicy zasięgu).

Zagrożenia: Najpoważniejszym zagrożeniem dla walorów obszaru jest nadmierne ocienienie runa leśnego oraz zarastanie muraw kserotermicznych, ich zaorywanie, a także ich wypalania i wypas.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe(*): murawy kserotermiczne (Festuco-Brometea i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis*-*Festucion pallentis*), grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*).

Ważne dla Europy gatunki roślin (z Zał. II Dyr. siedliskowej), w tym gatunki priorytetowe(*): obuwik pospolity.

Szczegółowy przedmiot ochrony (gatunki o ocenie ogólnej A, B lub C wyszczególnione w SDF) dla obszarów ptasich Natura 2000 (PLB) zawiera standardowy formularz danych, który jest dostępny na stronie www.natura2000.gdos.gov.pl w zakładce /Rozumiem- Wyszukiwanie/.

3.1.8.2 Parki Krajobrazowe

Park Krajobrazowy Lasy Janowskie- na Równinie Biłgorajskiej, między Zaklikowem a Frampolem. Leży na południowej granicy województwa lubelskiego i w województwie podkarpackim. Utworzony w 1984 w miejscu wcześniejszego (od 1978) Parku Krajobrazowego Nad Branwią. Powierzchnia – 391,50 km², powierzchnia otuliny – 605 km². Obejmuje wschodnią część kompleksu leśnego Lasów Janowskich. O utworzeniu Parku zdecydowały walory przyrodnicze i historyczne. 80% powierzchni Parku zajmują lasy – przeważnie bory sosnowe, sosnowo-jodłowe i mieszane, które w znacznej części mają charakter naturalny. Pozostałą część stanowią stawy, bagna i torfowiska. Lasy stanowią ostoję zwierzyny i ptactwa. Ponadto w obrębie Parku leży teren bitwy partyzanckiej, do której doszło w czerwcu 1944.

Obowiązujące zarządzenie wydane w formie aktu prawa miejscowego – Rozporządzenie Nr 12 Wojewody Lubelskiego z dnia 05.05.2005r. w sprawie Parku Krajobrazowego Puszczy Solskiej (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego, Nr 108 . poz.2057).

Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy- położony na Roztoczu Zachodnim oraz Równinie Biłgorajskiej, na pograniczu Roztocza i Puszczy Solskiej. Zajmuje powierzchnię 20 209 ha, od południowego wschodu przylega do Roztoczańskiego Parku Narodowego. Większość parku leży na terenie wschodniej części Roztocza Zachodniego zwanej również Roztoczem Szczebrzeszyńskim, w dolinie rzeki Gorajec. Jest to najwyższa część Roztocza Zachodniego, posiadająca najbardziej urozmaicone ukształtowanie terenu. Na terenie parku występuje gęsta sieć wąwozów lessowych (m.in. w uroczysku "Piekielko"). Znajdują się tu także torfowiska. Wśród lasów przeważa żyzna buczyna karpacka i bór jodłowy. Na terenie parku występuje ok. 80 gatunków ptaków. Najwyższym punktem parku jest Góra Dąbrowa (344 m n.p.m.), jedynym miastem na jego terenie – Szczebrzeszyn. W południowej części parku znajduje się *Bagno Tałandy*, z którego bierze początek rzeka Gorajec, płynąca na północ obszaru parku, aż do ujścia do rzeki Por. Torfowisko wysokie na Bagnie Tałandy porośnięte jest karłowatą sosną i brzozą omszoną.

Obowiązujące zarządzenie wydane w formie aktu prawa miejscowego – Rozporządzenie Nr 9 Wojewody Lubelskiego z dnia 14.04.2005r. w sprawie Szczebrzeszyńskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego, Nr 83 . poz.1684).

Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej- położony na terenie Roztocza Środkowego (makroregion Roztocze) i Równiny Biłgorajskiej (makroregion Kotlina Sandomierska). Powierzchnia parku wynosi 28980 ha (21305 ha – w województwie lubelskim, 7675 ha – w województwie podkarpackim). Otulina obejmuje 48726 ha. Park znajduje się na terenie gmin: Józefów, Aleksandrów, Łukowa, Obsza, Susiec, Narol, Cieszanów. Park utworzono w 1988 r. w celu zachowania unikatowych walorów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i krajobrazowych Roztocza oraz Puszczy Solskiej, a w szczególności zwartych kompleksów leśnych o charakterze puszczańskim z charakterystyczną florą i fauną, a także bogactwa krajobrazowego dolin rzek tworzących przełomy zwane „szumami” lub „szypotami” w strefie krawędziowej Roztocza i Kotliny Sandomierskiej. Park obejmuje lesiste, południowo-zachodnie wzgórza części krawędziowej Roztocza, spośród

których na uwagę zasługują: kompleksy borów sosnowych o dużym zróżnicowaniu siedlisk – od borów suchych do bagiennych i wilgotnych, kompleksy wydm śródładowych oraz przełomy dolin rzecznych. Lasy, jako dominujący element parku, stanowią 85,6% jego powierzchni. Wiek występujących tu drzewostanów w większości nie przekracza 40-60 lat. Kompleksy leśne położone w zewnętrznej części krawędziowej Roztocza poprzecinane są dolinami rzek, takich jak: Jeleń, Potok Łosiniecki, Sopot, Niepryszka, Szum i Tanew. Dna tych dolin porastają łągi. W parku występują progi tektoniczne pochodzące z okresu tworzenia się Karpat. Są one widoczne w korytach rzek: Tanwi i Sopotu, tworząc niewielkie wodospady zwane „szumami” lub „szypotami”.

Wiele znajdujących się tu gatunków roślin objętych jest ochroną prawną np.: wierzbę borówkolistną, pięć gatunków widłaków: goździsty, jałowcowaty, spłaszczony, torfowy i wroniec, rosiczkę okrągłolistną, cztery gatunki storczyków: szerokolistny, plamisty, drobnokwiatowy i krwisty, lilię złotogłów, buławnika wielkokwiatowego, śnieżyczkę przebiśnieg. Wśród ssaków występują tu takie gatunki jak m.in.: jeleń szlachetny,łoś euroazjatycki, wilk szary, borsuk europejski, jenot azjatycki, cztery gatunki nietoperzy: nocek Brandta, nocek duży, borowiec wielki i gacek wielkouch.

Obowiązujące zarządzenie wydane w formie aktu prawa miejscowego – Rozporządzenie Nr 15 Wojewody Lubelskiego z dnia 17.05.2005r.w sprawie Parku Krajobrazowego Puszczy Solskiej (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego, Nr 132 . poz. 2416 z późn. zm.).

Południoworoztoczański Park Krajobrazowy- położony na terenie województwa lubelskiego i województwa podkarpackiego. Obejmuje polską część Roztocza Wschodniego. Powierzchnia parku wynosi 20256 km² a powstał w 1989 roku. Teren ten jest bardzo zróżnicowany pod względem geomorfologicznym: garby płaskowyże pagórki, doliny, kotliny, padoly, jednym słowem fascynujący krajobraz. Występuje tam wiele ostańców, różnice wysokości sięgają 80-200m. Piękno tego terenu dopełniają zwarte kompleksy leśne jak i długie doliny rzek Tanwi i Raty. W tej części Roztocza godne polecenia są dwa rezerваты Solokija i Źródlika Tanwi (projektowane są następne). Na Roztoczu można spotkać: rysia ,jelenia , wilka, łosia rzadkie nietoperze: gacek szary, borowiec wielki i mopek. Występuje tam wiele nielicznych w Polsce ptaków w tym pięknie ubarwione kraski. Na otwartych przestrzeniach możemy spotkać łąsiecę gronostaja, a nad wodą wydrę. Bardzo bogaty i zróżnicowany jest świat owadów. Park jest domem dla modliszki, nadobnicy alpejskiej i wiele innych gatunków. Licznie reprezentowany jest świat roślin objętych ochroną. Między innymi znajdziemy tam: powojnik pstry, rosiczkę, widłak torfowy, wroniec, kłokoczkę południową, lilię złotogłów, śnieżyczkę przebiśnieg, kruszczyk szerokolistny i buławnik wielkokwiatowy.

Obowiązujące zarządzenie wydane w formie aktu prawa miejscowego – Rozporządzenie Nr 36 Wojewody Lubelskiego z dnia 26.07.2004r.w sprawie Południoworoztoczańskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego, Nr 147 . poz. 2085).

Krasnobrodzki Park Krajobrazowy- utworzony w 1988 roku o powierzchni 9390 ha. Krasnobrodzki Park Krajobrazowy położony jest na fragmencie najwyższych wzniesień Roztocza Środkowego przekraczających 350 m n.p.m., na szczytach których znajdują się często wychodnie ostańców podłoża kredowego i trzeciorzędowego. W granicach Parku znajduje się też fragment doliny górnego Wieprza. Północno-zachodnią granicę Parku stanowi granica otuliny Roztoczańskiego Parku Narodowego od strony południowej ma on wspólną otulinę z Parkiem Krajobrazowym Puszczy Solskiej. Takie położenie sprawia, że krajobraz Parku jest urozmaicony we wszystkich jego częściach. Największą rzeką ubogiego w wody Parku jest Wieprz. Atrakcją są występujące tu podboczowe źródła. Najwydajniejsze znajdujące się w Hutkach, Husinach i przy kaplicy „Na wodzie” objęto ochroną pomnikową. W wodach Wieprza oprócz licznych gatunków ryb występują także raki. Ponad 60% powierzchni Parku zajmują lasy. Mimo prowadzonej gospodarki leśnej na przeważającym obszarze zachowały one naturalny charakter. Dominującym zespołem leśnym są bory sosnowe, a najpospolitszym gatunkiem lasotwórczym sosna, która dominuje na około 75% powierzchni leśnych. Na drugim miejscu występują bory jodłowe – jodła dominuje na 16% powierzchni, a następnie buczyna karpacka. Spotkać tu można także olsy, grądy, a także cenne torfowiska i zbiorowiska roślinności kserotermicznej, tak charakterystyczne dla Roztocza. Na terenie Parku znajdują się dwa rezerваты leśne, chroniące najcenniejsze fragmenty borów jodłowych i mieszanych: Święty Roch (202,6 ha) oraz Zarośle (64,02 ha). W lasach Parku spotkać można wiele rzadkich i chronionych roślin np.: widłaki, storczykowate, rosiczkę okrągłolistną, kruszynę pospolitą, wawrzyńka wilczelyko. Na stawach w Hutkach rosną grązel żółty i gryzbienie białe.

Pod względem faunistycznym teren Parku jest słabo rozpoznany. Z leśnych ssaków kopytnych występują tu: jeleń, sarna, i dzik. Ssaki drapieżne reprezentują m.in.: borsuk europejski, gronostaj europejski, jenot azjatycki, kuna leśna, kuna domowa, łasica pospolita i tchórz zwyczajny. Z rzadszych gatunków ptaków stwierdzono tu gniazdowanie orlika krzykliwego, bociana czarnego, kraski i pliszki górskiej. Stawy nad Wieprzem koło Krasnobrodu są ostoją ptaków wodnych i bobra europejskiego, który ma tu dobre warunki siedliskowe.

Obowiązujące zarządzenie wydane w formie aktu prawa miejscowego – Rozporządzenie Nr 10 Wojewody Lubelskiego z dnia 14.04.2005r.w sprawie Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego, Nr 83 . poz. 1685).

3.1.8.3 Rezerваты przyrody

Imielty Ług- znajdujący się na terenie Parku Krajobrazowego Lasy Janowskie w gminach Modliborzyce i Janów Lubelski w powiecie janowskim w województwie lubelskim o powierzchni 737,79 ha. Przedmiot ochrony - charakterystyczne dla Puszczy Solskiej obszary rozległych bagien, zarastających zbiorników.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dn. 18 stycznia 1988 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (M.P. Nr 5 poz. 48 z 15 lutego 1988 r.)

Szklarnia- wieś sołecka w powiecie janowskim, w gminie Janów Lubelski. Część terenów miejscowości obejmuje rezerwat "Szklarnia" o powierzchni 278,14 ha, gdzie prowadzona jest hodowla konika biłgorajskiego, zarządzana przez Park Krajobrazowy "Lasy Janowskie".

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dn. 3 marca 1989 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (M .P. Nr 9 poz. 77 z 31 marca 1989 r.)

Lasy Janowskie- o powierzchni ok. 40 tysięcy hektarów. Wielkość tych miejscami niedostępnych lasów z zachowanym starowiekowym drzewostanem, decyduje o ich wybitnej wartości przyrodniczej. Występuje tu głównie sosna z wyspowymi fragmentami lasów jodłowych. Wśród różnorodnych siedlisk leśnych, od borów suchych po bagienne, zachowały się fragmenty lasu o charakterze puszczańskim. Leśny krajobraz jest urozmaicony dolinami rzek, wałami wydmowymi tworzącymi wyniesienia, kompleksami stawów, jezior, bagien i torfowisk śródleśnych. Na tych terenach występuje ponad 130 rzadkich w Polsce roślin, z których 30 objętych jest ochroną gatunkową. Istotną wartość ma kompleks roślinności wodnej i szuwarowej.

Lasy Janowskie obfitują w naturalne, mało przekształcone siedliska, co sprawia, że fauna tych lasów jest niezwykle bogata. Wśród 130 gatunków ptaków licznie reprezentowane są gatunki rzadkie m.in. rybołów, orlik grubodzioby, orlik krzykliwy, bielik, bocian czarny, żuraw. Na uwagę zasługuje występowanie w Lasach Janowskich głuszca – gatunku skrajnie zagrożonego wyginięciem, objętego ochroną strefową. Znakomite warunki znajdują w leśnych ostojach wilki, łosie, jelenie, dziki i wiele innych.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dn. 18 maja 1984 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (M.P. Nr 15 poz. 108 z 22 czerwca 1984 r.)

Kacze Błota- florystyczny i torfowiskowy rezerwat przyrody znajdujący się na terenie gminy Dzwola, w powiecie janowskim o powierzchni 168,67 ha. przedmiot ochrony– zachowanie charakterystycznych elementów dawnej Puszczy Solskiej.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dn.18 stycznia 1988 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (M.P. Nr 5 poz. 48 z 15 lutego 1988 r.)

Obary- florystyczny i torfowiskowy rezerwat przyrody znajdujący się na terenie gminy Biłgoraj o powierzchni 82,25 ha. Przedmiot ochrony- zachowanie fragmentu torfowiska przejściowego i wysokiego.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dn. 26 marca 1975 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. Nr 11 poz. 64 z dn. 8 kwietnia 1975 r.)

Hubale- faunistyczny rezerwat przyrody znajdujący się na terenie gminy Zamość o powierzchni 35 ha. Przedmiot ochrony (według aktu powołującego) – zachowanie stanowiska susła perelkowanego.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dn. 26 marca 1982 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M . P . Nr 10 poz. 74 z 6 kwietnia 1982 r.)

Wieprzec- florystyczny i torfowiskowy rezerwat przyrody znajdujący się na terenie gminy Zamość. Położony na Roztoczu Środkowym o powierzchni 31,92 ha. Przedmiot ochrony: zachowanie torfowisk niskich i przejściowych z udziałem gatunków chronionych.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dn.26 listopada 1990 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M . P . Nr 48 poz. 366 z 21 grudnia 1990 r.)

Debry- florystyczny i leśny rezerwat przyrody znajdujący się na terenie gminy Adamów, w powiecie zamojskim, ma charakter częściowy i leży w otulinie Roztoczańskiego Parku Narodowego, ok. 1 km na południe od wsi Kaczórki i Bondyż. Powierzchnia– 179,62 ha. Obejmuje zasięgiem lasy mieszane i iglaste. Wierzchowiny i łagodne stoki porasta wyżynny mieszany bór jodłowy (70% pow.), zaś pozostałe tereny buczyna karpacka. W środkowej i północnej części obszaru występują głębokie wcięcia erozyjne, zwane „debrami”. Znaczna część ostoi porośnięta jest przez starodrzew jodłowy, stwierdzono w niej również 6 chronionych gatunków roślin. Z roślin górskich występują tu: wilczomlec migdałolistny, starzec gajowy, kokoryczka okółkowa, nerecznica górską, tojeść gajowa, przetacznik górski, szalwia lepka, żywiec gruczołowaty, lepiężnik biały, paprotnik kolczysty.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dn. 22 kwietnia 1983 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M . P . Nr 16 poz. 91 z 6 maja 1983 r.)

Św. Roch- znajduje się na terenie gminy Krasnobród w powiecie zamojskim i położony jest na – Roztoczu Środkowym, powierzchnia– 202,60 ha. Rezerwat znajduje się na bszarze Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego, 2 km na południe od Krasnobrodu. Nazwa rezerwatu pochodzi od kaplicy św. Rocha, która znajduje się na skraju rezerwatu i jest w regionie miejscem kultu religijnego. Przedmiot ochrony– zachowanie fragmentu starodrzewu bukowo-jodłowego naturalnego pochodzenia.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dn. 22 kwietnia 1983 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M . P . Nr 16 poz. 91 z 6 maja 1983 r.)

Szum – krajobrazowy i leśny rezerwat przyrody znajdujący się na terenie gminy Józefów, w powiecie biłgorajskim, na Roztoczu Środkowym. Powierzchnia -16,96 ha. Przedmiot ochrony: zachowanie przełomu rzeki Szum przez strefę krawędziową Roztocza Środkowego. Rzeka Szum tworzy tu liczne, małe wodospady, zwane „szumami”. W rezerwacie występują liczne gatunki chronione: parzydło leśne, pomocnik baldaszkowy, rosiczka okrągłolistna, rosiczka pośrednia, śnieżyczka przebiśnieg, bluszcz pospolity, lilia złotogłów, widłak jałowcowaty, widłak goździsty, widłak wroniec.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dn. 18 lipca 1958 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. Nr 63 poz. 362 z dn. 20 sierpnia 1958 r. zm. M.P. nr 65 poz. 310 z 25 września 1964 r)

Czartowe Pole- utworzony w 1958 roku. Celem powołania było zachowanie przełomu i doliny roztoczańskiej rzeki Sopot. W akcie powołującym powierzchnia rezerwatu została określona na 63,71 ha. Dane nadleśnictwa podają jednak powierzchnię 80,07 ha. Ścisłej ochronie podlega 26,66 ha. Rezerwat położony jest na wysokości 230-240 m n.p.m. Nazwa Czartowe Pole pochodzi od legendy związanej z objętą rezerwatem polaną, o której mówiono, że *jeno czarci tam hasali*. Szczytowe części stromych zboczy doliny Sopotu porasta bór sosnowy przechodzący niżej w mieszany bór wilgotny(przeważają sosna, świerk i jodła). Dno doliny porastają głównie lasy łąkowe (występuje tu olsza czarna), a miejscami podmokłe łąki. W rezerwacie można zobaczyć rzadkie

rośliny: wawrzynek wilczelyko, zachylek Roberta (ściany ruin papierni), zanokcica skalna i zielona, parzydło leśne, storczyk plamisty, paprotnik kolczysty i narecznicę szerokolistną.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dn. 21 lipca 1958 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. Nr 63 poz. 363 z 1958 r. zm. M.P. nr 65 poz. 306 z 25 września 1964 r).

Machnowska Góra- stepowy rezerwat przyrody znajdujący się na terenie gminy Lubycza Królewska, w powiecie tomaszowskim w województwie lubelskim. Powierzchnia: 25,30 ha. Przedmiot ochrony: zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych zbiorowisk roślinności kserotermicznej z licznymi chronionymi i rzadkimi gatunkami roślin.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Rozporządzenie Wojewody Lubelskiego z dn. 17 grudnia 2003r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Dz. Urz. woj. lubel. Nr 213 poz. 4044 z 2003 r.)

Skrzypny Dolne - rezerwat przyrody znajdujący się na terenie gminy Tarnawatka na Roztoczu Środkowym o powierzchni- 1,80 ha. Przedmiot ochrony (wg aktu powołującego) – zachowanie stanowiska modrzewia polskiego.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dn. 7 października 1967 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M . P . Nr 61, poz. 291 z 11 listopada 1967 r.)

Przecinka- znajdujący się na terenie gminy Rachanie na Roztoczu Środkowym, powierzchnia: 32,91 ha. Przedmiot ochrony– zachowanie starodrzewia bukowego z licznymi sędziwymi o okazałych rozmiarach drzewami.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dn. 21 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (D z. U. Nr 161 poz. 1098 z 29 grudnia 1998 r)

Piekiełko - rezerwat przyrody znajdujący się na terenie gminy Tomaszów Lubelski w Kotlinie Pobuża. Powierzchnia:- 1,20 ha, przedmiot ochrony– zachowanie skupiska głązów narzutowych.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dn. 18 lipca 1962 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M . P . Nr 60, poz. 287 z 2 sierpnia 1962 r.)

Nowiny - rezerwat przyrody znajdujący się na terenie gminy Susiec o powierzchni – 3,80 ha. Rezerwat chroni zachowane torfowiska przejściowe z szeregiem niewielkich oczek wodnych.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dn.26 listopada 1990 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M . P . Nr 48 poz. 366 z 21 grudnia 1990 r.)

Nad Tanwią - rezerwat przyrody znajdujący się na terenie gminy Susiec, powierzchnia – 41,33 ha. Przedmiot ochrony– zachowanie przełomu Tanwi przez strefę krawędziową Roztocza Środkowego.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dn. 18 lipca 1958 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M . P . Nr 62, poz. 355 z 13 sierpnia 1958 r.)

Las lipowy- leśny rezerwat przyrody, którego przedmiotem ochrony (wg aktu powołującego) jest zachowanie fragmentu lasu lipowego naturalnego pochodzenia. Powierzchnia 12,41 ha.

Zarośle – leśny rezerwat przyrody znajdujący się na terenie gminy Tomaszów Lubelski, na Roztoczu Środkowym, powierzchnia 64,02 ha. Przedmiot ochrony : zachowanie lasów jodłowo–bukowych z gatunkami roślin rzadkich i chronionych.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dn. 21 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (D z. U. Nr 161 poz. 1103 z 21 grudnia 1998 r.)

Las Lipowy w Uroczysku Bukowiec – Rezerwat leży w gminie Jarczów w powiecie tomaszowskim. Utworzony został w 1967 r. na powierzchni 11,93 ha, w celu ochrony fragmentu starodrzewu lipowego naturalnego pochodzenia. Drzewostan występujący w rezerwacie to często ponad 100 letnie okazy. Oprócz lipy występują tutaj również dęby, buki i graby. Rośliny rzadkie i chronione w rezerwacie to: czosnek siatkowy, wawrzynek wilczelyko, podkolan biały, listera jajowata, gnieźnik leśny, kruszczyk szerokolistny, lilia złotogłów, orlik pospolity i parzydło leśne.

Podstawa prawna utworzenia rezerwatu- Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dn. 7 października 1967 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M . P . Nr 60, poz. 285 z 6 listopada 1967 r.)

Korytarze ekologiczne

Roztocze (Roztoczański Park Narodowy, obszary Natura 2000 i inne obszary chronione), Puszcza Solska i Kotlina Zamojska wchodzi w skład sieci korytarzy ekologicznych. Teren ten stanowi fragment Korytarza Południowo- Centralnego. Roztoczański Park Narodowy skupia w swoim obszarze i sąsiedztwie cztery podstawowe rodzaje korytarzy ekologicznych: nieleśne łądowe (agrocenozy i kserotermy), mokradłowe (rzeczne, dolinowe, torfowiskowe, wilgotne bory), leśne, powietrzne (migracje ptaków i nietoperzy) i dwa typy korytarzy lokalnych- na terenie Parku, powiązanych z obszarami w bezpośredniej bliskości: migracji herpetofauny (wzdłuż i w poprzek szlaków komunikacyjnych biegnących przez Park).

W celu zachowania ciągłości ekologicznej należy tereny chronione objąć szczególną ochroną prawną, wprowadzić działania ochronne do strategii regionalnych i gminnych, dążyć do zwiększenia lesistości terenu, budować przejścia dla zwierząt na drogach o dużym natężeniu ruchu, ograniczyć zabudowę ciągłą.

Obszar Roztocza znajduje się także w sieci ekologicznej ECONET-POLSKA, która została opracowana w 1995 i 1996 roku przez zespół Autorów pod kierownictwem dr Anny Liro jako projekt badawczy National Nature Plan (NNP) w ramach Programu Europejskiego Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN). Sieć ECONET-POLSKA pokrywa 46% kraju. Składa się ona z obszarów węzłowych i łączących je korytarzy ekologicznych, wyznaczonych na podstawie takich kryteriów, jak naturalność, różnorodność, reprezentatywność, rzadkość i wielkość. Sieć ECONET-POLSKA zawiera w sobie również obszary prawnie chronione (parki narodowe i krajobrazowe oraz rezerваты), ostoje przyrody CORINE lub ważne ostoje ptaków, które najczęściej są "wbudowane" w najcenniejsze fragmenty obszarów węzłowych jako tzw. biocentra (regionalne i lokalne). Obszar „Aktywne Roztocze” wchodzi w skład międzynarodowego i krajowego obszaru węzłowego.

3.1.8.4 Obszary chronionego krajobrazu

Kraśnicki Obszar Chronionego Krajobrazu- o powierzchni 292,74 ha. Jest to obszar o znikomych przekształceniach środowiskowych, dzięki czemu występuje w nim wiele rzadkich roślin, między innymi: ligustr pospolity, rdestnica (Potamogeton natans i Potamogeton pectinatus), obuwik pospolity, wiśnia karłowata. Stwierdzono również występowanie rzadkich gatunków owadów i zwierząt: mieniak tęczowiec, ogończyk dębowiec, paż królowej, makolągwa, myszołów, smużka.

Obowiązujące zarządzenie wydane w formie aktu prawa miejscowego – Rozporządzenie Nr 39 Wojewody Lubelskiego z dnia 17.02.2006r.w sprawie Kraśnickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Lub. z 31 marca 2006 r. Nr 65 , poz. 1224).

3.1.8.5 Pomniki przyrody

Na terenie inicjatywy „Aktywne Roztocze” znajduje się 305 pomników przyrody. Są to głównie pojedyncze drzewa, alei, stanowiska roślin chronionych, a także nisze źródłiskowe.

Tabela 8. Wykaz pomników przyrody na terenie inicjatywy „Aktywne Roztocze”

Lp	Opis Pomnika Przyrody	Lokalizacja/ Gmina
1	Dąb szypułkowy	Adamów/ Hordzieżka

2	Dąb szypułkowy	Adamów/ Budziska
3	Głaz narzutowy	Adamów/ Budziska
4	Topola czarna i aleja drzew	Adamów/Gułów
5	Aleja lipowo- jesionowo- klonowa	Adamów
6	Grupa 14 lip drobnolistnych	Adamów
7	Dąb szypułkowy	Adamów/ Bliżów
8	Lipa drobnolistna	Adamów/ Bondyryz
9	Klon jawor, 2 lipy drobnolistne	Batorz
10	Klon jawor, modrzew europejski, wiąz górski	Batorz/ Stawce
11	3 buki pospolite, lipa szerokolistna	Batorz/Wola Studzieńska
12	Lipa drobnolistna	Batorz/ Wólka Batorska
13	2 lipy drobnolistne	Batorz II
14	Jałowiec pospolity, leszczyna turecka, dąb szypułkowy, grupa lip drobnolistnych, źródłisko	Bełzec
15	Dąb szypułkowy	Biłgoraj/ Sól
16	Grusza polan	Biłgoraj/ Andrzejówka
17	Dąb szypułkowy	Biłgoraj/ Wola Mała
18	Lipa drobnolistna, klon pospolity	Biłgoraj/ Bukowa
19	Lipa drobnolistna	Chrzanów
20	Źródło w miejscowości Branew Szlachecka	Dzwola
21	Zespół źródeł	Dzwola
22	Lipa drobnolistna	Dzwola/Krzemień
23	Lipa drobnolistna, grab pospolity, 2 dęby szypułkowe, buk zwyczajny	Dzwola/ Flisy
24	Lipa drobnolistna	Dzwola/Władysławów
25	Lipa drobnolistna	Godziszów/Rataj Ordynacki
26	Źródłisko	Goraj/Zasławie
27	Źródłisko	Goraj/ Zagrody
28	Źródło	Janów Lub./ Borownica-Kopce
29	Zespół źródeł, 2 kasztanowce białe, 3 klony jawory, klon pospolity, jesion wyniosły, 23 dęby szypułkowe, 4 buki zwyczajne, lipa drobnolistna, 2 sosny pospolite, 2 jodły	Janów Lubelski

	pospolite	
30	7 Lipy drobnolistnych, 21 dębów szypułkowych	Janów Lub./Momoty Górne
31	Klon pospolity, 2 dęby szypułkowe	Janów Lub/Łężek Ordynacki
32	4 lipy drobnolistne, wiąz szypułkowy, 2 dęby szypułkowe	Janów Lub./Szklarnia
33	2 dęby szypułkowe	Janów Lub./ Łążek Przymiarki
34	Skalki ostańcowi, grab pospolity, 2 lipy drobnolistne	Józefów/Stanisławów
35	Grupa dębów szypułkowych, dąb szypułkowy	Józefów/Górecko Kościelne
36	Grupa lip drobnolistnych, źródłisko	Józefów
37	Grupa lip drobnolistnych, grupa drzew	Józefów/Majdan Nepryski
38	Źródłisko	Józefów/ Górecko Stare
39	„Aleja Królowej Marysieńki”, 2 klony jawory, lipa drobnolistna, źródła w kaplicy na wodzie	Krasnobród
40	Jodła pospolita, buk zwyczajny, sosna pospolita, lipa drobnolistna	Krasnobród/Szur
41	Źródłisko	Krasnobród/ Husiny
42	Źródłisko	Krasnobród/ Hutki
43	Klon jawor, lipa drobnolistna- 2 szt., kasztanowiec zwyczajny,	Kraśnik/Stróża-Kolonia
44	kasztanowiec zwyczajny -2 szt., lipa drobnolistna, jesion wyniosły, dąb „Rotmistrz”, dąb „Choraży”, kasztanowiec „Starszy Wachmistrz”, kasztanowiec „Wachmistrz”, grusza „Sanitariuszka”, trójrzędowa aleja grabowa „Szwadron”, głaz narzutowy- 2 szt.	Kraśnik
45	2 grupy drzew, 11 dębów szypułkowych, 4 klony pospolite, 9 klonów jaworów, 7 buków zwyczajnych, 3 lipy drobnolistne, 4 graby pospolite, sosna pospolita, kasztanowiec biały, modrzew europejski	Krynice
46	Grupa drzew	Krynice/Antonówka
47	Grupa drzew, lipa drobnolistna, wiąz szypułkowy	Krynice/Dzierążnia
48	2 grupy drzew	Księżpol
49	Grupa dębów szypułkowych, lipa drobnolistna, Źródłisko	Lubycza Królewska/ Siedliska
50	Jesion wyniosły	Lubycza Królewska/Dęby
51	Grupa sosen pospolitych	Lubycza Królewska
52	3 lipy drobnolistne	Lubycza Królewska/Hrebenne

53	Źródliko	Lubycza Królewska/Kniazie
54	Źródliko	Lubycza Królewska/Potoki
55	Lipa drobnolistna, klon pospolity; 2 lipy drobnolistne, 2 robinie akacjowe, klon pospolity	Miasto Biłgoraj
56	Źródło „Zawieszono”	Modliborzyce/Kol. Wolica
57	Zespół źródeł	Modliborzyce/Dąbie
58	Zespół źródeł przy stawach, buk zwyczajny, dąb szypułkowy, modrzew europejski, lipa drobnolistna, klon pospolity	Modliborzyce/Wierzchowiska
59	Zespół źródeł podwodnych	Modliborzyce/Lute
60	Buk zwyczajny-2 szt., lipa drobnolistna, grupa 5 dębów szypułkowych	Modliborzyce/Stojeszyn
61	Wiąz szypułkowy	Modliborzyce/Słupie
62	Jesion wyniosły, klon jawor	Modliborzyce/Kol. Zamek
63	Dąb szypułkowy, 3 lipy drobnolistne, kasztanowiec biały, dąb szypułkowy- 2, grupa drzew, grupa modrzewi europejskich	Potok Wielki/Potoczek
64	Źródliko	Radecznicza
65	Źródliko	Radecznicza/Trzęsiny
66	Jesion wyniosły, lipa drobnolistna	Susiec/Wólka Łosiniecka
67	Wodospad, źródliko „Morskie Oko”	Susiec
68	lipa drobnolistna	Szastarka/ Blinów Drugi
69	Lipa Krymska-2 szt., dąb szypułkowy, klon pospolity- 2szt.	Szastarka/Brzozówka Kol.
70	5 dębów szypułkowych, jesion wyniosły- 2 szt., lipa drobnolistna-6 szt., grupa drzew, 4 wiązy pospolite, klon pospolity	Szczebrzeszyn
71	grusza pospolita	Szczebrzeszyn/Kawęczynok
72	Stanowisko roślinności stepowej	Szczebrzeszyn/Niedzieliska
73	20 lip drobnolistnych, 2 jesiony wyniosłe	Tarnawatka
74	Dąb szypułkowy- 2 szt., 2 lipy drobnolistne, jesion wyniosły	Tarnogród/ Różaniec I
75	Skalka ostańcowi, 2 skupienia skalek ostańcowych	Tereszpol/ Zygmunt
76	Dąb szypułkowy, klon jawor, klon zwyczajny „Kukielka”	Tereszpol/Kukielki
77	2 lipy drobnolistne	Tomaszów Lub./Lipka
78	3 lipy drobnolistne	Tomaszów Lub./Majdan Górny

79	Skalki na szczycie wzgórza Wapielnia	Tomaszów Lub./Ulów
80	Źródliko	Tomaszów Lub./Sołokije
81	Dąb szypułkowy, 4 klony zwyczajne, wiąz górski, 3 lipy szerokolistne	Tomaszów Lub.
82	Lipa drobnolistna	Turobin/Tarnawa Kol.
83	Grupa drzew	Turobin
84	Aleja lipowo-robinowa	Zamość/Zawada
85	Grupa drzew	Zamość/ Sitaniec Błonie
86	Lipa drobnolistna, 3 buki pospolite, 2 jesiony wyniosłe, klon pospolity, topola biała, kasztanowiec biały, brzoza brodawkowata, modrzew europejski, grupa drzew, miłorząd dwukłapowy, dąb szypułkowy, 2 korkowce amurskie, szpaler orzechów czarnych, klon pospolity, wiąz szypułkowy, 2 jesiony wyniosłe	Zamość
87	Sosna czarna, cyprysik błotny, jałowiec wirginijski, daglezja sina, stanowisko zimoziołu północnego, orzech szary, dąb szypułkowy odmiana strzępolistna, platan kliniasty,	Zwierzyniec
88	Wiąz polny, lipa drobnolistna, 4 lipy drobnolistne	Zwierzyniec/ Obroc

Źródło: RDOŚ Lublin

3.1.8.6 Użytki ekologiczne

Tabela nr 9. Użytki ekologiczne na terenie inicjatywy „Aktywne Roztocze”

Nazwa/ miejscowość	Powierzchnia [ha]	Gmina	Opis
Modliborzyce/ Łązek Ordynacki	1,00	Janów Lubelski	Obszar śródleśnych bagien
Janów Lub/ Łązek Ordynacki	0,40	Janów Lubelski	Bagno
Janów Lub/ Łązek Ordynacki	0,97	Janów Lubelski	Podmokła łąka
„Koryhynie”	5,74	Jarczów/Lubycza królewska	Obszar będący stanowiskiem roślinności kserotermicznej na lewym zboczu doliny Sołokij
Kraśnik		Kraśnik	Cenne przyrodniczo i krajobrazowo tereny obejmujące część doliny rzeki Wyznicy
„Żurawce”	3,45	Lubycza królewska	Stanowisko roślinności

			kserotermicznej
„Stawy Łaszczowskie”	103,27	Lubycza królewska	Obszar stawów
Modliborzyce/Gwizdów	0,74	Modliborzyce	Bagno
Modliborzyce/ Łązek Ordynacki	0,97	Modliborzyce	Bagno
Modliborzyce/Świnki	1,57	Modliborzyce	Bagno
Modliborzyce/Brzeziny	1,69	Modliborzyce	Kępy drzew i krzewów
Modliborzyce/Maliniec	0,22	Potok Wielki	Torfowisko
Modliborzyce/Maliniec	0,32	Potok Wielki	Bagno
Modliborzyce/Maliniec	3,11	Potok Wielki	Bagno
„Brodzka Góra”	6,71	Szczebrzeszyn	Stanowisko roślinności kserotermicznej na pn.-zach. stoku wzniesienia Brodzka Góra
„Stawy w Tarnawatce”	492,22	Tarnawatka	Obszar stawów i przyległych łąk, pastwisk, zakrzewień, nieużytków
Majdan Górny	33,72	Tomaszów Lubelski	Stanowisko roślinności kserotermicznej

Źródło: RDOŚ Lublin

3.1.9. Zabytki i dobra materialne

Obecnie na terenie inicjatywy „Aktywne Roztocze” występuje kilkadziesiąt zabytków kultury materialnej, stanowiących głównie czynne obiekty sakralne. Ważnym miastem o znaczeniu historycznym z wieloma zabytkami jest Zamość. Na terenie gmin w/w obszaru możemy znaleźć następujące zabytki:

➤ gmina Kraśnik miasto:

- układ urbanistyczny miasta Kraśnika w obrębie d. obwarowań miejskich, wzgórza zamkowego i rejonu kościoła szpitalnego wraz z sylwetą miasta i skalą jego zabudowy,
- bożnica ul. Bożnicza 6 i 6a,
- zespół d. kościoła i klasztoru kanoników regularnych: kościół paraf. pw. Wniebowzięcia NMP z wystrojem architektonicznym i wyposażeniem w zabytki ruchome, d. klasztor z wystrojem architektonicznym i dekoracją sgraffitową oraz zabytkowymi ruchomościami, kaplica pw. św. Jacka (d. kostnica), dzwonnica, cmentarz kościelny z zadrzewieniem i żelaznym ogrodzeniem z bramkami, dziedziniec klasztorny otoczony murem z bramą wjazdową, d. zabudowania gospodarcze (wzdłuż ogrodzenia dziedzińca klasztornego od wewnątrz) ul. Kościuszki 4,
- cmentarz z I wojny świat ul. Lipowa 4,
- d. szpital przykościelny tzw. dworek modrzewiowy z działką ul. Narutowicza 29,
- kościół poszpitalny pw. św. Ducha z wyposażeniem wnętrza, otaczający drzewostan i kamienne nagrobki w gran. cmentarza kościelnego, ogrodzenie cmentarza (wg postanowienia), wzgórze na którym usytuowany jest kościół ul. Narutowicza 31,

➤ gmina Kraśnik:

- kaplica pw. Trójcy Przenajświętszej z wyposażeniem w zabytki ruchome, otaczający drzewostan, w gran. cmentarza w miejscowości Stróża,

- kopiec (mogiła) z powstania styczniowego wraz ze strefą ochronną (w gran. 10 metrów od podstawy kopca) w miejscowości Stróża Kolonia,
- **gmina Zakrzówek:**
 - kościół paraf. pw. św. Mikołaja z wystrojem wnętrza, drzewostan w gran. cmentarza kościelnego,
- **gmina Batorz:**
 - mogiła żołnierza czeskiego z armii austro- węgierskiej z 1915 r.,- Batorz Kol.,
 - zbiorowa mogiła z powstania styczniowego z 1863 r.- Batorz Pierwszy,
- **gmina Szastarka:**
 - zespół kościoła parafialnego: kościół pw. św. Jana Chrzciciela i Andrzeja Ap., dzwonnica, teren cmentarza przykościelnego- Blinów Drugi,
- **gmina Potok Wielki:**
 - zespół dworsko-parkowy: dwór, kapliczka, lamus, wozownia, d. stajnia, obora, stodoła, d. spichlerze, d. rządówka, chlewnia, d. stawy z groblą wraz z terenem dawnego sadu i ogrodu warzywnego, oraz park- Potoczek,
 - kościół paraf. pw. św. Mikołaja z wyposażeniem wnętrza i drzewostanem w obrębie cmentarza kościelnego- Potok Wielki,
 - najstarsza część cmentarza katolickiego- Potok Wielki,
- **gmina Modliborzyce:**
 - cmentarz wojenny, katolicki z 1812 r.- Bilsko,
 - układ urbanistyczny, wraz ze strefami ochrony konserwatorskiej,
 - zespół kościoła paraf. pw. św. z wyposażeniem wnętrza w zabytki ruchome, drzewostan w granicach ogrodzenia cmentarza kościelnego oraz znajdującymi się na terenie cmentarza: dzwonnica, ludową kapliczką,
 - stara część cmentarza katolickiego z 1827 r.,
 - d. bożnica wraz z najbliższym otoczeniem,
 - cmentarz epidemiczny (choleryczny)- Stojeszyn Pierwszy,
 - kapliczka z cmentarza epidemicznego II (cholerycznego) i -kapliczka z pagórkiem cmentarza epidemicznego I (cholerycznego), Wierzchowiska Pierwsze,
 - zespół dworsko-parkowy (wraz ze strefami ochrony konserwatorskiej)- Wierzchowiska Drugie,
- **gmina Tarnogród:**
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. Niepokalanego Poczęcia NMP i św. Józefa (d. cerkiew), wraz z wyposażeniem w zabytki ruchome, drzewostan w gran. cmentarza kościelnego-Luchów Górny,
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. Przemienienia Pańskiego, wraz z wyposażeniem wnętrza w zabytki ruchome, drzewostan otaczający kościół, dzwonnica bramowa, cmentarz kościelny z drzewostanem i ogrodzeniem- Tarnogród,
 - kościół filialny rzymskokat. pw. św. Rocha wraz z wyposażeniem wnętrza i otoczeniem z drzewostanem- Tarnogród,
 - spichlerz- Tarnogród,
 - cerkiew prawosławna paraf. pw. św. Jerzego, wraz z wyposaż. wnętrza, cmentarz przycerkiewny, drzewostan w gran. cmentarza- Tarnogród,
 - bożnica wraz z najbliższym otoczeniem (brzeg rzeczki, na którym wzniesiono bożnicę)- Tarnogród,
- **gmina Tarnawatka:**
 - cmentarz z I wojny świat. (z pochwkami żołnierzy polskich z 1939 r.), wraz z drzewostanem- Dąbrowa Tarnawacka,
 - zespół dworski: dwór, pozostałości parku z zachowanymi nasadzeniami granicznymi i wnętrzami ogrodowymi (podjazd z gazonem, staw, ogrody użytkowo-ozdobne)- Niemirówek,
 - układ gruntów i zabudowy wsi Pańków,
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. śś. Apostołów Piotra i Pawła i drewniany spichlerz- Tarnawatka,
 - zespół dworski: dom administratora, budynek d. garażu, altana, park, stajnia z wozownią, obora, spichlerz, wraz z towarzyszącą zielenią- Tarnawatka,

- zajazd składający się z: d. karczmy i tzw. stanu (stajni z wozownią), zawarty między nimi dziedziniec i brama łącząca w/w budynki od pn.-wsch.- Tarnawatka,
- archeologiczne ślady i obiekty terenowe pierwotnego osadnictwa związanego z działalnością człowieka w pradziejach i okresie wczesnośredniowiecznym (stanowisko archeologiczne nr 9)- Tarnawatka,
- **gmina Adamów:**
 - zespół dworski: dwór, park, owczarnia wraz z zielenią towarzyszącą dawnej zabudowie folwarcznej oraz aleją (o dł. ok. 200 m), w gran. wg zał. planu,
 - młyn wodny na rz. Wieprz, wraz z kołem podsiębiernym i wyposażeniem mechanicznym oraz jazem, mostem i ciekim wodnym- Bondyrz,
- **gmina Jarczów:**
 - kordegarda pałacowa (na placu szkoły podstawowej)- Chodywańce,
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. św. Anny, dzwonnica, cmentarz kościelny wraz z drzewostanem i czterema nagrobkami, obejmujący działkę wskazaną w dec.- Gródek,
 - kościół pw. św. Stanisława Bpa (d. cerkiew greckokat. pw. św. Mikołaja)- Jarczów,
 - zespół dworski: dwór, pozostałości założenia ogrodowego w postaci szpalerów granicznych wnętrza ogrodowych z grupami drzew i krzewów- Korhynie,
 - stanowisko archeologiczne nr 15 – grodzisko tzw. „Zamczysko”, w obrębie działek wskazanych decyzji, wg opisu i załącznika graf.- Kolonia Gródek,
 - stanowisko archeologiczne nr 24 (kurhan) i stanowisko archeologiczne nr I-I (kurhan)- Łubcze,
 - stanowisko archeologiczne nr 18 (kurhan) i nr 22 (kurhan), nr 20 (kurhan), nr 21 (kurhan), nr 23 (2 kurhany), nr 24 (2 kurhany)- Nedeżów,
 - cmentarzysko kurhanowe na stanowisku nr 13 (3 kopce)- Wola Gródecka,
- **gmina Janów Lubelski:**
 - zespół klasztorny poddominikański: kościół paraf. pw. św. Jana Chrzciciela z wystrojem wnętrza, wyposażeniem, kaplica Objawienia, klasztor, brama – dzwonnica, mur z bramkami, drzewostan w obrębie cmentarza kościelnego,
 - cmentarz wojenny z I wojny światowej,
 - stara część cmentarza rzymskokat.- ul. Bialska 92,
 - teren dawnego cmentarza przykościelnego z nagrobkami, reliktmami kościoła i schodów oraz starodrzewiem ul. Bialska 121,
 - zespół budynków d. więzienia –ul. Jana Pawła II 5,
 - budynek d. kancelarii Obwodu Ordynacji Zamojskiej, wraz z działką- ul. Zamoyskiego 52,
 - dom mieszkalny (d. Kasa Powiatu) –ul. Zamoyskiego 56,
 - zespół kościoła paraf. rzymskokat. po wezw. św. Wojciecha: kościół paraf. wraz z wystrojem wnętrza (w tym detalem architektonicznym, elementami zdobnictwa i stałego wyposażenia), fontanna zw. „Fontanną Płaczącą”, kaplica tzw. „Grota Zniewolenia” i „Grota Wyzwolenia” wraz z wystrojem wnętrza (w tym detalem architektonicznym, elementami zdobnictwa i stałego wyposażenia), 4 kapliczki wraz z dekoracją plastyczną wnętrza, teren na którym zlokalizowany jest w/w zespół- Momoty Górne,
- **gmina Godziszów:**
 - mogiła wojenna z 1812 r. żołnierzy armii napoleońskiej- Andrzejów,
- **gmina Turobin:**
 - zespół kościoła paraf. rzymskokat. pw. św. Katarzyny: kościół, dzwonnica, cmentarz kościelny z drzewostanem i figurami- Czernięcin Poduchowny,
 - cmentarz grzebalny wraz z nagrobkami (wg karty cmentarza) i drzewostanem- Czernięcin Poduchowny,
 - kapliczka pw. św. Marka na miejscu d. cmentarza grzebalnego, wraz z wyposażeniem wnętrza,
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. św. Dominika z wyposażeniem w zabytki ruchome, dzwonnica z kostnicą, drzewostan w gran. ogrodzenia cmentarza kościelnego, budynek starej plebanii - w granicach murów zewnętrznych,
 - kaplica cmentarna pw. św. Elżbiety na cmentarzu grzebalnym, wraz z wyposażeniem wnętrza,
- **gmina Dzwola:**

- kościół paraf. pw. św. Anny, w gran. części działki- Brane
- cmentarz partyzancki z 1944 r., ogrodzony murem, zw. „Porytowe Wzgórze”- Flisy,
- **gmina Goraj:**
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, dzwonnica w gran. cmentarza kościelnego- Gilów,
 - cmentarz grzebalny z nagrobkami i drzewostanem (wg wykazu w karcie cmentarza),
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. św. Bartłomieja Ap. Wraz z wyposażeniem w zabytki ruchome, dzwonnica bramowa, drzewostan w gran. ogrodzenia cmentarza kościelnego,
- **gmina Frampol:**
 - układ urbanistyczny osady Frampol wraz z zabudową mieszkalną i gospodarczą, ze szczególnym uwzględnieniem zabudowy ulic „stodolnych” (Polna, Orzechowa, Kościelna, Ogrodowa),
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. Matki Boskiej Szkaplerznej i św. Jana Nepomucena, wraz z wyposażeniem wnętrza, dzwonnica, cmentarz kościelny z drzewostanem,
 - budynek dawnej plebanii (w granicach ściane zewnętrznych), wraz z gruntem pod budynkiem ul. Kościelna,
 - cmentarz grzebalny (żydowski), zamknięty, wraz z nagrobkami i drzewostanem,
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. św. Kazimierza Królewicza, wraz z wyposażeniem w zabytki ruchome, drzewostan w gran. cmentarza kościelnego- Radzięcin,
 - dzwonnica przy kościele paraf. pw. św. Kazimierza Królewicza oraz cmentarz grzebalny z nagrobkami i drzewostanem –Radzięcin,
 - cmentarz wojenny z I wojny świat- Smoryń,
- **gmina Radecznicza:**
 - kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Znalezienia Krzyża Świętego, wraz z wyposażeniem wnętrza, cmentarz przykościelny w gran. ogrodzenia, plebania oraz cmentarz grzebalny (rzymskokatolicki), wraz z nagrobkami - Mokrelipie,
 - kościół i klasztor bernardynów oraz zespół klasztorny pobernardyński: kościół paraf. rzymskokat. pw. św. Antoniego Padewskiego wraz z wyposażeniem wnętrza, klasztor, dziedziniec kościelny z drzewostanem i figurami kamiennymi (postument z krzyżem żel., MB Bolesnej na wysokim cokole, obelisk nagrobek), brama wejściowa z krytymi schodami, d. internat (obc. szpital), d. liceum (obc. szpital), dziedziniec szpitalny z drzewostanem, park z cmentarzem oraz kaplicami (pw. Matki Boskiej, pw. św. Franciszka, pw. św. Marii Magdaleny - według opisu w decyzji), w gran. ochrony według zał. planu oraz kaplica św. Antoniego „na wodzie” po przeciwnej stronie ulicy,
 - cmentarz wojenny z I wojny świat., z drzewostanem- Zaporze,
- **gmina Szczepleszyn:**
 - p. Michałów – Pałac- Klemensów,
 - układ urbanistyczny miasta Szczepleszyna w granicach określonych na zał. planie obejmujący obszar miasta w obrębie d. obwarowań miejskich, ze wzgórzem zamkowym, zespołem szkolnym, dwoma cmentarzami: katolickim i żydowskim oraz skalę zabudowy miejskiej, wraz z sylwetą miasta i krajobrazowym ukształtowaniem terenu,
 - cmentarz grzebalny z kaplicą, drzewostanem, nagrobkami oraz cmentarz żydowski z drzewostanem i nagrobkami,
 - d. zespół klasztorny: kościół filialny rzymskokat. pw. św. Katarzyny, wraz z wyposażeniem wnętrza, d. klasztor (ob. szpital) wraz z dziedzińcem, mur oporowy, drzewostan ul. Klukowskiego 1,
 - d. cerkiew grecka, wraz z zachowanymi elementami wystroju architektonicznego i drzewostanem w gran. cmentarza kościelnego-ul. Sądowa 4,
 - d. bożnica, wraz z wystrojem architektonicznym i najbliższym otoczeniem w obrębie niezabudowanego terenu-ul. Sądowa 5,
 - Dom Dyrektora w zespole Cukrowni „Klemensów” ul. Słodka 1,

- kościół parafialny rzymskokat. pw. św. Mikołaja wraz wyposażeniem wnętrza, dzwonnica z kaplicą grobową, cmentarz kościelny z drzewostanem, ogrodzenie z bramką i figurą NMP- ul. Zamojska 1,
 - zespół szkolny: budynek główny, ob. Liceum ul. Zamojska 70, dwie oficyny od strony wschodniej – ul. Zamojska 70 d, e, dwie oficyny od strony zachodniej – ul. Zamojska 29 i 35, dziedziniec (obc. przecięty ul. Zamojską), ogród z drzewostanem (położony m. budynkiem gł. a rzeką Wieprz),
 - zespół kościelny: kościół paraf. rzymskokat. pw. św. Stanisława Bpa, wraz z wyposażeniem, dzwonnica, ogrodzenie cmentarza kościelnego wraz z bramą, drzewostan w granicach cmentarza kościelnego- Wielącza,
 - cmentarz wojenny z I wojny światowej- Wielącza Kolonia,
 - wzgórze zamkowe z ruinami budynku zamkowego,
- **gmina Zwierzyniec:**
- zagroda wiejska nr 19: chałupa, stodoła, obora, kapliczka szafkowa- Guciów,
 - część układu przestrzennego miejscowości - w granicach określonych wg zał. planu, wraz z istniejącą oznaczoną na planie zabudową, zadrzewieniem, wodami, ciągami komunikacyjnymi i ukształtowaniem krajobrazu terenu,
 - kościół filialny rzymskokat. pw. św. Jana Nepomucena, wraz z wyposażeniem wnętrza (położony na wyspie, z dojściem przez most), dzwonnica, figura NMP, cmentarz kościelny oraz drzewostan,
 - zespół Zarządu Ordynacji Zamojskiej: gmach główny, cztery oficyny (boczna, wschodnia, zachodnia, południowa), założenie zieleni i układ wodny,
 - wyluszczenia nasion: budynek produkcyjny z powiązaniem z nim (łącznikiem) budynkiem magazynowym,
 - układ przestrzenny najstarszej części cmentarza grzebalnego – parafialnego, wraz z nagrobkami (wg załącznika) oraz drzewostanem,
 - cmentarz żydowski,
 - browar: budynek główny oraz portiernia- ul. Browarna,
 - plac (o wymiarach wskazanych w dec.), wraz z dwoma jarzębinami - miejsce straceń z 1944 r.u. 2 lutego 3,
 - zespół "Pałacu Plenipotenta": budynek mieszkalny z końca XIX w., z zachowanym wystrojem architektonicznym wewnątrz (stiuki, gzymsy, kominiki), budynek gospodarczy (d. stajnie), budynek drewniany studni, otoczenie z drzewostanem- ul. Plażowa 2,
 - cmentarzisko kurhanowe na stanowisku nr 2 (7 kopców ziemnych), cmentarzisko kurhanowe na stanowisku nr 3 (24 kurhany), cmentarzisko kurhanowe na stanowisku nr 4 (54 kopce ziemne), cmentarzisko kurhanowe na stanowisku nr 5 (101 kopców ziemnych), grodzisko wczesnośredniowieczne na stanowisku nr 7, cmentarzisko kurhanowe na stanowisku nr 1 (21 kopców ziemnych)- Guciów,
- **gmina Józefów:**
- układ przestrzenny wsi Górecko Kościelne, wraz z zabudową, zadrzewieniem, ciekim wodnym i ukształtowaniem terenu,
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. św. Stanisława Bpa wraz z wyposażeniem wnętrza, otoczenie w granicach cmentarza kościelnego, ogrodzenie, drzewostan, dzwonnica, cztery kapliczki i dwie figury kamienne- Górecko Kościelne,
 - kaplica pw. św. Stanisława Biskupa, zwana „Pod dębami”, wraz z gruntem pod budynkiem- Górecko Kościelne,
 - kaplica pw. św. Stanisława Biskupa, zwana „Na wodzie”, wraz z gruntem pod budynkiem- Górecko Kościelne,
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. Niepokalanego Poczęcia NMP z wyposażeniem wnętrza, mur cmentarza kościelnego, kapliczki, brama,
 - dawna bożnica,
 - cmentarz grzebalny z drzewostanem, ogrodzeniem i nagrobkami i cmentarz żydowski,
- **gmina Krynice:**

- kościół paraf. rzymskokat. pw. Wniebowzięcia NMP, wraz z wyposażeniem wnętrza, dzwonnica z kapliczką, plebania, pomnik nagrobny z 1898 r., drzewostan w granicach ogrodzenia część. murowanego z czterema kaplicami w narożach- Dzierążnia,
 - zespół dworski: pałac, oficyna, park z alejami lipowymi i ogrody użytkowe- Dzierążnia,
 - zespół dworski: park, ruiny dworu, spichlerz- Zwiartów,
- **gmina Krasnobród:**
- cmentarzysko kurhanowe - 10 kopców ziemnych na stanowisku archeologicznym nr 1- Dominikanówka,
 - zespół pałacowo-parkowy: dwór i pałac (d. oficyna) połączone galerią, wieża ciśnień oraz park,
 - cmentarz grzebalny (parafialny rzymskokatolicki i prawosławny), wraz z drzewostanem i nagrobkami,
 - budynek d. apteki, wraz z otoczeniem- ul. 1Maja 26,
 - zespół klasztorny poddominikański: kościół paraf. pw. Nawiedzenia NMP z wyposażeniem wnętrza, d. klasztor dominikanów z wirydarzem, spichlerz drewn. zw. „plebański” (w obrębie zabudowań gosp. parafii), dom murowany, mur ogrodzenia zespołu z trzema bramami i furką, cmentarz kościelny z drzewostanem, ogród warzywny i podwórze ze studnią, cztery figury kamienne, w granicach według zał. planu, wraz z najbliższym otoczeniem i widokiem na zespół oraz posesje leżące naprzeciw zespołu po drugiej stronie ulicy wraz z drzewostanem, - kaplica Objawienia NMP zw. „na wodzie” (przy ul. NMP), aleja (ul. NMP) od zespołu klasztornego do kaplicy NMP „na wodzie” z drzewostanem wykazany na planie, kaplica św. Onufrego, kaplice św. Antoniego i św. Anny,
 - kaplica pw. św. Rocha (w lesie św. Rocha), wraz z najbliższym otoczeniem,
- **gmina Tomaszów Lubelski:**
- stanowisko archeologiczne nr 4 (kurhan), stanowisko archeologiczne nr 3 (kurhan), stanowisko archeologiczne nr 2 (kurhan), grodzisko z wałami ziemnymi otoczone fosą- Typin,
 - cmentarzysko kurhanowe na stanowisku nr 10 (9 kopców)- Ruda Żelazna,
 - kurhan (stanowisko nr 25), kurhan (stanowisko nr 21), kurhan (stanowisko nr 20), kurhan (stanowisko nr 19), 2 kurhany (stanowisko nr 18), kurhan (stanowisko archeologiczne nr 24), grodzisko z wałem ziemnym tzw. „Biała Góra”- Majdan Górny,
 - stanowisko archeologiczne nr 9 (kurhan)- Klekacze,
 - kaplica pw. św. Jacka, wraz z otoczeniem- Majdan Górny,
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. Matki Bożej Częstochowskiej, wraz z wyposażeniem wnętrza, drzewostan gran. ogrodzenia cmentarza kościelnego- Podhorce,
 - dwór, wraz z otoczeniem parkowym- Rogóźno,
 - układ urbanistyczny Tomaszowa Lubelskiego, wraz z pozostałościami obronnych wałów miejskich,
 - grobowiec rodzinny Bujalskich i Bohlenów, na cmentarzu paraf.- ul. Lwowska,
 - kościół parafia rzymskokatolicka pw. Zwiastowania NMP wraz z wyposażeniem wnętrza, otoczenie z drzewostanem - w gran. cmentarza kościelnego, dzwonnica- ul. Królewska 1,
 - cerkiew prawosławna pw. św. Mikołaja z wyposażeniem wnętrza, zadrzewienie w gran. cmentarza cerkiewnego- ul. 29 listopada,
 - zespół domów (wg opisu w dec.), wraz z częścią parcel i drzewostanem ul. Lwowska 51, 53, 55 (d. ul. 1 Maja),
 - dom zw. „herbaciarnia” – Rynek 15,
 - d. Szkoła Podstawowa (budynek ZSE), wraz z drzewostanem i otoczeniem ul. Żwirki i Wigury 1,
- **gmina Terespol:**
- dwór, wraz z zachowanym wystrojem architektonicznym oraz pozostałościami kafi z d. pieców i zadrzewiony teren przed dworem- Panasówka,
- **gmina Biłgoraj:**
- kościół filialny (ob.paraf.) rzymskokat. pw. św. Jerzego (d. cerkiew unicka), wraz z zabytkowymi ruchomościami, cmentarz kościelny, drzewostan (oraz znajdujące się na zewnątrz kościoła płyty nagrobne) - w gran. ogrodzenia cmentarza kościelnego,
 - park (pałacowy) Rożnówka,

- drewniany spichlerz, z najbliższym otoczeniem w d. zespole młyńskim ul. Czerwonego Krzyża 29,
 - najstarsza część cmentarza parafialnego rzymskokat. Wraz z bramą i fragmentem murowanego ogrodzenia oraz nagrobkami i mogiłami pochodzącymi sprzed 1945 r. Al. Jana Pawła II/ul. Krzeszowska,
 - cmentarz żydowski ul. Konopnickiej,
 - drewniany budynek ul. Kościuszki 28,
 - zespół drewnianych zabudowań tworzący zagrodę gospodarczą: w podwórzu (zadaszenie, szopa, spichlerz, stajnia), stodoła, bramka z furtką i zadaszeniem ul. Krasickiego 50,
 - cmentarz zamknięty (stary) o pow. wskazanej w dec., wraz z drzewostanem, kamiennymi nagrobkami, murowaną bramą wjazdową, resztkami ogrodzenia -w gran. oznaczonych na zał. planie oraz z najbliższym otoczeniem cmentarza oraz - cmentarz grzebalny na działkach wskazanych w dec., wraz z drzewostanem, dwiema bramami, nagrobkami ul. Lubelska,
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. Wniebowzięcia NMP, wraz z wyposażeniem w zabytki ruchome oraz dwie figury stojące w ogrodzeniu cmentarza kościelnego, drzewostan w gran. ogrodzenia cmentarza kościelnego –ul. 3 Maja 1,
 - dawny klasztor franciszkanów, ogrodzenie ze schodami i bramką, otaczający je drzewostan,
 - kaplica pw. św. Marii Magdaleny z wyposażeniem wnętrza i otaczającym ją drzewostanem (ul. . Tarnogrodzka),
 - dzwonnica-brama, poza terenem cmentarza kościelnego, przy drodze do Tarnogrodu,
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. św. Marii Magdaleny, wraz z wyposażeniem wnętrza, drzewostan w gran. ogrodzenia kościelnego,
- **gmina Łukowa:**
- zespół administracji gminnej: budynek urzędu gminy, budynek d. aresztu,
 - cmentarz wojenny z I wojny światowej- Podsośnina Łukowska,
- **gmina Lubycza Królewska:**
- zespół cerkiewno-krajobrazowy: cerkiew greckokatolicka paraf. pw. św. Mikołaja, dzwonnica, brama, ogrodzenie cmentarza kościelnego, wzgórze z drzewostanem- Hrebenne,
 - cmentarz greckokatolicki i rzymskokatolicki, tzw. „nowy” wraz z nagrobkami sprzed 1939 r.- Kniazie,
 - dzwonnica na terenie cmentarza cerkiewnego (ob. kościelnego), wraz z drzewostanem- Kornie,
 - dzwonnica (z Teniatysk) – w granicach cmentarza grzebalnego, odpowiadającego działce wskazanej w dec., wg zał. mapy; cmentarz greckokatolicki i rzymskokatolicki, tzw. „stary”, wraz z nagrobkami pochodzącymi sprzed 1939 r.,
 - cerkiew greckokatolicka filialna pw. św. Mikołaja i dzwonnica na cmentarzu cerkiewnym- Siedliska,
- **gmina Bełżec:**
- cmentarz wojenny z I wojny światowej,
 - teren byłego obozu zagłady,
 - dawna cerkiew greckokatolicki pw. św. Bazylego, wraz z otoczeniem i drzewostanem w gran. cmentarza cerkiewnego,
- **gmina Biszczka:**
- kościół paraf. rzymskokatolicki pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa (d. cerkiew), cmentarz kościelny i drzewostan w gran. ogrodzenia,
 - kościół filialny pw. Ofiarowania NMP, wraz z wyposażeniem wnętrza, otoczenie z drzewostanem w gran. cmentarza kościelnego, ogrodzenie, kaplica i krzyż na terenie cmentarza kościelnego- Bukowina,
- **gmina Księżpol:**
- kościół paraf. rzymskokat. pw. Podwyższenia Krzyża Św. (dawna cerkiew unicka), dzwonnica bramowa, cmentarz kościelny z drzewostanem,
 - cmentarz grzebalny (rzymskokat., d. greckokat.), wraz z nagrobkami (wg karty cmentarza), drzewostanem,
 - rządówka (nr 7), wraz z otoczeniem – Majdan Nowy,

- drewniany kościół parafialny rzymskokatolicki pod wezw. św. Apostołów Piotra i Pawła (dawna cerkiew prawosławna), wraz otoczeniem- Majdan Stary,
- **gmina Obsza:**
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. Wniebowzięcia NMP (d. cerkiew unicka), dzwonnica, cmentarz kościelny z drzewostanem,
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. śś. Jozefata i Praksedy (dawna cerkiew unicka), cmentarz kościelny- Zamch,
 - zamczysko średniowieczne na stanowisku nr 1-Zamch,
- **gmina Susiec:**
 - strażnica graniczna, ob. Budynek szkolny- Paary,
 - młyn wodny- Rybnica,
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. św. Jana Nepomucena, dzwonnica, cmentarz kościelny z drzewostanem,
 - młyn wodny zw. „Świdry” , wraz z najbliższym otoczeniem (tj. działką wskazaną w decyzji) oraz urządzenia ciągu technologicznego stanowiące wyposażenie młyna – Wólka Łosiniecka,
 - zespół kopców ziemnych tworzących cmentarzisko kurhanowe (stanowisko nr 7)- Łosiniec,
 - grodzisko otoczone wałami tzw. „Kościółek”- Oseredek,
- **gmina Zamość:**
 - rządówka, wraz z towarzyszącą zielenią- Borowina Sitaniecka,
 - zespół folwarczny: rządówka złożona z budynku głównego, mieszkalnego, łącznika i budynku gospodarczego, pozostałości zieleni folwarcznej w postaci szpalerów drzew, wewnątrz ogrodowych, zieleni łąkowej nad stawami i fragm. Drogi- Bortatycze Kolonia,
 - kościół paraf. rzymskokat. pw. św. Bartłomieja, wraz z wyposażeniem wnętrza, cmentarz kościelny i drzewostan- Sitaniec,
 - rządówka z towarzyszącą zielenią – Sitaniec Wolica,
 - fortyfikacje miasta Zamość (Bastiony i Kurtyny),
 - park miejski (o pow. wskazanej w dec.), wraz z kojcem,
 - d. rezydencja Zamoyskich: budynek główny połączony w czworobok z oficyną tylną, dwa pawilony i skrzydła po obu stronach, dwie oficyny przyległe od południa, drzewostan w gran. d. dziedzica honorowego,
 - dawne seminarium duchowne ul. Akademicka 4,
 - gmach d. Akademii Zamojskiej wraz z dziedzińcem ul. Akademicka 8,
 - dom, wraz z wyposażeniem architektonicznym ul. Bazylińska 5, (ob. Bazylińska 5, Pereca 12),
 - kamienice- Bazylianówka 10, 16,20,
 - budynek Domu Centralnego Bazylianówka 19,
 - kościół rzymskokat. pw. św. Mikołaja (w decyzji: pw. św. Stanisława,) wraz z wyposażeniem w zabytki ruchome, otaczający drzewostan w gran. cmentarza kościelnego i ogrodzenie Bazylianówka 21,
 - tzw. Rotunda (d. działobitnia): mury d. działobitni wraz z ruiną przy bramie wjazdowej, relikty z lat okupacji hitlerowskiej (okute drzwi, zaszalowania okien, ogrodzenie z drutu kolczastego, wrota drewniane, itp.), upamiętnienia z lat powojennych (kratki ozdobne w drzwiach zewnętrznych, cel, pomiki, epitafia, itp.), grobla z drogą dojazdową, cmentarz wojenny z zadrzewieniem. Granice terenu objętego ochroną wyznacza fosa i tor kolejowy,
 - zespół d. kościoła i klasztoru bonifratrów zw. Podkarpiem, wraz ze wszystkimi elementami wystroju architektonicznego, dziedzińcem wewnętrznym i krużgankami ul. Grecka 2 - Staszica 2- Łukasińskiego 1-Grodzka 1,
 - dom, wraz z wyposażeniem architektonicznym ul. Grodzka 1,2,3,4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 i 16,
 - kościół poreformacki, filialny rzymskokatolicki pw. św. Katarzyny, (ob. rektoralny), wraz z wyposażeniem wnętrza, cmentarz kościelny, drzewostan w gran. ogrodzenia Pl. Jaroszewicza 1,
 - budynek dawnej dziekanii zw. Infułatką ul. Kolegiacka 1,

- dom wikariuszy – plebania ul. Kolegiacka 3,
- kamienice – ul. Kolegiacka 12, 14,
- kamienica, wraz z wyposażeniem architektonicznym ul. Kołłątaja 2,
- dom, wraz z wyposażeniem architektonicznym ul. Kołłątaja 4,
- dom ul. Kołłątaja 6,
- d. zespół klasztorny klarysek: kościół i klasztor ul. Kościuszki 5 –Moranda 3-5,
- dom tzw. "Generalówka", oficyna ul. Kościuszki 7 i 7a,
- kamienica, wraz z wyposażeniem architektonicznym ul. Kościuszki 8,
- d. szpital kolegiacki (ob. poczta), w gran. ścian zewn. Kościuszki 9,
- zespół d. poczty: budynek główny, dwie oficyny ul. Lwowska 19,
- zabudowa działki (kamienica przednia, kamienica tylna, wiążący je łącznik), wraz z wyposażeniem architektonicznym ul. Ormiańska 2 – Grecka 9 – Pereca 3,
- kamienice, wraz z wyposażeniem architektonicznym oraz działką ul. Ormiańska 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 16, 18, 20,
- zabudowa działki: kamienica przednia wraz z wyposażeniem architektonicznym ul. Ormiańska 14, kamienica tylna (ul. Bazyliańska 10),
- kamienica zw. "Pod Madonną" ul. Ormiańska 22,
- kamienica zw. "Pod Lwami" ul. Ormiańska 26,
- kamienice ul. Ormiańska 24, 28, 30,
- gmach Narodowego Banku Polskiego, wraz z ogrodzeniem ul. Partyzantów 10,
- drewniana wieża ciśień lokalnego urzędu wodociągowego, wraz z wyposażeniem wewnętrznym (bez silnika elektrycznego) ul. Partyzantów 74,
- cmentarz parafialny wraz z kaplicą cmentarną, domem grabarza i drzewostanem w gran. murowanego ogrodzenia ul. Peowiaków,
- koszarka drogowa - tzw. Belwederek, wraz z przyległym terenem ul. Peowiaków 5,
- dom ul. Pereca 2, 4,
- dom, wraz z wyposażeniem architektonicznym ul. Pereca 2a, 6, 8, 10, 14,
- d. hotel "Victoria", wraz z wyposażeniem architektonicznym ul. Pereca 41,
- kamienica, wraz z wyposażeniem architektoniczno-rzeźbiarskim Rynek Wielki 1/ul. Kolegiacka 14,
- zabudowa posesji: kamienica frontowa, wraz z wyposażeniem architektoniczno-rzeźbiarskim, polichromowaną boazerią, kominkami, stolarką okienną i drzwiową oraz XIX-wiecznymi meblami aptecznymi, oficyna tylna Rynek Wielki 2,
- zabudowa działki: kamienica przednia tzw. Malarzowa, z wyposażeniem architektonicznym i kamienica tylna Rynek Wielki 3/ul. Kolegiacka 12,
- zabudowa posesji: kamienica frontowa, wraz z wyposażeniem architektoniczno-rzeźbiarskim, oficyna tylna z gankiem Rynek Wielki 4,
- kamienica tzw. kamienica Linka Rynek Wielki 5,
- zabudowa posesji: kamienica frontowa (wg opisu w dec. – wraz z wyposażeniem architektoniczno-rzeźbiarskim, sklepionymi pomieszczeniami, drewnianymi stropami ze śladami polichromii, kamiennymi portalami i drewnianymi drzwiami wejściowymi), oficyna boczna Rynek Wielki 6,
- kamienica z cz. oficynową, wraz z wyposażeniem architektonicznym Rynek Wielki 7 i 7a,
- zabudowa posesji: kamienica frontowa (wg opisu w dec., wraz z d. układem przestrzennym, wystrojem architektoniczno-rzeźbiarskim, belkowymi stropami i kuchnią z kominem butelkowym), oficyna boczna (., wraz z belkowymi stropami), oficyna tylna (od ul. Bazyliańskiej), wraz z gankiem Rynek Wielki 8,
- kamienica, wraz z wyposażeniem architektonicznym Rynek Wielki 9, 12, 14,
- zabudowa działki: kamienica przednia wraz z wyposażeniem kamienica tylna (ul. Bazyliańska 20) Rynek Wielki 10/ul. Bazyliańska 20,
- ratusz z oficynami,

- kamienica, wraz z wystrojem architektonicznym i sztukatorskim, zabudowania wzdłuż ul. Ormiańskiej, d. stajnie na tyłach parceli od ul. Bazyliańskiej Rynek Wielki 16,
- kościół franciszkanów (obecnie parafialny) pw. Zwiastowania NMP ul. Staszica 1,
- domy ul. Staszica 5,6, 8, 12
- zabudowa posesji: kamienica frontowa wraz z pełnym wyposażeniem architektonicznym i sklepieniami pomieszczeniami, oficyna boczna od ul. Bazyliańskiej ul. Staszica 9,
- kamienica, wraz z wyposażeniem architektonicznym ul. Staszica 11, 13,
- kamienica z wyposażeniem architektoniczno-rzeźbiarskim i fragmentami pierwotnej polichromii ul. Staszica 15,
- zabudowa posesji: kamienica frontowa, dwie oficyny boczne, oficyna tylna – wraz z ich pełnym wyposażeniem architektoniczno rzeźbiarskim ul. Staszica 17, 21,
- kamienica, wraz z wystrojem architektoniczno-sztukatorskim i fragmentami późnorenesansowej attyki ul. Staszica 19,
- zabudowa działki: kamienica przednia wraz z wyposażeniem architektoniczno-rzeźbiarskim i fragmentami polichromii, kamienica tylna (ul. Żeromskiego 22) wraz z wystrojem architektonicznym, oficyna boczna (ul. Moranda 1) , dziedziniec wewnętrzny z drewnianym gankiem na dwu kondygnacjach ul. Staszica 23/ul. Żeromskiego 22, ul. Moranda 1,
- kamienica tzw. "kamienica Moranda", "morandowska" ul. Staszica 25,
- zabudowa działki: kamienica przednia, tzw. Szczebrzeska, z wyposażeniem architektoniczno-rzeźbiarskim i kamienica tylna (ul. Żeromskiego 26) ul. Staszica 27/ul. Żeromskiego 26,
- kamienice ul. Staszica 29, 31, 33,
- zabudowa działki: kamienica przednia, wraz z wyposażeniem architektonicznym, kamienica tylna (ul. Żeromskiego 36) ul. Staszica 37/ul. Żeromskiego 36,
- zabudowa działki: kamienica przednia, wraz z wyposażeniem architektonicznym, kamienica tylna (ul. Żeromskiego 38), mur graniczny wzdłuż ul. Kolegiackiej ul. Staszica 39 -ul. Żeromskiego 38 – ul. Kolegiacka,
- zespół kościoła kolegiackiego: kościół katedralny (parafialny) rzymskokatolicki pw..Zmartwychwstania Pańskiego i św. Tomasza Ap. wraz z wyposażeniem w zabytki ruchome, dzwonnica, budynek d. dziekanii zw. Infułatką (ul. Kolegiacka 1), dom wikariuszy plebania (ul. Kolegiacka 3), drzewostan w gran. ogrodzenia cmentarza kościelnego i ogrodzenie ul. Szczebrzeska 1,
- Zespół Szkół Rolniczych: budynek główny, budynek inwentarski z ujeżdżalnią, spichlerz, budynek mieszkalny wraz z dziedzińcem, w gran. oznaczonych na zał. planie, suszarnia, stodoła ul. Szczebrzeska 102,
- Dawna mykwa żydowska ul. Zemenhofa 5,
- dom, wraz z wyposażeniem architektonicznym ul. Zemenhofa 7, 10, 12, 14, 18,
- d. bożnica (z przedsionkiem i dwoma babińcami) i dom pokahalny – wraz z zachowanymi pozostałościami attyki i sztukateriami we wnętrzach ul. Zemenhofa 11,
- kapliczka niszowa św. Katarzyny ul. Zemenhofa 16,
- zabudowa działki: kamienica, oficyna, mur z bramą wjazdową i komórkami ul. Zemenhofa 20,
- Arsenal,
- Kamienice ul. Żeromskiego 3, 20, 22, 26. 36, 38,
- rządówka wraz z zielenią towarzyszącą i cmentarz wojenny z I wojny Światowej- Zawada,
- cmentarzysko kurhanowe (60 kurhanów) –Lipisko Polesie i Mokre,
- relikty rezydencji Zamoyskich wraz z fortyfikacjami, tzw. „Zamczysko”- Zamość.

4. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku

Elementem oceny wpływu na środowisko jest rozważanie tzw. „wariantu zerowego”, czyli określenie jak zmieniłoby się środowisko w przypadku braku realizacji planowanych zadań. Założenie, że brak realizacji

założeń Strategicznego Planu będzie miał charakter pro środowiskowy, jest założeniem mylnym, a podejmowane działania mogą przyczynić się do osiągnięcia korzyści środowiskowych.

Przewiduje się, że brak realizacji Strategicznego Planu spowodowałby następujące skutki:

Tabela nr 10. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023

Priorytety strategii (brak realizacji priorytetu)	Element środowiska	Skutki (brak realizacji priorytetu) o charakterze pozytywnym	Skutki (brak realizacji priorytetu) o charakterze negatywnym
Priorytet 1: Lepsza dostępność komunikacyjna obszaru oraz poprawa stanu ochrony środowiska	Ludzie		<ul style="list-style-type: none"> - postępujące ubożenie społeczeństwa i wzrost zachowań patologicznych, - ograniczenie dostępu mieszkańców i turystów do obiektów o znaczeniu rekreacyjnym, kulturowym i historycznym, - ograniczenie możliwości rozwoju usług i handlu na terenie inicjatywy „Aktywne Roztocze”
	Różnorodność biologiczna, zwierzęta, rośliny i obszary chronione	- zmniejszenie zagrożenia wiążącego się ze zwiększaniem wykorzystania walorów przyrodniczych, polegających m. in. na wkraczaniu ludzi na tereny cenne przyrodniczo,	<ul style="list-style-type: none"> - zahamowanie inwestycji polegających na uporządkowaniu i zagospodarowaniu terenów zielonych, - zahamowanie inwestycji promujących wiedzę ekologiczną społeczeństwa, - dalsza degradacja zdegradowanych terenów zielonych, - zaniechanie prac nad wytyczeniem i budową ścieżek dydaktycznych co zmniejszyłoby presję turystyczną w środowisko naturalne,
	Woda		- wzrost ilości ścieków nieoczyszczonych odprowadzanych bezpośrednio do rzek i jezior będący wynikiem ograniczenia tempa rozwoju infrastruktury wodno – kanalizacyjnej,
	Powietrze	- brak dodatkowego zanieczyszczenia powietrza powstającego w wyniku lokalizacji nowych inwestycji i rozwoju sieci transportu	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza spowodowany brakiem działań zmierzających do likwidacji lub ograniczenia źródeł emisji (zmiana paliwa na ekologiczne, odnawialne źródła energii) , - wzrost ilości zanieczyszczeń i zapylenia powietrza spowodowany poruszaniem się pojazdów po drogach nieutwardzonych i drogach o słabej nawierzchni, - wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza spowodowany brakiem termomodernizacji budynków co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na ciepło,
	Powierzchnia ziemi i krajobraz	- brak przekształcenia krajobrazu związanego z budową nowych szlaków komunikacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> - dalsza degradacja terenów przewidzianych do rewitalizacji i terenów zielonych, - wzrost zanieczyszczeń odprowadzanych bezpośrednio do gleby,

	Klimat		<ul style="list-style-type: none"> - wzrost ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza spowodowany brakiem działań zmierzających do likwidacji lub ograniczenia źródeł emisji (zmiana paliwa na ekologiczne, odnawialne źródła energii) , - wzrost ilości zanieczyszczeń i zapylenia powietrza spowodowany poruszaniem się pojazdów po drogach nieutwardzonych i drogach o słabej nawierzchni, - wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza spowodowany brakiem termomodernizacji budynków co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na ciepło,
	Zabytki		<ul style="list-style-type: none"> - dalsza degradacja terenów i obiektów zabytkowych, - dalsza degradacja centrów miejscowości,
	Dobra materialne		<ul style="list-style-type: none"> - dalsza degradacja terenów i obiektów zabytkowych,
Priorytet 2: Zintegrowany rozwój turystyki	Ludzie		<ul style="list-style-type: none"> - postępujące ubożenie społeczeństwa i wzrost zachowań patologicznych, - ograniczenie dostępu mieszkańców i turystów do obiektów o znaczeniu rekreacyjnym, kulturowym i historycznym, - ograniczenie możliwości rozwoju usług i handlu na terenie inicjatywy „Aktywne Roztocze”,
	Różnorodność biologiczna, zwierzęta, rośliny i obszary chronione	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie zagrożenia wiążącego się ze zwiększaniem wykorzystania walorów przyrodniczych, polegających m. in. na wkraczaniu ludzi na tereny cenne przyrodniczo, 	<ul style="list-style-type: none"> - zahamowanie inwestycji polegających na uporządkowaniu i zagospodarowaniu terenów zielonych, - zahamowanie inwestycji promujących wiedzę ekologiczną społeczeństwa, - dalsza degradacja zdegradowanych terenów zielonych, - zaniechanie prac nad wytyczeniem i budową ścieżek dydaktycznych co zmniejszyłoby presję turystyczną w środowisko naturalne,
	Woda	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie zagrożenia wynikającego z realizacji inwestycji mogących powodować zmiany stosunków wodnych oraz składu 	<ul style="list-style-type: none"> wzrost ilości ścieków nieoczyszczonych odprowadzanych bezpośrednio do rzek i jezior będący wynikiem ograniczenia tempa rozwoju infrastruktury wodno – kanalizacyjnej,

<p>Priorytet 3: Rozwijająca się specjalizacja gospodarcza oraz wzrost jakości życia</p>		wód powierzchniowych i podziemnych,	
	Powietrze	- brak dodatkowego zanieczyszczenia powietrza powstającego w wyniku lokalizacji nowych szlaków komunikacyjnych, sieci hoteli i gastronomii	- wzrost ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza spowodowany brakiem działań zmierzających do likwidacji lub ograniczenia źródeł emisji (zmiana paliwa na ekologiczne, odnawialne źródła energii) , - wzrost ilości zanieczyszczeń i zapylenia powietrza spowodowany poruszaniem się pojazdów po drogach nieutwardzonych i drogach o słabej nawierzchni, - wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza spowodowany brakiem termomodernizacji budynków co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na ciepło,
	Powierzchnia ziemi i krajobraz	- brak przekształcenia krajobrazu związanego z budową nowych hoteli, dróg i innych obiektów	- dalsza degradacja terenów przewidzianych do rewitalizacji i terenów zielonych, - wzrost zanieczyszczeń odprowadzanych bezpośrednio do gleby,
	Klimat		- wzrost ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza spowodowany brakiem działań zmierzających do likwidacji lub ograniczenia źródeł emisji (zmiana paliwa na ekologiczne, odnawialne źródła energii) , - wzrost ilości zanieczyszczeń i zapylenia powietrza spowodowany poruszaniem się pojazdów po drogach nieutwardzonych i drogach o słabej nawierzchni, - wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza spowodowany brakiem termomodernizacji budynków co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na ciepło,
	Zabytki		- dalsza degradacja terenów i obiektów zabytkowych,
	Dobra materialne		- dalsza degradacja terenów i obiektów zabytkowych,
	Ludzie		- postępujące ubożenie społeczeństwa i wzrost zachowań patologicznych, - ograniczenie dostępu mieszkańców i turystów do obiektów o znaczeniu rekreacyjnym, kulturowym i historycznym, - ograniczenie możliwości rozwoju usług i handlu na terenie inicjatywy „Aktywne

			Roztocze”,
	Różnorodność biologiczna, zwierzęta, rośliny i obszary chronione	- zmniejszenie zagrożenia wiążącego się ze zwiększaniem wykorzystania walorów przyrodniczych, polegających m. in. na wkraczaniu ludzi na tereny cenne przyrodniczo,	
	Woda	- zmniejszenie zagrożenia wynikającego z realizacji inwestycji mogących powodować zmiany stosunków wodnych oraz składu wód powierzchniowych i podziemnych,	- wzrost ilości ścieków nieoczyszczonych odprowadzanych bezpośrednio do rzek i jezior będący wynikiem ograniczenia tempa rozwoju infrastruktury wodno – kanalizacyjnej,
	Powietrze	- brak dodatkowego zanieczyszczenia powietrza powstającego w wyniku lokalizacji nowych obiektów	- wzrost ilości zanieczyszczeń i zapylenia powietrza spowodowany poruszaniem się pojazdów po drogach nieutwardzonych i drogach o słabej nawierzchni, - wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza spowodowany brakiem termomodernizacji budynków co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na ciepło,
	Powierzchnia ziemi i krajobraz	- brak przekształcenia krajobrazu związanego z budową nowych zakładów.	- dalsza degradacja terenów przewidzianych do rewitalizacji i terenów zielonych, - wzrost zanieczyszczeń odprowadzanych bezpośrednio do gleby,
	Klimat		- wzrost ilości zanieczyszczeń i zapylenia powietrza spowodowany poruszaniem się pojazdów po drogach nieutwardzonych i drogach o słabej nawierzchni, - wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza spowodowany brakiem termomodernizacji budynków co wiąże się z większym zapotrzebowaniem na ciepło,
	Zabytki		- dalsza degradacja centrów miejscowości
	Dobra materialne		- dalsza degradacja terenów i obiektów zabytkowych

5. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym i krajowym istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby w jakich te cele i problemy środowiska zostały uwzględnione podczas jego opracowania

5.1. Ocena spójności celów Strategicznego Planu z celami ustanowionymi w dokumentach rangi międzynarodowej

Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. (komunikat Komisji Europejskiej z dnia 3.03.2010 r.)

Strategia Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety: rozwój inteligentny, rozwój zrównoważony oraz rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu.

Rozwój inteligentny to rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji. Realizacja tego priorytetu wymaga podniesienia jakości edukacji, poprawy wyników działalności badawczej, wspierania transferu innowacji i wiedzy w Unii, pełnego wykorzystania technologii informacyjno - komunikacyjnych, a także wdrażania innowacji w formie produktów i usług, które służyć będą wzrostowi gospodarczemu, tworzeniu nowych miejsc pracy i rozwiązywaniu problemów społecznych w Europie i na świecie.

Rozwój zrównoważony oznacza wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. Jako główne cele wskazuje się: przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, rozwój technologii przyjaznych środowisku, poprawę efektywności energetycznej oraz większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Dzięki takiemu podejściu Europa będzie mogła prosperować w niskoemisyjnym świecie ograniczonych zasobów, jednocześnie zapobiegając degradacji środowiska, utracie bioróżnorodności i niezrównoważonemu wykorzystywaniu zasobów.

Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu oznacza wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. Niezbędne jest wzmocnienie pozycji obywateli poprzez zapewnienie wysokiego poziomu zatrudnienia, inwestowanie w kwalifikacje oraz modernizowanie rynków pracy, systemów szkoleń i ochrony socjalnej, zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz zmniejszenie nierówności w obszarze zdrowia.

Strategiczny Plan Terytorialno- Funkcjonalny w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku będzie wspierać osiąganie celów Strategii „Europa 2020” w obrębie wszystkich trzech priorytetów, a wspieranie to będzie odbywać się równolegle na wielu płaszczyznach.

Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej – Ramowa Dyrektywa Wodna.

Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r. ustanawia ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej oraz zobowiązuje państwa członkowskie do racjonalnego wykorzystywania i ochrony zasobów wodnych w myśl zasady zrównoważonego rozwoju. Dyrektywa ma na celu poprawę ochrony wód śródlądowych, wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych Wspólnoty w aspekcie ilościowym i jakościowym, wspieranie zrównoważonego korzystania z wód, ochronę ekosystemów wodnych oraz ekosystemów lądowych i terenów podmokłych bezpośrednio od nich zależnych, zapewnienie odpowiedniego zaopatrzenia w dobrej jakości wodę powierzchniową i podziemną, które jest niezbędne dla zrównoważonego, i sprawiedliwego korzystania z wód, zmniejszenie skutków powodzi i susz. Powinno się dążyć do osiągnięcia dobrego stanu wód w każdym dorzeczu, tak aby działania w odniesieniu do wód powierzchniowych i wód podziemnych należących do tego samego systemu ekologicznego, hydrologicznego i hydrogeologicznego były skoordynowane. Państwa Członkowskie powinny podjąć działania dla wyeliminowania zanieczyszczeń wód powierzchniowych przez substancje priorytetowe, oraz dla stopniowej redukcji zanieczyszczenia przez inne substancje

Przewidziane w Strategicznym Planie działania na rzecz poprawy jakości wód będą znacząco wspierać cele Dyrektywy z zakresu ochrony ekosystemów wodnych oraz ekosystemów lądowych od wód zależnych oraz poprawy ochrony wód w aspekcie ilościowym i jakościowym.

Trzecia Wspólnotowy Program Działań w Dziedzinie Zdrowia na lata 2014- 2020 przyjęty Decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 lutego 2014 r.

Program wyznacza ramy działania Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie zdrowia publicznego; powinien przyczynić się do osiągnięcia wysokiego poziomu zdrowia fizycznego i psychicznego oraz większej równości w kwestiach zdrowotnych w całej Wspólnocie. Główne trzy cele programu, to: (1) Promocja zdrowia, profilaktyka chorób i tworzenie środowisk sprzyjających prowadzeniu **zdrowego stylu życia**, z uwzględnieniem zasady „zdrowie we wszystkich politykach”; (2) Ochrona obywateli Unii przed poważnymi **transgranicznymi zagrożeniami zdrowotnymi**, (3) Zwiększanie innowacyjności, efektywności i stabilności **systemów opieki zdrowotnej**; (4) Ułatwianie obywatelom Unii dostępu do **lepszey i bezpieczniejszej opieki zdrowotnej**. Zgodnie z zaleceniami zawartymi w tym dokumencie, przy określaniu i wdrażaniu wszelkich wspólnotowych strategii i działań, należy zapewnić wysoki poziom ochrony zdrowia.

Strategia będzie wzmocniać cele Programu w zakresie poprawy bezpieczeństwa zdrowotnego obywateli, poprzez zapewnienie szerokiej dostępności do usług medycznych. Poprawie bezpieczeństwa zdrowotnego obywateli służyć będą również działania nastawione na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego poprzez ochronę przed powodziami oraz integrację regionalnych systemów bezpieczeństwa w zakresie reagowania i likwidacji skutków katastrof oraz klęsk żywiołowych

Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywa Powodziowa)

Zasadniczym celem Dyrektywy jest ograniczenie ryzyka wystąpienia negatywnych skutków związanych z powodzią, zwłaszcza dla zdrowia i życia człowieka, środowiska, dziedzictwa kulturowego, działalności gospodarczej i dla infrastruktury. Aby środki na rzecz ograniczenia tego ryzyka były skuteczne, powinny one być, w jak najszerszym zakresie koordynowane na poziomie dorzeczy. Zobowiązania nałożone na państwa członkowskie, wynikające z Dyrektywy, polegają na konieczności opracowania wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego, map ryzyka powodziowego i planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz ich publicznego udostępnienia. Opracowując strategie polityczne w zakresie wykorzystania zasobów wodnych i zagospodarowania przestrzennego, państwa członkowskie i Wspólnota powinny brać pod uwagę potencjalny wpływ, jaki tego rodzaju strategie mogą mieć w odniesieniu do zagrożeń powodziowych i zarządzania nimi.

Cele Strategii są spójne z celami Dyrektywy. Planowane działania z zakresu ochrony przeciwpowodziowej, jak również integracja regionalnych systemów bezpieczeństwa w zakresie reagowania i likwidacji skutków katastrof i klęsk żywiołowych będą wzmocniać cel nadrzędny Dyrektywy tj. ograniczanie ryzyka powodziowego i zmniejszanie następstw powodzi.

Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywa siedliskowa)

Celem Dyrektywy jest zachowanie siedlisk naturalnych i gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty w stanie sprzyjającym ochronie lub w celu odtworzenia takiego stanu. Dyrektywa wspiera zachowanie różnorodności biologicznej z uwzględnieniem wymagań gospodarczych, społecznych, kulturalnych i regionalnych. Dla realizacji celu, na terenie wszystkich państw UE wyznaczane są specjalne obszary ochrony, tworzące spójną europejską sieć ekologiczną (Sieć Natura 2000). Sieć, złożona z terenów, na których znajdują się typy siedlisk przyrodniczych wymienione w załączniku I Dyrektywy i siedliska gatunków wymienione w załączniku II, umożliwi zachowanie tych typów siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków we właściwym stanie ochrony w ich naturalnym zasięgu lub, w stosownych przypadkach, ich odtworzenie. Państwa członkowskie zobowiązane są do podjęcia odpowiednich działań, w celu uniknięcia na specjalnych obszarach ochrony pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, jak również w celu uniknięcia niepokojenia gatunków, dla których obszary te zostały wyznaczone. Plany lub przedsięwzięcia, które nie są bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania obszaru Natura 2000, ale które mogą na nie w

istotny sposób oddziaływać, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami, podlegają odpowiedniej ocenie ich skutków dla danego obszaru, z punktu widzenia założeń jego ochrony.

Przewidziane w Strategicznym Planie działania na rzecz ochrony rzadkich i zagrożonych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz poprawy jakości wód w znaczący sposób przyczyniać się będą do osiągnięcia celów Dyrektywy. Jednocześnie realizacja przedsięwzięć polegających na budowie lub modernizacji dróg, a także niektórych przedsięwzięć z zakresu ochrony przeciwpowodziowej mogą osłabić cele środowiskowe zawarte w Dyrektywie, wchodząc w konflikt z ochroną siedlisk i gatunków, szczególnie w przypadku realizacji działań na obszarach Natura 2000 lub w ich otoczeniu. Ponieważ we wskazanych wyżej obszarach, Strategia przewiduje działania, które mogą osłabiać osiągnięcie celów Dyrektywy, konieczne jest wprowadzenie do tekstu dokumentu zapisów gwarantujących, że rozwój infrastruktury technicznej (transportowej, energetycznej, przeciwpowodziowej), a także rozwój turystyki, będą odbywać się z uwzględnieniem potrzeb zachowania różnorodności biologicznej, zrównoważonego użytkowania zasobów przyrody oraz wymogów ochrony obszarów cenny przyrodniczo, w tym ich integralności i spójności.

Biała Księga – Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu (28 marzec 2011 r.)

Nadrzędnym celem dokumentu jest stworzenie jednolitego europejskiego obszaru transportu, w którym sektor transportu będzie charakteryzował się wysoką efektywnością i konkurencyjnością, oszczędnym wykorzystaniem nieodnawialnych zasobów naturalnych oraz niskim poziomem emisji dwutlenku węgla, a także wysokim poziomem bezpieczeństwa. Osiągnięcie powyższego celu ma nastąpić do 2050 roku, a będzie możliwe dzięki realizacji celów szczegółowych i inicjatyw, obejmujących m.in.: zmniejszenie uciążliwości transportu, poprzez ograniczenie udziału samochodów o napędzie konwencjonalnym w transporcie miejskim, rozwój transportu publicznego i integrację różnych form transportu osobowego; wzrost wykorzystania paliw niskoemisyjnych w transporcie lotniczym i morskim; rozwój i optymalizację transportu multimodalnego oraz zwiększanie udziału transportu kolejowego i wodnego w przewozie towarów; wzrost efektywności korzystania z transportu i infrastruktury, dzięki wdrożeniu systemów zarządzania ruchem, w poszczególnych gałęziach transportu; rozwój sieci kolejowej, w tym kolei dużych prędkości i wzrost udziału kolei w transporcie pasażerskim na średnie odległości. Ważnym celem jest ograniczenie liczby ofiar śmiertelnych wypadków drogowych oraz poprawa bezpieczeństwa, we wszystkich gałęziach transportu, a także ostateczne wdrożenie zasady "użytkownik płaci" i "zanieczyszczający płaci". Konieczne jest wspieranie rozwoju i integracji badań i innowacji, w zakresie przyjaznych środowisku technologii i rozwiązań w dziedzinie transportu oraz wspomaganie ich wdrażania.

Strategia jest spójna z celami szczegółowymi Białej Księgi, nastawionymi na ograniczanie uciążliwości środowiskowych transportu, poprzez wspieranie rozwoju transportu publicznego w tym kolejowego oraz integrację sieci transportowych. Celom tym służyć będą zarówno działania polegające na budowie lub modernizacji linii kolejowych, jak i zacieśnianie współpracy organizatorów przewozów pasażerskich oraz optymalizacja siatki połączeń.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa - wcześniej dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (tzw. Dyrektywa ptasia)

Głównym celem tej Dyrektywy jest utrzymanie (lub dostosowanie) populacji gatunków ptaków na poziomie odpowiadającym wymaganiom ekologicznym, naukowym i kulturowym. Przy czym przy osiąganiu tego celu nakazuje ona uwzględnianie wymagań ekonomicznych i rekreacyjnych (pod tym ostatnim pojęciem kryje się przede wszystkim łowiectwo). Dla skutecznej ochrony ptaków, Dyrektywa ta wykorzystuje następujące metody:

- wprowadza szereg zakazów w stosunku do działań nakierowanych na ptaki;
- nakazuje ochronę siedlisk ptaków (to jest chyba najcenniejsze postanowienie tego aktu);
- ogranicza introdukcję gatunków obcych;
- ustala zasady i ograniczenia dotyczące gospodarczego i rekreacyjnego wykorzystania ptaków;
- postuluje wprowadzenie koniecznych zapisów w prawie krajowym;
- nakazuje kontrolę realizacji ochrony i jej skutków, a w razie wykazanej przez tę kontrolę niskiej skuteczności działań ochronnych - modyfikowanie stosowanych metod.

Bardzo istotne są postanowienia tej Dyrektywy dotyczące obowiązku ochrony siedlisk ptaków. Ochrona ta ma obejmować:

- ze względu na rodzaj terytorium: łądy (wraz z wodami śródlądowymi) i europejskie obszary mórz;
- ze względu na charakter wykorzystywania przez ptaki: lęgowiska, pierzowiska, zimowiska i miejsca postoj;
- pod względem priorytetu ochrony: obowiązkową ochronę siedlisk uznanych za obszary specjalnej ochrony (OSO), a w miarę możliwości - ochronę pozostałych siedlisk ptaków;
- ze względu na rodzaj działań: tworzenie obszarów chronionych prawem, utrzymywanie siedlisk (w tym z zachowaniem gospodarowania), odtwarzanie biotopów zniszczonych, tworzenie odpowiednich biotopów w nowych miejscach.

Chociaż Dyrektywa Ptasia nakazuje ochronę wszystkich ptaków, różnicuje rygory ochronne w zależności od stanu populacji poszczególnych gatunków. Wskazuje zarówno taksony, które powinny być otoczone specjalnie troskliwą opieką, jak i takie, na które można pod pewnymi warunkami polować. Dyrektywa ta opisuje minimalny standard ochrony ptaków na terenach należących do państw Unii. Jednakże każde państwo może wprowadzać u siebie ostrzejsze metody ochrony. Dyrektywa uwzględnia także możliwość nadzwyczajnych odstępstw od nałożonych przez nią rygorów ochronnych, "jeśli nie ma innego zadowalającego rozwiązania". Podaje jednak zamkniętą listę 6 dozwolonych przyczyn tych odstępstw:

- w interesie zdrowia i bezpieczeństwa publicznego;
- w interesie bezpieczeństwa ruchu powietrznego;
- w celu zapobieżenia poważnym szkodom w plonach, wśród zwierząt hodowlanych, w lasach, hodowli ryb i wodach;
- w celu ochrony flory i fauny;
- ze względu na potrzeby prac badawczych i nauczanie, oraz konieczne do tego ponowne zasiedlanie, reintrodukcję i rozmnażanie;
- w celu zezwolenia, na warunkach ścisłego nadzoru i na zasadzie wybiórczej, na chwytanie, przetrzymywanie lub inne rozważne wykorzystanie niektórych ptaków w niewielkich ilościach.

Sformułowania dotyczące tych przyczyn są dosyć pojemne, jednak Dyrektywa nakazuje bardzo rozważne ich stosowanie. Każdorazowo musi być to indywidualna decyzja upoważnionego organu władzy, wskazująca nie tylko gatunek, którego dotyczy odstępstwo, ale i skalę jego wykorzystania, dopuszczone środki i metody chwytania lub zabijania ptaków, dokładne okoliczności, czas i miejsce wykonywania tych czynności oraz uprawnione do tego osoby. Należy także bezwzględnie kontrolować skalę wykorzystania wprowadzonych odstępstw. Państwa, które zdecydują się skorzystać z możliwości odstępstw od zasad ochrony, muszą co roku przedstawiać raport dotyczący ich stosowania. Musi on umożliwiać ocenę, czy działania te nie stanowią zagrożenia dla osiągnięcia celów Dyrektywy.

Przewidziane w Strategicznym Planie działania na rzecz ochrony rzadkich i zagrożonych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz poprawy jakości wód w znaczący sposób przyczyniać się będą do osiągnięcia celów Dyrektywy. Jednocześnie realizacja przedsięwzięć polegających na budowie lub modernizacji dróg, a także niektórych przedsięwzięć z zakresu ochrony przeciwpowodziowej mogą osłabić cele środowiskowe zawarte w Dyrektywie, wchodząc w konflikt z ochroną siedlisk i gatunków, szczególnie w przypadku realizacji działań na obszarach Natura 2000 lub w ich otoczeniu. Ponieważ we wskazanych wyżej obszarach, Strategiczny Plan przewiduje działania, które mogą osłabiać osiągnięcie celów Dyrektywy, konieczne jest wprowadzenie do tekstu dokumentu zapisów gwarantujących, że rozwój infrastruktury technicznej (transportowej, energetycznej, przeciwpowodziowej), a także rozwój turystyki, będą odbywać się z uwzględnieniem potrzeb zachowania różnorodności biologicznej, zrównoważonego użytkowania zasobów przyrody oraz wymogów ochrony obszarów cennych przyrodniczo, w tym ich integralności i spójności.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy.

Dyrektywa ustanawia środki, służące ochronie środowiska i zdrowia ludzkiego, poprzez zapobieganie i zmniejszanie negatywnego wpływu, wynikającego z wytwarzania odpadów i gospodarowania nimi oraz przez zmniejszenie ogólnych skutków użytkowania zasobów i poprawę efektywności takiego użytkowania. Dokument ustala hierarchię postępowania z odpadami (zapobieganie, przygotowanie do ponownego użycia, recykling, inne

metody odzysku, unieszkodliwianie), która powinna przekładać się na kolejność priorytetów w przepisach prawa i polityce dotyczących zapobiegania powstawaniu odpadów oraz gospodarowania nimi. Gospodarowanie odpadami ma być prowadzone bez narażania zdrowia ludzkiego oraz bez szkody dla środowiska, a w szczególności:

- bez zagrożenia dla wody, powietrza, gleby, roślin lub zwierząt;
- bez powodowania uciążliwości przez hałas lub zapachy;
- bez niekorzystnych skutków dla terenów wiejskich lub miejsc o szczególnym znaczeniu.

W celu poprawy efektywności gospodarki odpadami, państwa członkowskie zobowiązane są do podejmowania działań, na rzecz stworzenia wystarczającej i zintegrowanej sieci instalacji do unieszkodliwiania odpadów i instalacji do odzysku zmieszanych odpadów komunalnych, z uwzględnieniem najlepszych dostępnych technik.

Strategiczny Plan odnosi się do zapisów Dyrektywy bezpośrednio na poziomie ogólnym, wskazując jako jeden z kierunków działań inwestycje w sektorze gospodarki odpadami.

Cele i priorytety inicjatywy „Aktywne Roztocze”			Macierz oceny spójności celów projektu Strategiczny Plan Terytorialno-Funkcjonalny w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku z celami ochrony środowiska wybranych dokumentów międzynarodowych	Objaśnienia: ++ znaczne wzmocnienie celów dokumentu + słabe wzmocnienie celów dokumentu O brak istotnych powiązań między celami dokumentów ± możliwe wzmocnienie lub osłabienie celów dokumentu i osłabienie celów dokumentu
Priorytet 1: Lepsza dostępność komunikacyjna obszaru oraz poprawa stanu ochrony środowiska				
1.1 Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru	1.2 Wewnętrzna spójność komunikacyjna z rozwiniętym ekologicznym transportem zbiorowym	1.3 Zwiększenie dostępności sieci wodno – kanalizacyjnej oraz poprawa czystości obszaru		
○	○	○	poprawa efektywności energetycznej oraz większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	Europa 2020
○	○	○	przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych,	
+	+	+	rozwój technologii przyjaznych środowisku	
○	+	+	zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego	
○	○	○	zmniejszenie nierówności w obszarze zdrowia.	
++	○	○	poprawę ochrony wód w aspekcie ilościowym i jakościowym	Ramowa Dyrektywa Wodna
++	○	○	ochrona ekosystemów wodnych oraz ekosystemów lądowych od wód zależnych	
○	++	++	rozwój i integracja transportu zbiorowego	Biała Księga Transportu
○	++	++	rozwój sieci kolejowej, w tym kolei dużych prędkości i wzrost udziału kolei w transporcie pasażerskim	
○	++	++	wspieranie rozwoju i integracji badań i innowacji, w zakresie przyjaznych środowisku technologii i rozwiązań w dziedzinie transportu	
+	○	○	poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego obywateli	II Program Działań w Dziedzinie Zdrowia
○	○	○	zachowanie różnorodności biologicznej	Dyrektywa siedliskowa
○	○	○	utrzymanie populacji ptaków na odpowiednim poziomie	Dyrektywa ptasia
○	○	○	Ograniczenie ryzyka powodziowego oraz następstw powodzi	Dyrektywa powodziowa
○	○	○	oprawa efektywności gospodarki odpadami poprzez tworzenie zintegrowanych sieci instalacji do unieszkodliwiania i odzysku odpadów	Dyrektywa w sprawie odpadów

Priorytet 2: Zintegrowany rozwój turystyki	2.1 Zwiększenie dostępności do obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo poprzez integrację lokalnych szlaków turystycznych z ponadregionalnymi szlakami rowerowymi	0	0	0	±	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2.2 Zachowanie atrakcji dziedzictwa naturalnego i kulturowego	0	0	0	±	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	2.3 Rozwój specjalizacji turystycznej poprzez integrację produktów oferty turystycznej	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Priorytet 3: Rozwijająca się specjalizacja gospodarza oraz wzrost jakości życia	3.1 Aktywizacja lokalnej społeczności poprzez rozwój przedsiębiorczości ze szczególną rolą przetwórstwa produktów lokalnych	0	0	0	+	0	+	+	0	0	0	0	++	+	0	+	
	3.2 Zwiększenie dostępności do usług edukacyjnych na wysokim poziomie	0	0	0	++	±	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	3.3 Wzrost bezpieczeństwa oraz opieki zdrowotnej na terenie obszaru o funkcji turystycznej	0	0	0	0	++	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	3.4 Efektywne kształtowanie przestrzeni publicznej	0	0	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

5.2. Ocena spójności celów Strategii z celami ustanowionymi w dokumentach krajowych

Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 (2008 r.)

Zapisy Polityki ekologicznej państwa – dokumentu wskazanego w ustawie z dn. 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. 2008 nr 25 poz. 150 ze zm.) jako ustanawianego w celu stworzenia warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska w kraju – obejmują działania: o charakterze systemowym (uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych, aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, zarządzanie środowiskowe, udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska, rozwój badań i postęp techniczny, odpowiedzialność za szkody w środowisku, aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym), ukierunkowane na ochronę zasobów naturalnych (ochrona przyrody, ochrona i zrównoważony rozwój lasów, racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, ochrona powierzchni ziemi, gospodarowanie zasobami geologicznymi) oraz poprawę jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego (środowisko a zdrowie, jakość powietrza, ochrona wód, gospodarka odpadami, oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych, substancje chemiczne w środowisku). W obrębie każdego zagadnienia problemowego wskazany został główny cel lub cele o charakterze strategicznym – w ramach celów średniookresowych do 2016 r. – oraz kierunki działań na lata 2009-2012 wynikające z diagnozy stanu wyjściowego. Zamierzenia i planowane kierunki działania w obszarze ochrony środowiska nie tylko stanowią kontynuację prac podejmowanych wcześniej, ale wpisują się również w priorytety w skali Unii Europejskiej.

Analiza spójności celów środowiskowych Polityki ekologicznej państwa z celami Strategicznego Planu wskazuje na spójność przede wszystkim w ramach kierunku skoncentrowanego na współpracy w zakresie ochrony środowiska i zabezpieczaniu przed sytuacjami kryzysowymi. Nieliczne zdiagnozowane potencjalne konflikty związane są głównie z „osłabiającym” wpływem na poszczególne cele środowiskowe kierunków związanych z rozbudową infrastruktury, która najczęściej stoi w sprzeczności z ochroną przyrody i ochroną wód. Ewentualne osłabienie niektórych celów może być również skutkiem rozwoju turystyki. Ostateczny wpływ zapisów Strategicznego Planu na cele Polityki ekologicznej państwa będzie jednak uzależniony przede wszystkim od sposobu realizacji zapisanych działań, ich zakresu, czy uwzględnienia na etapie wdrożeniowym niezbędnych wymogów ochrony środowiska. Zakres oczekiwanej niespójności będzie więc najprawdopodobniej mniejszy, a przedstawione wnioski mają charakter ostrzegawczo-zapobiegawczy i wynikają z ogólnego niejednokrotnie charakteru zapisów Strategicznego Planu. Ograniczenie potencjalnych niespójności możliwe jest poprzez uwzględnienie w dokumentach zapisów gwarantujących rozwój infrastruktury, inwestycji i turystyki przy uwzględnieniu wymogów zrównoważonego użytkowania środowiska przyrodniczego oraz ochrony różnorodności biologicznej i obszarów cennych przyrodniczo, w tym ich integralności i spójności. W przypadku imprez sportowych znacznej rangi kluczową kwestią pozostaje ich charakter, a przede wszystkim lokalizacja – poza obszarami o szczególnych walorach przyrodniczych.

Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz Planem działań na lata 2015-2020 (Załącznik do uchwały Rady Ministrów z dn. 06.11.2015 r.)

Nadrzędny cel Programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej ma za zadanie „Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej w skali lokalnej, krajowej i globalnej oraz zapewnienie trwałości i możliwości rozwoju wszystkich poziomów jej organizacji (wewnątrzgatunkowego, międzygatunkowego i ponadgatunkowego), z uwzględnieniem potrzeb rozwoju społeczno - gospodarczego Polski oraz konieczności zapewnienia odpowiednich warunków życia i rozwoju społeczeństwa”. W celu jego realizacji - przy uwzględnieniu konieczności objęcia działaniami dla zachowania różnorodności biologicznej całej przyrody, bez względu na formę jej użytkowania, stopień przekształcenia lub zniszczenia – wskazano następujące zagadnienia:

- Rozpoznanie i monitorowanie stanu różnorodności biologicznej,
- Zlikwidowanie przyczyn utraty różnorodności biologicznej i poprawa stanu jej ochrony na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), międzygatunkowym (ochrony gatunków) i ekosystemowym,
- Włączenie różnorodności biologicznej do polityk innych sektorów, w tym zwłaszcza rolnictwa, leśnictwa i gospodarki wodnej,
- Ograniczenie bezpośredniej presji na różnorodność biologiczną oraz promowanie jej trwałego i zrównoważonego użytkowania,

- Wzmocnienie podstaw naukowych, budowanie potencjału i wzmocnienie świadomości ekologicznej,
- Efektywne zarządzanie zasobami środowiska przyrodniczego.

W ramach projektu inicjatywa „Aktywne Roztocze” najsilniejszego wzmocnienia celów dokumentu krajowego należy oczekiwać w związku z realizacją kierunków działań dotyczących działań z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych oraz z zakresu zachowania różnorodności gatunkowej (zabezpieczanie cennych przyrodniczo obszarów, szczególnie obszarów wodno-błotnych oraz edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju w zakresie ochrony przyrody, realizowana na obszarach leśnych, na terenach użytkowanych rolniczo a także działań związanych z gospodarowaniem zasobami i przechodzeniem na gospodarkę niskoemisyjną, odporną na zmianę klimatu w sektorze rolnym, spożywczym i leśnym poprzez poprawę efektywności korzystania: z zasobów wodnych w rolnictwie; z energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym oraz poprzez ułatwianie dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii produktów ubocznych, odpadów, pozostałości i innych surowców nieżywnościowych dla celów biogospodarki.

Jednocześnie realizacja przedsięwzięć polegających na budowie lub modernizacji dróg, a także niektórych przedsięwzięć z zakresu gospodarki wodno-ściekowej mogą osłabić cele środowiskowe, wchodząc w konflikt z ochroną siedlisk i gatunków, szczególnie w przypadku realizacji działań na obszarach Natura 2000 lub w ich otoczeniu. Ograniczenie wpływów osłabiających osiągnięcie celów Programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz wzmocnienie spójności projektu Strategicznego Planu z powyższym dokumentem jest możliwe poprzez uwzględnienie w dokumencie następujących zapisów:

- stworzenie warunków sprzyjających minimalizacji negatywnego oddziaływania istniejącej i planowanej sieci transportowej na elementy różnorodności biologicznej, w tym drożności korytarzy ekologicznych (także w stosunku do inwestycji);
- stworzenie warunków i promocja rozwoju zrównoważonego turystyki jako formy zrównoważonego użytkowania obszarów cennych przyrodniczo;
- silniejsze podkreślenie kwestii utrzymania sieci korytarzy ekologicznych (leśnych, rzecznych i innych) zapewniających wymianę genów pomiędzy populacjami lokalnymi, konieczności poprawy stanu najcenniejszych zniszczonych ekosystemów, w tym dolin rzecznych, obszarów wodno-błotnych i leśnych;

Strategia rozwoju województwa lubelskiego na lata 2014 - 20120 z perspektywą do 2030 roku

Strategia rozwoju Województwa Lubelskiego jako najważniejszy dokument strategiczny regionu jest zapisem świadomych wyborów społeczności regionu, zorientowanych na rozwiązanie głównych problemów i utrzymanie województwa na ścieżce trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz podnoszenie konkurencyjności. Obraz Województwa Lubelskiego jako regionu zapewniającego dostęp do usług publicznych o wysokim standardzie, o nowoczesnej i zaawansowanej technologicznie gospodarce oraz istotnego partnera w procesie rozwoju Europy stanowi wizję dokumentu której osiągnięcie w roku 2020 wymaga skoncentrowania działań realizowanych w regionie w trzech celach strategicznych. W horyzoncie 2020 r. strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego, których realizacji będą służyły działania samorządu województwa, są określone następująco:

- Wzmacnianie urbanizacji regionu,
- Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich,
- Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu.

W ramach projektu Strategicznego Planu najsilniejszego wzmocnienia celów dokumentu wojewódzkiego należy oczekiwać w związku z realizacją priorytetów związanych z zintegrowanym rozwojem turystyki wiejskiej i rolnictwa (gospodarki hodowlanej, produkcji roślinnej i przetwórstwa spożywczego).

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku

Zaktualizowana Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku będzie stanowić uszczegółowienie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 w części, dotyczącej określenia potencjału innowacyjnego województwa oraz wskazania kierunków jego wzmacniania i

wykorzystywania w poszukiwaniu przewag konkurencyjnych, opartych zwłaszcza na inteligentnych specjalizacjach regionu.

W Strategicznym Planie określono *Priorytet 3: Rozwijająca się specjalizacja gospodarcza obszaru oraz wzrost jakości życia*, który wpisuje się w realizację następujących celów strategicznych Regionalnej Strategii Innowacji:

- Priorytet 1. Zwiększenie zdolności podmiotów gospodarczych do tworzenia i absorpcji wiedzy oraz wdrażania innowacji w obszarach inteligentnej specjalizacji regionu,
- Priorytet 3. Wzmocnienie innowacyjnego otoczenia dla rozwoju inteligentnych specjalizacji regionu.

Kluczowym elementem w osiągnięciu powyższych powiązań strategicznych będzie stymulowanie szeroko pojętej współpracy przez samorzady lokalne z przedstawicielami sektora naukowo-badawczego, doradczego oraz przedsiębiorcami. Niezbędnym elementem będzie również rozwijanie łańcuchów kooperacyjnych. Tak prowadzone działania powinny doprowadzić do powstania:

- nowoczesnych sektorów biogospodarki, bazujących na efektywnym przetwarzaniu biozasobów na cele żywnościowe, energetyczne,
- rozwoju sektora energetycznego, opartego na technologiach niskoemisyjnych, wykorzystującego zarówno odnawialne, jak i nieodnawialne źródła energii,
- większej efektywności w sektorze produkcji pierwotnej na potrzeby rozwoju biogospodarki (w tym w rolnictwie, leśnictwie i rybactwie).

Program Rozwoju Turystyki do 2020 roku (dokument rządowy przyjęty przez Radę Ministrów w dn. 18.08.2015 r.)

Program rozwoju turystyki do 2020 roku to dokument strategiczny dla sektora turystyki, który stanowi kontynuację Kierunków rozwoju turystyki do 2015. Celem nadrzędnym dokumentu jest tworzenie warunków prawnych, instytucjonalnych, finansowych i kadrowych rozwoju turystyki, sprzyjających rozwojowi społeczno-gospodarczemu Polski oraz podniesienie konkurencyjności regionów i kraju, przy jednoczesnym zachowaniu walorów kulturowych i przyrodniczych. W ramach celu nadrzędnego wskazane zostały 3 wiodące cele rozwoju turystyki:

- wzrost znaczenia ekonomicznego turystyki w rozwoju gospodarczym kraju,
- wzrost jakości środowiska i życia mieszkańców,
- współpraca oraz integracja na rzecz turystyki i jej otoczenia w wymiarze społecznym, przestrzennym i ekonomicznym.

W dokumencie obok zobowiązań rządu RP ujęto działania, w których realizację zaangażowane będą wszystkie podmioty działające na rzecz rozwoju turystyki. Działania te podzielone zostały na 4 obszary priorytetowe: produkt turystyczny o wysokiej konkurencyjności, rozwój zasobów ludzkich na rzecz rozwoju turystyki, wsparcie marketingowe oraz kształtowanie przestrzeni turystycznej. W obrębie ostatniego z wymienionych zawarte zostały cele operacyjne o charakterze środowiskowym.

Wzmocnienie celów środowiskowych w projekcie Strategicznego Planu dotyczy zagadnienia kształtowania rozwoju turystyki w sposób zachowujący i podnoszący wartość przestrzeni oraz zwiększenia dostępności turystycznej regionów przez rozwój transportu.

Polityka Transportowa Państwa na lata 2006-2025

Polityka Transportowa Państwa jest dokumentem przygotowanym w celu wytyczenia kierunków działania władz wykonawczych oraz stworzenia warunków dla działania samorządów w dziedzinie transportu. Aktualnie obowiązująca polityka stanowi kontynuację poprzednich (z roku 95, 1995 i 2001), uwzględniającą warunki wynikające z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Podstawowym celem polityki transportowej jest zdecydowana poprawa jakości systemu transportowego i jego rozbudowa zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, ponieważ jakość systemu transportowego jest jednym z kluczowych czynników decydujących o warunkach życia społeczności i o rozwoju gospodarczym kraju i regionów. Dla realizacji tego celu podstawowego wskazanych zostało 6 celów szczegółowych:

- Poprawa dostępności transportowej i jakości transportu,
- Wspieranie konkurencyjności gospodarki polskiej,
- Poprawa efektywności funkcjonowania systemu transportowego,
- Integracja systemu transportowego,
- Poprawa bezpieczeństwa,
- Ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko i warunki życia.

Ponieważ rozwój usług transportowych stanowi znaczące zagrożenie dla środowiska przyrodniczego i ludzi musi on odbywać się z uwzględnieniem minimalizacji negatywnych oddziaływań na środowisko naturalne.

Równoczesnego wzmocnienia i osłabienia celu środowiskowego dokumentu krajowego należy spodziewać się w trakcie wdrażanie kierunków polegających na rozwoju infrastruktury. Realizacja nowej infrastruktury transportowej, także drogowej wpłynie negatywnie na środowisko przyrodnicze zarówno na etapie wytworzenia, jak i samego użytkowania. Jednocześnie integracja systemów transportowych, rozwój transportu szynowego zmniejszą presję wywieraną przez transport na środowisko i wzmocni cel środowiskowy Polityki transportowej Państwa. Zapewnienie pełnej spójności projektu Strategicznego Planu z analizowanym dokumentem krajowym w kwestiach środowiskowych jest możliwe poprzez uzupełnienie kierunków polegających na rozwoju infrastruktury transportowej o zapisy minimalizacji negatywnych wpływów tego typu działań na środowisko. Rozwój transportu powinien bowiem odbywać się w duchu rozwoju zrównoważonego, a więc z zachowaniem zasobów przyrodniczych makroregionu, a zwłaszcza obszarów najcenniejszych przyrodniczo, czyli m.in. istniejących form ochrony przyrody.

Tabela nr 12 . Macierz oceny spójności celów projektu Strategiczny Plan Terytorialno- Funkcjonalny w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku z celami ochrony środowiska wybranych dokumentów krajowych		Polityka Ekologiczna Państwa									Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej	Strategia rozwoju ochrony zdrowia w Polsce	Strategia rozwoju Województwa Lubelskiego			Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego	Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku		Polityka transportowa państwa	
		Rozwój badań i postęp techniczny	Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym	Ochrona przyrody	Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi	Ochrona powierzchni ziemi	Gospodarowanie zasobami geologicznymi	Jakość powietrza	Ochrona wód	Gospodarka odpadami			Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej w skali lokalnej, krajowej i globalnej	Zapobieganie negatywnym skutkom zdrowotnym narażenia na szkodliwe czynniki fizyczne, chemiczne i biologiczne środowiska	Maksymalizacja korzyści zdrowotnych przez zwiększenie efektywności i jakości leczenia		Wzmocnienie urbanizacji regionu	Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich		Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości
<p>Objaśnienia:</p> <p>++ znaczne wzmocnienie celów dokumentu</p> <p>+ słabe wzmocnienie celów dokumentu</p> <p>O brak istotnych powiązań między celami dokumentów</p> <p>± możliwe wzmocnienie lub osłabienie celów dokumentu</p> <p>! osłabienie celów dokumentu</p>																				
Cele i priorytety inicjatywy „Aktywne Roztocze”	Priorytet 1: Lepsza dostępność komunikacyjna obszaru oraz poprawa stanu ochrony środowiska	1.1 Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru	0	0	0	0	0	0	0	0	!	0	0	+	0	0	0	++	++	+
	1.2 Wewnętrzna spójność komunikacyjna z rozwiniętym ekologicznym transportem zbiorowym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	!	0	0	+	0	0	0	++	++	+
	1.3 Zwiększenie dostępności sieci wodno – kanalizacyjnej oraz poprawa czystości obszaru	+	+	+	+	+	0	+	+	0	+	+	0	0	0	±	0	0	±	

Priorytet 2: Zintegrowany rozwój turystyki	2.1 Zwiększenie dostępności do obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo poprzez integrację lokalnych szlaków turystycznych z ponadregionalnymi szlakami rowerowymi	0	+	+	0	+	0	0	0	0	±	0	0	0	+	+	+	+	+	±		
	2.2 Zachowanie atrakcji dziedzictwa naturalnego i kulturowego	0	+	+	0	+	+	0	0	0	++	0	0	0	+	+	+	+	+	0		
	2.3 Rozwój specjalizacji turystycznej poprzez integrację produktów oferty turystycznej	0	+	+	+	++	0	0	+	+	+	+	0	0	0	+	0	+	++	0	0	
Cele i priorytety inicjatywy „Aktywne Roztocze”	Priorytet 3: Rozwijająca się specjalizacja gospodarcza oraz wzrost jakości życia	3.1 Aktywizacja lokalnej społeczności poprzez rozwój przedsiębiorczości ze szczególną rolą przetwórstwa produktów lokalnych	0	0	0	+	+	+	+	+	+	0	0	0	+	++	+	+	0	0	0	
		3.2 Zwiększenie dostępności do usług edukacyjnych na wysokim poziomie	+	0	0	0	0	0	0	0	0	!	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0
		3.3 Wzrost bezpieczeństwa oraz opieki zdrowotnej na terenie obszaru o funkcji turystycznej	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		3.4 Efektywne kształtowanie przestrzeni publicznej																				

6. Przewidywane oddziaływanie na środowisko

6.1. Istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody

Poniżej w tabeli wymieniono najistotniejsze zidentyfikowane problemy środowiskowe obszarów inicjatywy „Aktywne Roztocze”

Tabela nr 13. Zidentyfikowane problemy środowiskowe inicjatywy „Aktywne Roztocze”

Komponent Środowiska	Zidentyfikowane problemy środowiskowe
Ludzie	<ul style="list-style-type: none"> - spadająca liczba mieszkańców, - niska gęstość zaludnienia, - odpływ młodych i wykształconych ludzi, - duży poziom wydatków na pomoc społeczną, - niska świadomość ekologiczna mieszkańców,
Różnorodność biologiczna, fauna i flora, obszary chronione	<ul style="list-style-type: none"> - zanieczyszczenie wód podziemnych i powierzchniowych, - nadmierna presja turystyczna, - intensyfikacja gospodarki leśnej, - zaniechanie prowadzenia gospodarki rolnej (zarastanie), - brak zintegrowania szlaków turystycznych, szczególnie rowerowych oraz zintegrowanej oferty turystycznej, - zróżnicowany stopień zagospodarowania w infrastrukturę służącą ochronie środowiska
Woda	<ul style="list-style-type: none"> - zanieczyszczenie wód podziemnych i powierzchniowych, - zagrożenie powodziowe, - słabo rozwinięta sieć wodociągowo - kanalizacyjna,
Powietrze	<ul style="list-style-type: none"> - narastający ruch samochodowy, intensyfikujący liniową emisję zanieczyszczeń do powietrza oraz hałas
Powierzchnia ziemi	<ul style="list-style-type: none"> - niższa od możliwej do uzyskania efektywność rolnictwa spowodowana złym stanem technicznym urządzeń melioracyjnych
Krajobraz	<ul style="list-style-type: none"> - mała funkcjonalność gruntów – duże rozczłonkowanie pól, - zdegradowane obszary wiejskie
Zabytki i dobra materialne	<ul style="list-style-type: none"> - brak sieciowej współpracy punktów informacji turystycznej na terenie obszaru „Aktywne Roztocze”, - zły stan zabytków, - zróżnicowany stopień zainwestowania rekreacyjno - wypoczynkowego i intensywności użytkowania przestrzeni związany z turystycznym wykorzystaniem środowiska przyrodniczego

Uwarunkowania prawne realizacji Strategicznego Planu na obszarach chronionych

Zakres i warunki realizacji różnych rodzajów działań na obszarach chronionych, regulowane są, w zależności od formy ochrony, przez przepisy prawa. Najbardziej restrykcyjne ograniczenia dotyczą parków narodowych i rezerwatów przyrody, na których terenie zabrania się realizacji wszelkich inwestycji technicznych (zarówno obiektów, jak i urządzeń), które nie służą celom parku narodowego lub rezerwatu przyrody. Jedyny wyjątek stanowią inwestycje liniowe celu publicznego. Na ich realizację na terenie parku narodowego zezwolenie może wydać minister właściwy do spraw środowiska, po zasięgnięciu opinii dyrektora parku narodowego, natomiast na terenie rezerwatu przyrody – Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, po zasięgnięciu opinii regionalnego dyrektora ochrony środowiska. W obu przypadkach jest to możliwe tylko wobec braku rozwiązań alternatywnych i po zagwarantowaniu kompensacji przyrodniczej. Inwestycje celu publicznego mogą być realizowane na terenie: pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo krajobrazowego, po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony. Na obszarach parków krajobrazowych, mogą obowiązywać zakazy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, jednak nie dotyczą one inwestycji celu publicznego, a także realizacji przedsięwzięć, dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko nie jest obowiązkowe, a przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykaże brak niekorzystnego wpływu na przyrodę parku. Szczególne warunki zagospodarowania terenów w parkach krajobrazowych oraz ograniczenia ich użytkowania, w tym ograniczenia lokalizacji infrastruktury technicznej, jak również warunki lokalizacji planowanych inwestycji celu publicznego, określa się w planach ochrony parku krajobrazowego.

Wobec obszarów Natura 2000 obowiązuje zakaz podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności: pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 bądź pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami. Zgodnie z zapisami zawartymi w art. 59 ust. 1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko lub mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko wymagają przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, jeżeli obowiązek przeprowadzenia oceny został stwierdzony przez organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgodnie z art. 63 ust.1 w/w ustawy. Przeprowadzenia oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 wymagają przedsięwzięcia: m

- mogące znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, jeśli nie są bezpośrednio związane z ochroną tego obszaru lub nie wynikają z jego ochrony;
- mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000 jeśli obowiązek przeprowadzenia oceny został stwierdzony na mocy art. 96 ust. 1 ustawy.

O możliwości realizacji inwestycji mogących znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000 decydują wyniki postępowania w sprawie oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000. Jeśli z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 wynika, że może ono negatywnie wpływać na gatunki lub siedliska przyrodnicze, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska może zezwolić na realizację przedsięwzięcia tylko wtedy, jeśli przemawiają za tym wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym i gospodarczym i wobec braku rozwiązań alternatywnych, pod warunkiem wykonania kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000. W przypadku gdy negatywne oddziaływanie dotyczy gatunków lub siedlisk o znaczeniu priorytetowym, zezwolenie na realizację przedsięwzięcia może zostać udzielone wyłącznie w celu:

- ochrony zdrowia i życia ludzi;
- zapewnienie bezpieczeństwa powszechnego;
- uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego;
- wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.

Potencjalne zagrożenia dla obszarów chronionych wynikające z realizacji Strategicznego Planu i sposoby ich minimalizacji

Z uwagi na wskazane powyżej uwarunkowania prawne oraz z uwagi na to, że obszary chronione mogą potencjalnie stać się obszarami realizacji celów, kierunków działań lub przedsięwzięć zapisanych Strategicznym Planie, a w szczególności działań, polegających na rozbudowie infrastruktury technicznej (1.1. *Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru* 1.3. *Zwiększenie dostępności sieci wodno – kanalizacyjnej oraz poprawa czystości obszaru*, 2.3. *Aktywna ochrona środowiska wraz z rozwojem infrastruktury technicznej*, 3.1 *Aktywizacja lokalnej społeczności poprzez rozwój przedsiębiorczości ze szczególną rolą przetwórstwa produktów lokalnych*). Niektóre z nich będą skutkować realizacją przedsięwzięć, które wpisują się w definicję inwestycji celu publicznego, takie jak: budowa i utrzymywanie dróg publicznych oraz obiektów i urządzeń transportu publicznego, a także wydzielanie gruntów pod te drogi, budowa i utrzymanie linii kolejowych oraz wydzielanie gruntów pod te linie, czy też budowa i utrzymywanie urządzeń służących do przesyłania wody i kanalizacja. Będą to także liniowe inwestycje celu publicznego, których realizacja na obszarach chronionych jest, jak wykazano w poprzednim podrozdziale, szczególnie uprzywilejowana.

Wdrażanie w/w działań Strategicznego Planu będzie się wiązać z realizacją przedsięwzięć, które zalicza się do grupy przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko i które, ze względu na rodzaj i charakterystykę bądź usytuowanie, mogą wymagać przeprowadzenia takiej oceny oraz sporządzenia raportu. W przypadku przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, o możliwości i warunkach ich realizacji, będą decydować wyniki postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, a sposoby minimalizacji szkodliwego wpływu na środowisko zostaną zaproponowane w raportach oraz ujęte w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia. Inwestycje realizowane na obszarach chronionych mogą generować negatywne oddziaływania na ekosystemy, gatunki roślin lub zwierząt bądź krajobraz polegające na niszczeniu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, fragmentacji ekosystemów i korytarzy ekologicznych, tworzeniu barier utrudniających migrację zwierząt, zmianie warunków abiotycznych siedlisk itp. Dlatego podstawową zasadą jaką należy się kierować wdrażając zapisy Strategicznego Planu powinno być wyprzedzające unikanie konfliktów ze środowiskiem w całości oraz z jego poszczególnymi komponentami na etapie planowania szczegółowej lokalizacji przedsięwzięć. Wymogiem obligatoryjnym jest zgodność z planami ochrony obowiązującymi na terenie rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych oraz planami zadań ochronnych na obszarach Natura 2000. Na obszarach chronionych, które nie posiadają planów ochrony planowanie powinno być poprzedzone rzetelnym rozpoznaniem uwarunkowań środowiskowych, prowadzącym do identyfikacji istotnych problemów i obszarów konfliktowych, a decyzja o lokalizacji wynikać z wielokryterialnej oceny wariantów przedsięwzięcia. Jeśli uniknięcie konfliktów nie jest możliwe, realizacja projektów powinna być uwarunkowana zastosowaniem środków łagodzących negatywne oddziaływania bądź wykonaniem kompensacji środowiskowej.

Obszary chronione „Aktywnego Roztocza”, to przeważnie także obszary atrakcyjne turystycznie i z tego względu podlegające stałej presji, zarówno ze strony potencjalnych inwestorów infrastruktury turystycznej i około turystycznej, jak i turystów. Dlatego należy mieć świadomość, iż przewidziane w Strategicznym Planie działania nastawione na tworzenie nowych oraz rozwój i zagospodarowanie już istniejących szlaków turystycznych oraz promowanie i upowszechnianie turystyki (2.1. *Zwiększenie dostępności do obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo poprzez integrację lokalnych szlaków turystycznych z ponadregionalnymi szlakami rowerowymi* i 2.3 *Rozwój specjalizacji turystycznej poprzez integrację produktów oferty turystycznej*) mogą stanowić potencjalne zagrożenie dla obszarów chronionych, a w szczególności dla tych, które już w chwili obecnej odczuwają negatywne skutki nadmiernego obciążenia ruchem turystycznym.

Działania nastawione na promocję turystyki będą wpływać, w sposób pośredni, na wzrost zainwestowania na obszarach chronionych lub w ich bezpośrednim otoczeniu oraz na wzrost natężenia ruchu turystycznego, co w przypadku braku zrównoważonego użytkowania tych obszarów, może skutkować pogorszeniem stanu i funkcjonowania ekosystemów i gatunków oraz degradacją walorów krajobrazowych. Niedostateczny poziom egzekucji formalno-prawnych ograniczeń w sposobach gospodarowania na obszarach chronionych oraz w ich sąsiedztwie, a jednocześnie brak dostatecznie rozwiniętych narzędzi systemu kontroli i monitorowania wpływu aktywności turystycznej na środowisko przyrodnicze, a zwłaszcza na stan i funkcjonowanie ekosystemów i gatunków, stwarzają istotne zagrożenia dla walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszarów chronionych oraz ograniczają skuteczność realizacji ochrony przyrody. Działania podejmowane na obszarach chronionych, nie służące celom ochrony tych obszarów, powodują negatywny wpływ na środowisko, nawet jeśli ich zakres mieści się w granicach dozwolonych prawem. Dlatego konieczne jest

zapewnienie harmonizacji planów rozwoju turystyki z niezbędnymi, z przyrodniczego punktu widzenia, ograniczeniami, w szczególności wynikającymi z planów ochrony parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych czy też planów zadań ochronnych obszarów Natura 2000. Rozwój turystyki powinien odbywać się z uwzględnieniem uwarunkowań wynikających z potrzeb ochrony siedlisk i gatunków, ochrony krajobrazu oraz zachowania w niezmiennym stanie obszarów i obiektów najcenniejszych przyrodniczo, w tym chłonności środowiska i optymalizacji wielkości ruchu turystycznego. Świadomość potrzeby zrównoważonego rozwoju turystyki powinna być kluczowym założeniem i jako takie, wyznaczać podstawowy wymiar skali podejmowanych działań. Należy mieć na uwadze podrzędność funkcji turystycznych wobec funkcji ekologicznych na obszarach podlegających ochronie prawnej. Aby zmniejszyć obciążenie najcenniejszych obszarów chronionych, konieczne jest tworzenie konkurencyjnych produktów turystycznych na terenach o mniejszej wartości przyrodniczej i mniej uczęszczanych.

Potencjalne korzyści dla obszarów chronionych wynikające z realizacji Strategicznego Planu

Strategiczny plan przewiduje, działania na rzecz aktywnej ochrony środowiska. Z całą pewnością obejmą one także siedliska i gatunki na obszarach chronionych, w tym stanowiące przedmiot ochrony tych obszarów a także zwierzęta, przemieszczających się swobodnie pomiędzy różnymi obszarami. Działanie te, z założenia, służyć będą celom ochrony przyrody.

Także działania służące poprawie jakości środowiska, mogą pozytywnie wpłynąć na stan siedlisk i gatunków także na obszarach chronionych. W ramach kierunku 1.2. Wewnętrzna spójność komunikacyjna z rozwiniętym ekologicznym transportem zbiorowym, 1.3. Zwiększenie dostępności sieci wodno – kanalizacyjnej oraz poprawa czystości obszaru, 2.2. Zachowanie atrakcji dziedzictwa naturalnego i kulturowego przewiduje się m.in. wspólne działania na rzecz poprawy jakości powietrza oraz ochronę środowiska przyrodniczego. W strategicznym planie są przewidziane działania z zakresu kanalizacji i rozbudowy wodociągów co w znaczący sposób wpłynie na jakości wód powierzchniowych i podziemnych. Wody płynące i stojące stanowią podstawowy element środowiska przyrodniczego wielu obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000 inicjatywy „Aktywne Roztocze”, a związane z nimi gatunki i siedliska stanowią nierzadko przedmiot ochrony tych obszarów. Stan siedlisk i kondycja populacji roślin i zwierząt wodnych i od wód zależnych, w dużej mierze uwarunkowane są jakością wody. W przypadku niektórych gatunków wodnych, odznaczających się wąską skalą tolerancji ekologicznej, wysoka jakość wód warunkuje ich istnienie. Dlatego poprawa jakości wód będzie przekładać się na większą skuteczność ochrony przyrody. Także współpraca w zakresie gospodarki odpadami będzie pośrednio przyczyniać się do poprawy stanu środowiska, poprzez zmniejszenie ilości odpadów trafiających do środowiska przyrodniczego, w formie nielegalnych składowisk odpadów, stanowiących problem także na obszarach chronionych.

6.2. Przewidywane znaczące oddziaływania (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne) na środowisko, w tym na obszar Natura 2000 z uwzględnieniem zależności między tymi elementami.

Ocenie możliwych oddziaływań na środowisko poddano zadania inwestycyjne jak i nie inwestycyjne ujęte do realizacji w ramach poszczególnych celów w Strategicznym Planie. Próbę oceny i identyfikacji znaczących oddziaływań na środowisko poszczególnych zadań dokonano w tabelach w tzw. macierzach skutków środowiskowych, które są syntetycznym zestawieniem możliwych pozytywnych, negatywnych, bezpośrednich, pośrednich, krótkoterminowych, długoterminowych oddziaływań tych zadań, w tym na obszar Natura 2000. W Prognozie przyjęto jedynie zidentyfikowane typy skutków środowiskowych oraz oceniono ich wpływ na poszczególne elementy środowiska z uwzględnieniem także wpływu na zdrowie ludzi, dziedzictwo kulturowe, w tym zabytki oraz obszary Natura 2000.

Określenie zmian stanu środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem w odniesieniu do zadań inwestycyjnych zaplanowanych w Strategicznym Planie przy braku informacji o sposobie i dokładnych miejscach realizacji poszczególnych przedsięwzięć jest bardzo trudne. Biorąc jednak pod uwagę, że większość z zamierzeń inwestycyjnych przewidywanych do realizacji w ramach Strategicznego Planu wymagać będzie przeprowadzenia postępowań w sprawie oceny oddziaływania na środowisko w odniesieniu do

konkretnych warunków środowiskowych przyjęto, że na tym etapie wystarczające będzie omówienie typowych oddziaływań i ich potencjalnych skutków środowiskowych. W niektórych przypadkach oddziaływanie, w zależności od aspektu, jaki się rozważa, może mieć jednocześnie negatywny lub pozytywny wpływ na dany element środowiska. Przy tak przeprowadzonej ocenie możliwe było generalne określenie potencjalnych niekorzystnych skutków środowiskowych związanych z realizacją poszczególnych zadań. Ponadto ocenę tę dokonano przede wszystkim pod kątem oddziaływania na środowisko w fazie eksploatacji inwestycji.

Negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze przedsięwzięć zawartych w Strategii ograniczać się będzie w większości przypadków jedynie do etapu realizacji inwestycji (etapu prac budowlanych związanych z planowaną inwestycją), który wiąże się zazwyczaj z podwyższoną emisją hałasu, emisją spalin z maszyn budowlanych, czy też zwiększoną emisją pyłów. Negatywne oddziaływania na środowisko przyrodnicze związane z etapem realizacji inwestycji są oddziaływaniami krótkotrwałymi, odwracalnymi, o lokalnym charakterze. Na etapie eksploatacji oddziaływanie na środowisko będzie znikome, prawdopodobnie mniejsze w stosunku do stanu obecnego.

W tabeli poniżej przedstawiono wpływ przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Strategicznego Planu na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego, ludzi i dobra kultury. Przy ocenie starano się brać pod uwagę końcowy efekt realizacji przedsięwzięcia i jego potencjalne oddziaływania na etapie normalnego funkcjonowania jak również na etapie budowy. Zastosowano następujące oznaczenia:

- (0) - brak zauważalnego oddziaływania w zakresie analizowanego przedsięwzięcia;
- (+) - potencjalnie pozytywne oddziaływanie;
- (-/+) - realizacja zadania może spowodować zarówno pozytywne, jak i negatywne oddziaływanie;
- (-) - potencjalnie negatywne oddziaływanie;
- (N) - brak możliwości jednoznacznego określenia spodziewanego oddziaływania.

Tabela nr 14. Ocena wpływu na środowisko realizacji proponowanych zadań Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze”

Przewidywane znaczące oddziaływania - bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne - na następujące zagadnienia i aspekty środowiska:															
Priorytet	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Obszary Natura 2000	Różnorodność biologiczna	Ludzie	Zwierzęta	Rośliny	Wodę	Powietrze	Powierzchnię ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialne
Priorytet 1. Lepsza dostępność komunikacyjna obszaru oraz poprawa stanu ochrony środowiska	Budowa drogi gminnej nr 010827 L Szewnia – Czarnowoda – Feliksówka	Gmina Adamów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
	Przebudowa drogi gminnej nr 010851 L w miejscowości Blizów	Gmina Adamów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
	Przebudowa drogi gminnej nr 010827 L w miejscowości Szewnia Górna	Gmina Adamów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
	Budowa drogi gminnej nr 010843 L w miejscowości Jacnia	Gmina Adamów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
	Budowa, remont, modernizacja sieci dróg gminnych, w tym budowa drogi gminnej w miejscowości Aleksandrów Pierwszy	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
	Budowa, remont, modernizacja chodników dla pieszych i ścieżek rowerowych	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
	Budowa, remont drogi powiatowej Aleksandrów-Szostaki	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
	Roboty budowlane, modernizacja dróg dojazdowych do pól	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
	Roboty budowlane, modernizacja oczyszczalni ścieków typu „LEMNA” w Aleksandrowie	Gmina Aleksandrów	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
	Rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej do nowych osiedli mieszkaniowych	Gmina Aleksandrów	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
	Roboty budowlane, modernizacja stacji uzdatniania wody „Hydrofornia”	Gmina Aleksandrów	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0

Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii poprzez budowę kolektorów słonecznych na terenie Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	+,-	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii z zastosowaniem ogniw fotowoltaicznych na terenie Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	+,-	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Wymiana oświetlenia w budynkach użyteczności publicznej na oświetlenie energooszczędne i z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii	Gmina Aleksandrów	+,-	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Budowa, rozbudowa, modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	+,-	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Roboty budowlane, modernizacja budynków użyteczności publicznej	Gmina Aleksandrów	+,-	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Poprawa dostępności społecznej i gospodarczej miejscowości Bełżec – Budowa drogi ul. Ogrodowa od km 0+000 do km 0+374	Gmina Bełżec	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Przebudowa drogi- ul. Jana Sobieskiego w Bełżcu w km 0+000 - 0+504	Gmina Bełżec	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Poprawa dostępności społecznej i gospodarczej miejscowości Bełżec – Budowa drogi ul. Stawowa w km 0+000 do km 0+235	Gmina Bełżec	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Przebudowa drogi gminnej Nr 111922L Bełżec – Żyłka od km 3+093 do km 3+465	Gmina Bełżec	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Droga dojazdowa do ujęcia wody	Gmina Bełżec	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Poprawa jakości środowiska naturalnego w obszarze przygranicznym na terenie Gminy Bełżec i Miasta Bełżec poprzez budowę sieci kanalizacji i rozbudowę oczyszczalni ścieków	Gmina Bełżec	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa kanalizacji sanitarnej – nowe osiedle	Gmina Bełżec	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa kanalizacji sanitarnej –Szalenik-Kolonia	Gmina Bełżec	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0

Budowa wodociągu w Bełczu – I Etap	Gmina Bełzec	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Bełzec	Gmina Bełzec	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Przebudowa dróg powiatowych na terenie Gminy Dzwola	Gmina Dzwola	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Racjonalny rozwój sieci dróg na terenie Gminy Dzwola	Gmina Dzwola	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Krzemień Pierwszy, Krzemień Drugi, Flisy i Zofianka Dolna.	Gmina Dzwola	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Montaż Instalacji kolektorów słonecznych na terenie Gminy Dzwola.	Gmina Dzwola	+,-	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Montaż prosumenckich instalacji fotowoltaicznych na terenie Gminy Dzwola.	Gmina Dzwola	+,-	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Budowa drogi gminnej w Nedeżowie o długości 0,580 km	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Remont drogi gminnej w Wierszyczycy 0,5 km,	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Remont drogi gminnej w Przewołoce o dł. 1 km	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Remont drogi gminnej w Łubczu do Podłodowa Kolonii o dł. 1 km	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Modernizacja drogi powiatowej Tomaszów Lubelski – Korhynie – Jarczów w partnerstwie ze Starostwem Powiatowym w Tomaszowie Lubelskim od długości 6 km	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Budowa drogi gminnej w Gródku Kolonii o dł. 0,8 km	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+

Budowa drogi powiatowej od miejscowości Przewłoka- Ułhówek, Nedeżów i Gródek - długość ok. 12 km, w partnerstwie ze Starostwem Powiatowym w Tomaszowie Lubelskim	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Remont drogi gminnej Gródek Kolonia - Gródek o dł. 1 km	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Remont drogi gminnej w Nowym Przeorsku (od strony Przeorska- gm. Tomaszów Lubelski) o dł. 400 m	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Remont drogi Jarczów Kolonia Pierwsza – Nowy Przeorsk o dł. 5 km	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Remont drogi gminnej o dł. 0,8 km w miejscowości Chodywańce	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Remont drogi gminnej Jarczów Kolonia Pierwsza o dł. ok. 1,4 km	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Remont nawierzchni drogi Jurów - Plebanka w partnerstwie ze Starostwem Powiatowym w Tomaszowie Lubelskim	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Remont drogi gminnej w Korhyniach o długości 0,4 km	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Remont drogi gminnej w miejscowości Gródek Kolonia o długości 0,6 km	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Rozbudowa stacji wodociągowej w Plebance z wykonaniem sieci wodociągowej z przyłączami w miejscowości Chodywańce	Gmina Jarczów	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa wodociągu z przyłączami i pompa wody w miejscowości Przewłoka o dł. 2,5 km	Gmina Jarczów	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa wodociągu z przyłączami dla miejscowości Nedeżów i Sowiniec o dł. 5 km	Gmina Jarczów	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0

Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków 20 szt.	Gmina Jarczów	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa Selektywnego Punktu Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) na składowisku odpadów w Wierszycy	Gmina Jarczów	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Termomodernizacja budynku Samorządowego Ośrodka Kultury w Jarczowie	Gmina Jarczów	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Termomodernizacja budynków Zespołu Szkół Gimnazjalnych w Jarczowie	Gmina Jarczów	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Wierszycy	Gmina Jarczów	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Termomodernizacja budynku szkoły w Chodywańcach z remontem stropodachu	Gmina Jarczów	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Budowa systemów solarnych w zabudowie prywatnej 50 szt.	Gmina Jarczów	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Gródku	Gmina Jarczów	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
„Przebudowa trasy turystyczno - gospodarczej na odcinku Borowina - Hamernia”	Gmina Józefów	-	-	+	-	-	+,-	0	+,-	+,-	0	0	0	+
Budowa ostatniej mili dla Sieci Szerokopasmową na terenie Gminy Józefów	Gmina Józefów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Zakup pojazdów niskoemisyjnych na potrzeby obsługi ruchu turystycznego na terenach chronionych Roztocza i Puszczy Solskiej oraz dowozu dzieci do szkół	Gmina Józefów	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
„Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Józefów i Borowina oraz modernizacja oczyszczalni ścieków w Józefowie”	Gmina Józefów	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
„OZE w Gminie Józefów”	Gmina Józefów	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0

Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Gmina Józefów	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Modernizacja systemów grzewczych w obiektach mieszkalnych oraz użyteczności publicznej, w tym poprzez zastosowanie urządzeń wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej, pomp ciepła, kotłów na biomasę itp.	Gmina Józefów	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Budowa - przebudowa dróg gminnych w m. Księżpol (osiedle), Majdan Stary (droga za OSP), Cegielnia-Markowicze,	Gmina Księżpol	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Budowa oczyszczalni ścieków wraz z kanalizacją w północnej części gminy	Gmina Księżpol	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Księżpolu i budowa kanalizacji w m. Rakówka, Zawadka, Przymiarki, Budzyń, Zynie, Zanie, Borki	Gmina Księżpol	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w celu poprawy warunków środowiskowych gminy	Gmina Księżpol	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Zwiększenie integracji komunikacyjnej obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych województwa lubelskiego poprzez przebudowę sieci dróg powiatowych na terenie Białej Podlaskiej, Chełma i Zamościa.	Gmina Miasto Zamość	+	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Budowa zrównoważonego systemu transportu publicznego na terenie Miasta Zamość i gmin przyległych	Gmina Miasto Zamość	+	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i systemów oświetleniowych ulic w Zamościu.	Gmina Miasto Zamość	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Przebudowa drogi powiatowej Nr 2903L na odcinku Zaporze - Nowa Wieś	Gmina Radecznicza	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Przebudowa drogi powiatowej Nr 2910L w miejscowości Łatczyn	Gmina Radecznicza	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+

Przebudowa drogi gminnej Nr 110106L Podlesie Duże – Podlesie Małe	Gmina Radecznicza	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Budowa drogi gminnej Zaburze - Chłopków	Gmina Radecznicza	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Radecznicza	Gmina Radecznicza	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Zakończenie budowy kanalizacji sanitarnej w miejscowości Radecznicza	Gmina Radecznicza	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa ujęcia wody w miejscowości Gorajec Zagroble	Gmina Radecznicza	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Montaż kolektorów słonecznych na terenie Gminy Radecznicza	Gmina Radecznicza	+,-	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Montaż kotłów centralnego ogrzewania opalanych biomasą na terenie Gminy Radecznicza	Gmina Radecznicza	+,-	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Montaż instalacji fotowoltaicznych na terenie Gminy Radecznicza	Gmina Radecznicza	+,-	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	Gmina Radecznicza	+,-	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Poprawa jakości dróg krajowych , gminnych i wiejskich	Gmina Szczecbrzeszyn	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich	Gmina Szczecbrzeszyn	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i obiektów publicznych poprzez termomodernizację, poprawę systemu grzewczego, oświetleniowego	Gmina Szczecbrzeszyn	+,-	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Modernizacja drogi gminnej na Górną Kolonię w miejscowości Tymin	Gmina Tamawatka	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+

Przebudowa dróg miejscowości Dąbrowa Tamawacka (strona wschodnia i zachodnia)	Gmina Tamawatka	0	0	+	0	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Modernizacja drogi gminnej Tymin-Podhucie wraz z modernizacją dróg w miejscowości Podhucie.	Gmina Tamawatka	0	0	+	0	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Przebudowa ulicy Szkolnej od miejscowości Tamawatka do miejscowości Tamawatka-Tartak	Gmina Tamawatka	0	0	+	0	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Budowa kanalizacji sanitarnej II etap Wieprzów Ordynacki	Gmina Tamawatka	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	0
Przebudowa wodociągu Huta Tamawacka-Tymin	Gmina Tamawatka	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	0
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy	Gmina Tamawatka	+	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0	0
Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych.	Gmina Tamawatka	+	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0	0
Przebudowa dróg gminnych – ul. Leśna, Akacyjowa i Słoneczna w miejscowości Łaszczówka	Gmina Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Przebudowa drogi gminnej nr 111773L w miejscowości Majdanek	Gmina Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Przebudowa drogi gminnej nr 111753L w miejscowości Sabaudia	Gmina Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Przebudowa drogi gminnej nr 111786L w miejscowości Jeziernia	Gmina Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Budowa chodników przy drogach gminnych	Gmina Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Rogóźno	Gmina Tomaszów Lubelski	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	0
Budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Sabaudia	Gmina Tomaszów Lubelski	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	0
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w gospodarstwach indywidualnych	Gmina Tomaszów Lubelski	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	0
Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Jeziernia	Gmina Tomaszów Lubelski	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0	0

Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w miejscowości Łaszczówka Kolonia	Gmina Tomaszów Lubelski	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w miejscowości Łaszczówka	Gmina Tomaszów Lubelski	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w miejscowości Rabinówka (nowe osiedle)	Gmina Tomaszów Lubelski	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej ul. Józefowskiej w miejscowości Rogóżno	Gmina Tomaszów Lubelski	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne	Gmina Tomaszów Lubelski	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Montaż systemów instalacji solarnych fotowoltaicznych na budynkach mieszkalnych w gminie	Gmina Tomaszów Lubelski	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Gminie Tomaszów Lubelski	Gmina Tomaszów Lubelski	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Przebudowa drogi powiatowej Nr 2947 L Zwierzyniec - Tereszpol w miejscowości Sochy	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Przebudowa drogi gminnej nr 110777 L w Zwierzyncu na odcinku od drogi powiatowej nr 2951 L do granicy miasta	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Budowa drogi na ul. Klonowej w Zwierzyncu	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Budowa drogi na ul. Nadrzecznej w Zwierzyncu	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej w gminie Zwierzyniec	Gmina Zwierzyniec	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa systemu wodociągowego o długości 2 793 m w miejscowości Sochy	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa systemu kanalizacji sanitarnej wraz z przesyłem do Zwierzynca w miejscowości Sochy o długości 5 500 m	Gmina Zwierzyniec	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0

Budowa systemu kanalizacji sanitarnej wraz z przesyłem do Zwierzyńca w miejscowości Wywloczka o długości 6 000 m	Gmina Zwierzyniec	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Budowa 30 przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowości Guciów	Gmina Zwierzyniec	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Modernizacja 5 przepompowni ścieków	Gmina Zwierzyniec	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Montaż instalacji fotowoltaicznej do produkcji energii elektrycznej na budynku Gimnazjum Publicznego w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	+	+	+	+	+	0	+	0	0	+	+	0	0
Montaż instalacji fotowoltaicznej do produkcji energii elektrycznej na budynku Szkoły Podstawowej w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	+	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Montaż instalacji fotowoltaicznej do produkcji energii elektrycznej na budynku Centrum Kultury i Biblioteki Publicznej w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	+	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Montaż instalacji fotowoltaicznej do produkcji energii elektrycznej na budynku Szkoły Filialnej w Wywloczce	Gmina Zwierzyniec	+	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Montaż instalacji fotowoltaicznej do produkcji energii elektrycznej na budynku po byłej Przychodni Zdrowia w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	+	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Montaż instalacji fotowoltaicznej do produkcji energii elektrycznej na budynku Sali gimnastycznej przy Zespole Szkół Drzewnych i Ochrony Środowiska w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	+	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Montaż instalacji fotowoltaicznej do produkcji energii elektrycznej przy obiekcie Oczyszczalni Ścieków w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	+	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Montaż instalacji fotowoltaicznej do produkcji energii elektrycznej przy obiekcie Ujęcia Wody w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	+	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0

Montaż instalacji kolektorów słonecznych na budynku byłej Przychodni Zdrowia w Zwierzynięcu	Gmina Zwierzyniec	+	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Wymiana nieefektywnych źródeł oświetlenia ulic w miejscowości Zwierzyniec	Gmina Zwierzyniec	+	+,-	0	+,-	+,-	0	+	-	-	+	+	0	0
Cykl szkoleń z zakresu gospodarki niskoemisyjnej	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	0	+,-	0	0	0	0
Promocja proekologicznych zachowań	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	0	+,-	0	0	0	0
Budowa obwodnicy miasta Tomaszowa Lubelskiego	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Przebudowa dróg wojewódzkich dr. Nr 850 (Łaszczowiecka i dr. Nr 853 (Majdan Nowy - Tomaszów, Lubelski- ul. Piłsudskiego)	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Przebudowa dróg powiatowych na terenie miasta	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Budowa i modernizacja dróg gminnych , chodników na terenie miasta	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Rozbudowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnych na terenie miasta	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Modernizacja oczyszczalni ścieków	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Rozbudowa kanalizacji deszczowej	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Gazyfikacja gminy	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków przy ul. Ofiar Belźca	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
Termomodernizacja wielorodzinnych budynków mieszkalnych	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	+	+	+	+	+	0	+	+,-	+	+	+	0	+

Cel 2. Zintegrowany rozwoj turystyki	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	+	+	+	+	+	0	+	+,-	+	+	+	0	+
	Modernizacja i rozbudowa sieci energetycznych i oświetlenia	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	+	+	+	+	+	0	+	+,-	+	+	+	0	+
	Budowa infrastruktury służącej do produkcji energii elektrycznej z OZE	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	+	+	+	+	+	0	+	+,-	+	+	+	0	+
	Budowa drogi gminnej nr 110409L w m. Białobrzegi	Gmina Zamość	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
	Budowa drogi gminnej nr 110409L w m. Kalinowice	Gmina Zamość	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
	Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego w Gminie Zamość poprzez przebudowę dróg gminnych nr 110383 L, nr 110406L, 110437L w m. Kalinowice	Gmina Zamość	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	+
	Budowa sieci wodociągowej oraz sieci kanalizacji sanitarnej w m. Zdanów, Zdanówek, Zwódne -Etap II	Gmina Zamość	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
	Budowa wodociągu w m. Siedliska Kolonia	Gmina Zamość	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
	Budowa sieci wodociągowej wraz z ujęciem wody w m. Płoskie -Etap I	Gmina Zamość	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w Gminie Zamość	Gmina Zamość	+	+	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0	0	0	0
	Odnawialne źródła energii w Gminie Zamość	Gmina Zamość	+	+	+	+	+	0	+	+,-	+	+	+	0	+
	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Gminie Zamość	Gmina Zamość	+	+	+	+	+	0	+	+,-	+	+	+	0	+
Zmiana funkcji zbiornika retencyjnego na rekreacyjny wraz z budową infrastruktury towarzyszącej	Gmina Adamów	-	-	+	N	0	+	0	0	+	0	0	0	+	
Budowa nowych zbiorników w Suchowoli pełniących funkcję zbiorników retencyjnych z możliwością rekreacji i wypoczynku	Gmina Adamów	-	-	+	N	0	+	0	0	+	0	0	0	+	

E-turysta – Aktywne Roztocze	Wszystkie Gminy inicjatywy „Aktywne Roztocze”	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	0	+	0	0
Promocja zintegrowanego produktu turystycznego „Aktywne Roztocze – od – kultury do natury”	Wszystkie Gminy inicjatywy „Aktywne Roztocze”	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	0	+	0	0
„Budowa ścieżki dydaktyczno – rowerowej z Aleksandrowa Drugiego - do granicy z gminą Łukowa kierunek Pisklaki”	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	0	+
Budowa ośrodka turystyczno - rekreacyjnego Dąbrowa w Aleksandrowie Pierwszym	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	0	+
Kształtowanie obszaru przestrzeni publicznej poprzez zagospodarowanie terenu wraz z urządzeniem arboretum w Aleksandrowie Pierwszym	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	0	+
Budowa stadionu sportowego w Aleksandrowie	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	0	0	N	0	0	0	0	0
Budowa zbiornika retencyjnego „Biała Woda” w Aleksandrowie	Gmina Aleksandrów	0	-	+	N	0	+	0	0	+	0	0	0	0	+
E-turysta – Aktywne Roztocze – od natury do kultury	Gmina Aleksandrów	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	0	+	0	0
Promocja zintegrowanego produktu turystycznego „Aktywne Roztocze – od kultury do natury”	Gmina Aleksandrów	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	0	+	0	0
Ukazanie naturalnego potencjału Geoparku Kamienny Las poprzez wykorzystanie walorów turystycznych miasta Tomaszów Lubelski oraz okolicznych gmin	Gmina Bełżec	0	0	+	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
„Budowa pomnika upamiętniającego pobyt Józefa Piłsudskiego w Bełżcu”	Gmina Bełżec	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+	+
E-turysta – Aktywne Roztocze	Gmina Bełżec	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	0	+	0	0

Promocja zintegrowanego produktu turystycznego „Aktywne Roztocze – od – kultury do natury”	Gmina Bełżec	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0	0	+	0	0
Stworzenie spójnego systemu tras rowerowych na terenie gminy Biłgoraj poprzez budowę nowych odcinków ścieżek rowerowych oraz wyznaczenie nowych odcinków szlaków rowerowych	Gmina Biłgoraj	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	0	+
Rowerem lub konno od Janowa przez Biłgoraj do Biszczy	Gmina Biłgoraj	+/-	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	0	+
Zagroda Bukowska - odtworzenie dawnej zagrody wiejskiej	Gmina Biłgoraj	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	0	+
Utworzenie ścieżki rowerowej i edukacyjnej „Spotkanie z tradycją i kulturą ludową na terenie Gminy Dzwola”	Gmina Dzwola	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	0	+
E-turysta – Aktywne Roztocze – od natury do kultury	Gmina Dzwola	+	+	+	+	+	+	+	0	0	0	0	+	0	0
Promocja zintegrowanego produktu turystycznego „Aktywne Roztocze – od kultury do natury”	Gmina Dzwola	+	+	+	+	+	+	+	0	0	0	0	+	0	0
Zoom Natury - Brama do Leśnego Skarbca – budowa infrastruktury ułatwiającej dostęp do miejsc i obszarów atrakcyjnych turystycznie	Gmina Janów Lubelski	0	0	+	0	0	0	+	+	+	+	0	0	0	0
Rowerem lub konno od Janowa przez Biłgoraj do Biszczy	Gmina Janów Lubelski	+/-	0	+	0	0	0	+	+	0	0	0	0	0	+
Rozwój produktu turystycznego Parku Rekreacji Zoom Natury w Janowie Lubelskim	Gmina Janów Lubelski	0	0	+	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Muzeum Regionalne w Janowie Lubelskim	Gmina Janów Lubelski	0	0	+	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Zagospodarowanie parku w Jarczowie z budową amfiteatru i alejek z ławkami	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+	+

Utworzenie zintegrowanej sieci szlaków Geoparku "Kamienny las na Roztoczu"	Gmina Józefów	+/-	0	+	0	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
Wytyczenie i oznakowanie ścieżki edukacyjno przyrodniczej do Roztoczańskiego Parku Narodowego z zagospodarowaniem źródłiska i źródełek rzeki Nepryszki oraz budowa infrastruktury towarzyszącej	Gmina Józefów	+/-	0	+	0	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
„Geopark Kamienny las na Roztoczu” – partnerski projekt gminy Józefów, Krasnobród, Susiec	Gmina Józefów	0	0	+	0	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
Zagospodarowanie i zabezpieczenie naturalnych walorów doliny rzeki Nepryszki	Gmina Józefów	+/-	0	+	0	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
Udostępnienie potencjału turystycznego gminy Tamogród, poprzez budowę szlaków turystycznych oraz ścieżek rowerowych (wzdłuż DW 835 oraz DW 863), jako element sieci ścieżek rowerowych południowej części powiatu biłgorajskiego	Gmina Księżpól	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
„Zamość – brama Roztocza strefą aktywnej rekreacji kulturowej”	Gmina Miasto Zamość	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Przebudowa zbiornika wodnego i zagospodarowanie terenu wokół zalewu w kierunku ochrony dziedzictwa naturalnego i poszerzenia oferty rekreacyjnej oraz prace remontowo - konserwatorskie Rotundy i Cmentarza Wojennego wraz z przyległym terenem w obrębie kompleksu zabytkowego miasta Zamościa wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO	Gmina Miasto Zamość	0	+	+	+	0	+	0	0	0	+	0	0	0	+
Zwiększenie dostępności zalewu miejskiego w Zamościu jako miejsca aktywnej rekreacji w sąsiedztwie zamojskiego zespołu staromiejskiego	Gmina Miasto Zamość	0	+	+	+	0	+	0	0	0	+	0	0	0	+

Budowa obiektów dla zwierząt zagrożonych wyginięciem na terenie Ogrodu Zoologicznego w Zamościu, pełniące funkcję przygranicznego ośrodka kwarantannowania i przetrzymywania zwierząt nielegalnie wwiezionych do strefy Schengen – kontynuacja projektów zrealizowanych w latach 2009-2015, współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego.	Gmina Miasto Zamość	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
„Rewitalizacja Akademii Zamojskiej”	Gmina Miasto Zamość	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Rewitalizacja zabytkowego obiektu Pałacu Zamoyskich w Zamościu w celu utworzenia centrum konferencyjno – hotelowego zwiększającego potencjał gospodarczy i turystyczny regionu	Gmina Miasto Zamość	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Udostępnienie potencjału turystycznego gminy Tamogród, poprzez budowę szlaków turystycznych oraz ścieżek rowerowych (wzdłuż DW 835 oraz DW 863), jako element sieci ścieżek rowerowych południowej części powiatu biłgorajskiego	Gmina Obsza	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Budowa wieży widokowej i przystani kajakowej w Gminie Obsza	Gmina Obsza	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Budowa ścieżek poznawczych z elementami małej infrastruktury turystycznej łączącej tereny o znacznej wartości historycznej, przyrodniczej i krajobrazowej realizowane na terenie Gminy Szczepieszyn, Radecznica, Turobin, Tereszpól”	Gmina Radecznica, Gmina Szczepieszyn	+/-	0	+	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Odnowienie zabytkowego zespołu klasztornego OO. Bernardynów w Radecznicy wraz z odtworzeniem ogrodów przyklasztornych i parku	Gmina Radecznica	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+

„Budowa zbiornika wodnego w dolinie rzeki Wieprz i Świnka w miejscowości Brody Małe gm. Szczepleszyn woj. Lubelskie”	Gmina Szczepleszyn	0	+	+	+	0	+	0	0	+	0	0	0	0	+
Ukazanie naturalnego potencjału Geoparku Kamienny Las poprzez wykorzystanie walorów turystycznych miasta Tomaszów Lubelski oraz okolicznych gmin	Gmina Tamawatka, Gmina i Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+	
Odbudowa zbiornika wodnego w miejscowości Pańków i jego adaptacja na cele turystyczne	Gmina Tamawatka	0	+	+	+	0	+	0	+/-	+/-	0	0	0	+	
Renowacja obiektów dziedzictwa historycznego ze szczególnym uwzględnieniem zabytków oraz miejsc (obiektów) cennych historycznie	Gmina Tamawatka	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+	
Utworzenie kompleksu kulturalno-rekreacyjnego na terenie GOK w Podhorcach	Gmina Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Zagospodarowanie i udostępnienie obiektów atrakcyjnych pod względem przyrodniczo-historycznym w miejscowości Ulów	Gmina Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Wytyczenie, budowa i oznakowanie ścieżek edukacyjnych przyrodniczo-historycznych pieszych i rowerowych. Budowa wież widokowych wraz z infrastrukturą	Gmina Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Budowa i oznakowanie ciągu pieszo-rowerowego na odcinku od Stawów Echo do Soch wraz z utworzeniem Zwierzynieckiego Centrum Aktywności Turystycznej (projekt realizowany w partnerstwie z Roztoczańskim Parkiem Narodowym i Powiatem Zamojskim)	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	
Przebudowa drogi gminnej 110794 L (ul. H.H. Gramowskiego) w Zwierzyncu w zakresie budowy ścieżki rowerowej (etap I i II)	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	

Rozbudowa i kompleksowe zagospodarowanie turystyczne istniejącego zbiornika wodnego Rudka w Zwierzyńcu (projekt realizowany samodzielnie)	Gmina Zwierzyniec	0	+	+	+	0	+	0	0	+	0	0	0	0	+
Kompleksowe zagospodarowanie turystyczne obszaru "Zwierzyńczyka" - projekt realizowany w partnerstwie z Roztoczańskim Parkiem Narodowym i Powiatem Zamojskim.	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Remont i zmiana lokalizacji dzwonnicy przy kościele "na wodzie" p.w. św. Jana Nepomucena w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0
Remont elewacji kościoła "na wodzie" p.w. św. Jana Nepomucena w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
Remont i modernizacja kina "Skarb"	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
Dobudowa sceny w sali wystawowo-widowskiej w Centrum Kultury i Bibliotece Publicznej w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
Remont i wyposażenie pracowni instruktorskich w Centrum Kultury i Bibliotece Publicznej w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
Utworzenie i wyposażenie pracowni fotograficznej i audiowizualnej w Centrum Kultury i Bibliotece Publicznej w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
Przebudowa sceny amfiteatru w Parku Środowiskowym w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
Wykonanie infrastruktury rekreacyjnej przy zalewie Rudka w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
Wykonanie parku street workout w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0	0

Wykonanie toru rowerowego tzw. pumptrack'u w Parku Środowiskowym w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
Budowa basenu przy Zespole Szkół w Zwierzyńcu	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
Roboty budowlane i modernizacyjne przy budynku dawnego sejmiku	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
Centrum Aktywności i Rekreacji	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
Wykonanie ścieżki multisensorycznej pt. „Zmysły natury” oraz Ścieżka edukacyjna „Dolina Wieprza” - Rudka - Słupy wraz z obiektem obsługi turystów RPN	Roztoczański Park Narodowy	0	0	+	0	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
Aktywna ochrona przyrody w Roztoczańskim Parku Narodowym w latach 2017-2020	Roztoczański Park Narodowy	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
Monitoring zmian zachodzących w środowisku przyrodniczym i kulturowym Roztocza i ich wpływa na zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Roztocza	Roztoczański Park Narodowy	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
Transgraniczny Rezerwat Biosfery Roztocze – wdrożenie wspólnego planu działania na lata 2017-2020	Roztoczański Park Narodowy	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
Dziedzictwo kulturowe i bioróżnorodność Roztocza – program edukacyjny na lata 2017-2020 Jaworowskiego PPN i Roztoczańskiego PN	Roztoczański Park Narodowy	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	0	0
Transgraniczny Geopark „Kamienny Las na Roztoczu” jako płaszczyzna promocji udostępniania dla turystyki georóżnorodności Roztocza	Roztoczański Park Narodowy	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+
Rozbudowa i przebudowa świetlicy wiejskiej w m. Żdanówek	Gmina Zamość	0	0	+	0	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0
E-turysta – Aktywne Roztocze	Gmina Zamość	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Budowa Centrum Kultury Dawnej w m. Wysokie	Gmina Zamość	0	0	+	0	0	0	0	+	+,-	+,-	+	0	0	0

Cel 3. Rozwijająca się specjalizacja gospodarstwa oraz wzrost jakości życia	Dokształcanie i doskonalenie umiejętności mieszkańców Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Dokształcanie i doskonalenie umiejętności wraz z tworzeniem warunków uczenia się adekwatnych do zmian zachodzących w gospodarce	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Utworzenie centrum wsparcia rodzinnego	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Punkt konsultacyjny dla osób uzależnionych	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Utworzenie Świetlicy socjalno-terapeutycznej	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Rozbudowa i remont ośrodka zdrowia w Aleksandrowie	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Zakup sprzętu pożarniczego	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Zakup autobusu szkolnego	Gmina Aleksandrów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Przygotowanie terenów inwestycyjnych oraz uwzględnienie ich w MPZP	Gmina Bełżec	+/-	0	+	0	+/-	+/-	N	+/-	0	+/-	0	0	+
	Przebudowa budynku - wydzielenie pomieszczeń dydaktycznych dla potrzeb Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w celu zwiększenia dostępu do edukacji przedszkolnej w Gminie Bełżec	Gmina Bełżec	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Utworzenie ogólnodostępnego miejsca wypoczynkowego w tym; -zbiornika wodnego wraz z kąpieliskiem, - placu masowych imprez kulturalnych takich jak festyny, koncerty, widowiska, - miejsc biwakowych dla turystów	Gmina Biłgoraj	0	+	+	+	0	+	0	0	+	0	0	0	+

Budowa infrastruktury podstawowej dla turystycznych terenów inwestycyjnych typu „brownfield” nad Zalewem Janowskim	Gmina Janów Lubelski	0	+	+	+	0	+	0	0	0	+	0	0	0	+
Realizacja projektu unijnego w szkołach „Rozwój kompetencji matematycznych i przyrodniczych”	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Modernizacja boiska sportowego w Jarczowie oraz placów zabaw	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Budowa zewnętrznej siłowni w Jarczowie	Gmina Jarczów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
„Lokalnie wytworzone, przetworzone i sprzedane” - powołanie inkubatora przetwórstwa rolno-spożywczego	Gmina Józefów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Powołanie energetycznej spółdzielni socjalnej, której zadaniem będzie obsługa inicjatyw dotyczących odnawialnych źródeł energii w szczególności zmierzających do samodzielności energetycznej gminy tj. zbilansowania potrzeb energetycznych i źródeł ich wytwarzania na poziomie lokalnym poprzez budowę farm fotowoltaicznych, montaż paneli fotowoltaicznych na obiektach użyteczności publicznej i budynkach mieszkalnych).	Gmina Józefów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Utworzenie spółdzielni socjalnej do obsługi sieci szerokopasmowej – „ostatniej mili” na terenie gminy Józefów.	Gmina Józefów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Powołanie Józefowskiego Centrum Oświatowego, wsparcie szkolnictwa zawodowego	Gmina Józefów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Utworzenie młodzieżowego ośrodka wychowawczego na bazie byłego LO w Józefowie	Gmina Józefów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+

Budowa 4 domów pomocy: - dla osób niepełnosprawnych, dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dla osób z głębokim upośledzeniem umysłowym, dla osób starszych	Gmina Józefów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Opracowanie Programu Rewitalizacji dla Gminy Józefów	Gmina Józefów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Remont budynków socjalnych, komunalnych w miejscowości Tartak Długi Kąt i Majdan Nepryski	Gmina Józefów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Rewitalizacja Kamieniołomu „Babia Dolina” na potrzeby Geoparku „Kamienny Las na Roztoczu”	Gmina Józefów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Modernizacja pomieszczeń suteryny MDK w Józefowie z przeznaczeniem na potrzeby społeczności lokalnej	Gmina Józefów	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Rewitalizacja zdegradowanych infrastrukturalnie i społecznie przestrzeni zamojskiego zespołu staromiejskiego w celu poprawy jakości życia mieszkańców, likwidacji problemów społecznych, aktywizacji gospodarczej i zwiększenia oferty rekreacyjnej Zamościa – jednego na obszarze województwa lubelskiego miasta z kompleksem zabytkowym wpisanym na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.	Gmina Miasto Zamość	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	+	+	
Budowa, rozbudowa, adaptacja i modernizacja obiektów na potrzeby prowadzenia działalności edukacyjnej z zapleczem socjalnym.	Gmina Szczepietnica	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	0	+
Kompleksowe przygotowanie terenów pod inwestycje	Gmina Tamawątka	0	0	+	0	0	0	0	0	+,-	0	0	0	0	
Aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców gminy Tamawątka	Gmina Tamawątka	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+	
Rozbudowa i wyposażenie Szkoły Podstawowej w Tamawątce na potrzeby przedszkola.	Gmina Tamawątka	0	0	+	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+	

Budowa hali sportowej przy Zespole Szkół i Przedszkola w Tamawatce.	Gmina Tamawatka	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+
Przebudowa i adaptacja budynku biurowego na budynek przedszkola w miejscowości Rogóžno	Gmina Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+
Budowa targowiska w Zwierzyniec	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+
Wykorzystanie technologii informacyjnej w procesie dydaktycznym poprzez zakup komputerów i sprzętu przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+
Zakup pojazdu niskoemisyjnego dla Ochotniczej Straży Pożarnej	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Wykonanie elewacji świetlicy wiejskiej w Turzyńcu	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+
Modernizacja świetlicy wiejskiej w Topólczy	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+
Odrestaurowanie figury przydrożnej przy ulicy Szkolnej w Zwierzyniec	Gmina Zwierzyniec	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0	+
Przygotowanie turystycznych terenów inwestycyjnych typu „brownfield” przy rzece Solokija	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+,-	0	0	0	0
Rozwój lokalnych produktów turystycznych (potrawy regionalne, tradycyjne produkty rękodzielnicze).	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Inicjowanie powstawania podmiotów ekonomii społecznej, odpowiadającej na zapotrzebowanie mieszkańców oraz turystów.	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
Przygotowanie terenów inwestycyjnych przy ul. Łuszczowieckiej	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	+,-	0	0	0	+
Doskonalenie kadr nauczycielskich.	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+

	Rozwijanie u uczniów kompetencji cyfrowych, językowych, miękkich (komunikatywność, kreatywność, współdziałanie itd.).	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Doposażenie szkół w niezbędny sprzęt	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+
	Zagospodarowanie Rynku i budowa hal	Gmina Miasto Tomaszów Lubelski	0	0	+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+

W Prognozie przeprowadzono analizę wpływu na środowisko planowanych przedsięwzięć - przy założeniu, że przedsięwzięcia będą spełniały wszystkie obowiązujące obecnie wymagania przepisów Prawa ochrony środowiska. W Prognozie przeanalizowano możliwy wpływ wskazanych do realizacji w Strategii zadań na następujące aspekty środowiska: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne. Określono czy oddziaływanie to może mieć kierunek negatywny, pozytywny czy obojętny na poszczególne elementy.

W ramach każdego z priorytetów określono szereg działań szczegółowych (inwestycyjnych, organizacyjnych, szkoleniowych, prawnych i innych).

Zidentyfikowano oddziaływania na środowisko poszczególnych priorytetów w odniesieniu do poszczególnych aspektów środowiskowych. Przedstawiono je w formie matrycy pozwalającej na łatwą identyfikację aspektów środowiskowych.

Sumaryczna analiza oddziaływań wykazuje, że realizacja celów i kierunków działań wynikających z Strategicznego Planu będzie miała zdecydowanie pro – środowiskowe oddziaływanie, w związku z czym należy uznać tę realizację za wielce potrzebną.

Działania przewidziane w Strategicznym Planie w sposób zdecydowanie pozytywny wpłyną na realizację i spełnienie celów środowiskowych dla jednolitych części wód podziemnych i powierzchniowych określonych w Planie gospodarowania wodami w obszarze dorzecza Wisły. Pozytywny wpływ będziemy mogli również zaobserwować w obszarze ochrony powietrza. Jednakże inwestycje realizowane na obszarach chronionych mogą generować negatywne oddziaływania na ekosystemy, gatunki roślin lub zwierząt bądź krajobraz polegające na niszczeniu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, fragmentacji ekosystemów i korytarzy ekologicznych, tworzeniu barier utrudniających migrację zwierząt, zmianie warunków abiotycznych siedlisk itp. Dlatego podstawową zasadą jaką należy się kierować wdrażając zapisy Strategicznego Planu powinno być wyprzedzające unikanie konfliktów ze środowiskiem w całości oraz z jego poszczególnymi komponentami na etapie planowania szczegółowej lokalizacji przedsięwzięć. Wymogiem obligatoryjnym jest zgodność z planami ochrony obowiązującymi na terenie rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych oraz planami zadań ochronnych na obszarach Natura 2000. Na obszarach chronionych, które nie posiadają planów ochrony planowanie powinno być poprzedzone rzetelnym rozpoznaniem uwarunkowań środowiskowych, prowadzącym do identyfikacji istotnych problemów i obszarów konfliktowych, a decyzja o lokalizacji wynikać z wielokryterialnej oceny wariantów przedsięwzięcia. Jeśli uniknięcie konfliktów nie jest możliwe, realizacja projektów powinna być uwarunkowana zastosowaniem środków łagodzących negatywne oddziaływania bądź wykonaniem kompensacji środowiskowej.

Przedstawiona ocena ma charakter poglądowy, gdyż dla przedsięwzięć faktycznie oddziałujących na środowisko powinny zostać opracowane szczegółowe raporty o oddziaływaniu na środowisko na etapie ubiegania się o pozwolenie na budowę.

W poniższej tabeli została przeprowadzona szczegółowa ocena potencjalnych oddziaływań na środowisko wynikających z realizacji celów, kierunków działań i przedsięwzięć zawartych w Strategicznym Planie oraz sposoby przeciwdziałania, ograniczania i kompensacji. W tabeli nie wymieniano wszystkich zadań zawartych w Strategicznym Planie a skupiono się na grupach zadań powodujących takie same lub podobne oddziaływanie.

Tabela. 15 Szczegółowa ocena potencjalnych oddziaływań na środowisko wynikających z realizacji celów, kierunków działań i przedsięwzięć zawartych w Strategii oraz sposoby przeciwdziałania, ograniczania i kompensacji

Priorytet	Cel	Komponenty środowiska	Identyfikacja potencjalnych oddziaływań	Charakter oddziaływań	Zasięg przestrzenny oddziaływań	Sposoby zapobiegania, ograniczania i kompensacji negatywnych oddziaływań
Priorytet 1: Lepsza dostępność komunikacyjna obszaru oraz poprawa stanu ochrony środowiska	1.1. Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru	Rośliny i zwierzęta oraz bioróżnorodność	<p>Możliwe obniżenie różnorodności biologicznej, pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, pogorszenie stanu zachowania populacji gatunków (w tym rzadkich, chronionych, hodowlanych) jako skutek nowych innowacyjnych technologii.</p> <p>Niszczenie i fragmentacja siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, niszczenie i pogarszanie stanu populacji gatunków roślin i zwierząt (w tym rzadkich, chronionych i zagrożonych), m.in. poprzez pogorszenie warunków siedliskowych, wzrost śmiertelności, płoszenie; obniżenie lub przerwanie drożności korytarzy ekologicznych, synantropizacja związanych z realizacją infrastruktury technicznej, drogowej i kolejowej</p>	<p>długoterminowy, pośredni</p> <p>krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni</p>	<p>lokalny, regionalny</p> <p>ponadregionalny</p>	<p>Uwzględnienie aspektów środowiskowych i zasady przezroczności przy testowaniu i wprowadzaniu innowacyjnych technologii.</p> <p>Lokalizacja infrastruktury technicznej poza obszarami o wysokich walorach przyrodniczych, uwzględnienie ochrony wartości przyrodniczych (kosztów środowiskowych) na etapie planowania lokalizacji infrastruktury technicznej, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze, odtwarzanie siedlisk roślin i zwierząt w miejscach zastępczych, budowa przejść dla zwierząt, stosowanie siatek ograniczających kolizje ze zwierzętami, prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów, stosowanie obudowy dróg zielenią</p>
		Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby	<p>Redukcja powierzchni gleb, zmiany ukształtowania powierzchni ziemi oraz krajobrazu związane z realizacją infrastruktury</p>	<p>długoterminowy, bezpośredni,</p>	<p>lokalny, regionalny</p>	-
			<p>Wdrożenie technologii: redukujących zapotrzebowanie na surowce kopalne, infrastrukturę wytwórczą</p>	<p>długoterminowy, pośredni</p>	<p>lokalny, regionalny</p>	-

	Wody powierzchniowe i podziemne	Zmniejszenie oddziaływań negatywnych na stan wód powierzchniowych i podziemnych w wyniku rozwoju infrastruktury kolejowej (odciążenie transportu samochodowego)	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	-
		Pogorszenie stanu wód (ilościowego i jakościowego) w wyniku rozwoju infrastruktury technicznej, zarówno w trakcie realizacji inwestycji (zmiana stosunków wodnych, zanieczyszczenia pochodzące z terenu budowy) jak i w okresie jej eksploatacji (związki ropopochodne, zanieczyszczenia z zimowego utrzymania dróg, pośrednio przez emisję spalin; zmiana stosunków wodnych)	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny	Lokalizacja infrastruktury technicznej poza obszarami o wysokich walorach przyrodniczych, uwzględnienie ochrony wartości przyrodniczych (kosztów środowiskowych) na etapie planowania lokalizacji infrastruktury technicznej, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze, odtwarzanie siedlisk roślin i zwierząt w miejscach zastępczych, budowa przejść dla zwierząt, stosowanie siatek ograniczających kolizje ze zwierzętami, prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów, stosowanie obudowy dróg zielenią
	Powietrze i klimat	Możliwe pogorszenie stanu powietrza na skutek zintensyfikowania rozwoju gospodarczego, np. w zakresie gałęzi przemysłu emitujących zwiększone ilości zanieczyszczeń	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	Stosowanie nowoczesnych rozwiązań, technologii i najlepszych dostępnych technik , które ograniczać będą oddziaływania negatywne wynikające z realizacji niektórych inwestycji
		Pogorszenie jakości powietrza atmosferycznego w trakcie realizacji inwestycji i w okresie eksploatacji poprzez emisję pyłów i gazów, pogorszenie klimatu akustycznego, zagrożenie emisją pola elektromagnetycznego	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	Odpowiednia organizacja zaplecza budowy, projektowanie przydrożnych pasów zieleni izolacyjnej (zadrzewienia i zakrzewienia), właściwe kształtowanie niwelety drogi, stosowanie ekranów dźwiękochłonnych, zastosowanie tzw. cichej nawierzchni
	Zdrowie człowieka	Poprawa dobrostanu mieszkańców regionu (w tym zdrowia) w związku z ograniczaniem wykluczenia społecznego wskutek rozwijania kapitału ludzkiego.	długoterminowy, pośredni	regionalny	-

1.2. Wewnętrzna spójność komunikacyjna z rozwiniętym ekologicznym transportem zbiorowym		Pogorszenie stanu zdrowia mieszkańców regionu jako skutek rozwoju i użytkowania infrastruktury drogowej, kolejowej i energetycznej (przy uwzględnieniu powstałych zmian środowiskowych: hałasu, pola elektromagnetycznego, zanieczyszczeń powietrza i wody)	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny ponadregionalny	Lokalizacja infrastruktury technicznej uwzględniająca potencjalne wpływy na zdrowie mieszkańców, stosowanie ekranów akustycznych oraz obudowy dróg zielenią, monitoring natężenia hałasu na terenach zabudowanych, tworzenie obszarów ograniczonego użytkowania na terenach o ponadnormatywnej uciążliwości akustycznej.
	Dziedzictwo kulturowe	-	-	-	-
	Rośliny i zwierzęta oraz bioróżnorodność	Możliwe obniżenie różnorodności biologicznej, pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, pogorszenie stanu zachowania populacji gatunków (w tym rzadkich, chronionych, hodowlanych) jako skutek nowych innowacyjnych technologii. Niszczenie i fragmentacja siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, niszczenie i pogarszanie stanu populacji gatunków roślin i zwierząt (w tym rzadkich, chronionych i zagrożonych), m.in. poprzez pogorszenie warunków siedliskowych, wzrost śmiertelności, płoszenie; obniżenie lub przerwanie drożności korytarzy ekologicznych, synantropizacja związanych z realizacją infrastruktury technicznej, drogowej i kolejowej	długoterminowy, pośredni krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny ponadregionalny	Uwzględnienie aspektów środowiskowych i zasady przezorności przy testowaniu i wprowadzaniu innowacyjnych technologii. Lokalizacja infrastruktury technicznej poza obszarami o wysokich walorach przyrodniczych, uwzględnienie ochrony wartości przyrodniczych (kosztów środowiskowych) na etapie planowania lokalizacji infrastruktury technicznej, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze, odtwarzanie siedlisk roślin i zwierząt w miejscach zastępczych, budowa przejść dla zwierząt, stosowanie siatek ograniczających kolizje ze zwierzętami, prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów, stosowanie obudowy dróg zielenią
	Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby	Redukcja powierzchni gleb, zmiany ukształtowania powierzchni ziemi oraz krajobrazu związane z realizacją infrastruktury	długoterminowy, bezpośredni,	lokalny, regionalny	-
		Wdrożenie technologii: redukujących zapotrzebowanie na surowce kopalne, infrastrukturę wytwórczą	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	-
	Wody powierzchniowe i podziemne	Zmniejszenie oddziaływań negatywnych na stan wód powierzchniowych i podziemnych w wyniku rozwoju infrastruktury kolejowej (odciążenie transportu samochodowego)	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	-

1.3. Zwiększenie dostępności sieci wodno-kanalizacyjnej oraz poprawa czystości obszaru			Pogorszenie stanu wód (ilościowego i jakościowego) w wyniku rozwoju infrastruktury technicznej, zarówno w trakcie realizacji inwestycji (zmiana stosunków wodnych, zanieczyszczenia pochodzące z terenu budowy) jak i w okresie jej eksploatacji (związki ropopochodne, zanieczyszczenia z zimowego utrzymania dróg, pośrednio przez emisję spalin; zmiana stosunków wodnych)	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny	Lokalizacja infrastruktury technicznej poza obszarami o wysokich walorach przyrodniczych, uwzględnienie ochrony wartości przyrodniczych (kosztów środowiskowych) na etapie planowania lokalizacji infrastruktury technicznej, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze, odtwarzanie siedlisk roślin i zwierząt w miejscach zastępczych, budowa przejść dla zwierząt, stosowanie siatek ograniczających kolizje ze zwierzętami, prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów, stosowanie obudowy dróg zielenią
		Powietrze i klimat	Możliwa poprawa jakości powietrza atmosferycznego na skutek powiększenia zasobów wiedzy specjalistycznej, również w zakresie nowoczesnych, innowacyjnych technologii transportowych ekologicznych dla środowiska	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny ponadregionalny	-
		Zdrowie człowieka	Poprawa dobrostanu mieszkańców regionu (w tym zdrowia) w związku z ograniczaniem wykluczenia społecznego wskutek rozwijania kapitału ludzkiego.	długoterminowy, pośredni	regionalny	-
		Dziedzictwo kulturowe	-	-	-	-
	Rośliny i zwierzęta oraz bioróżnorodność		Możliwe obniżenie różnorodności biologicznej, pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, pogorszenie stanu zachowania populacji gatunków (w tym rzadkich, chronionych, hodowlanych) jako skutek nowych innowacyjnych technologii. Niszczenie i fragmentacja siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, niszczenie i pogarszanie stanu populacji gatunków roślin i zwierząt (w tym rzadkich, chronionych i zagrożonych), m.in. poprzez pogorszenie warunków siedliskowych, wzrost śmiertelności, płoszenie; obniżenie lub przerwanie drożności korytarzy ekologicznych, synantropizacja związanych z realizacją infrastruktury technicznej.	długoterminowy, pośredni krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny ponadregionalny	Uwzględnienie aspektów środowiskowych i zasady przezorności przy testowaniu i wprowadzaniu innowacyjnych technologii. Lokalizacja infrastruktury technicznej poza obszarami o wysokich walorach przyrodniczych, uwzględnienie ochrony wartości przyrodniczych (kosztów środowiskowych) na etapie planowania lokalizacji infrastruktury technicznej, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze, odtwarzanie siedlisk roślin i zwierząt w miejscach zastępczych, budowa przejść dla zwierząt, stosowanie siatek ograniczających kolizje ze zwierzętami, prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów, stosowanie obudowy dróg zielenią
			Poprawa stanu siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt, poprawa stanu populacji gatunków roślin i zwierząt w związku z poprawą stanu środowiska	długoterminowy, bezpośredni	lokalny	-

	Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby	Redukcja powierzchni gleb, zmiany ukształtowania powierzchni ziemi oraz krajobrazu związane z realizacją infrastruktury	długoterminowy, bezpośredni,	lokalny	Wykorzystanie tras istniejącej infrastruktury, tworzenie zintegrowanych korytarzy transportowo – przesyłowych, omijanie w miarę możliwości terenów o znacznych deniwelacjach, zagrożonych powierzchniowymi ruchami masowymi lub o wysokich walorach krajobrazu (w szczególności podlegających ochronie prawnej)
		Redukcja powierzchni gleb, zmiany ukształtowania powierzchni ziemi oraz krajobrazu związane z realizacją infrastruktury	długoterminowy, bezpośredni,	lokalny	Wykorzystanie tras istniejącej infrastruktury, tworzenie zintegrowanych korytarzy transportowo – przesyłowych, omijanie w miarę możliwości terenów o znacznych deniwelacjach, zagrożonych powierzchniowymi ruchami masowymi lub o wysokich walorach krajobrazu (w szczególności podlegających ochronie prawnej)
	Wody powierzchniowe i podziemne	Zmniejszenie oddziaływań negatywnych na stan wód powierzchniowych i podziemnych w wyniku rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	-
	Powietrze i klimat	Pogorszenie jakości powietrza atmosferycznego w trakcie realizacji inwestycji poprzez emisję pyłów i gazów, pogorszenie klimatu akustycznego	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	Odpowiednia organizacja zaplecza budowy,
	Zdrowie człowieka	Poprawa dobrostanu mieszkańców regionu (w tym zdrowia) w związku z ograniczaniem wykluczenia społecznego wskutek rozwijania kapitału ludzkiego.			
	Dziedzictwo kulturowe		-	-	-

2.1 Zwiększenie dostępności do obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo poprzez integrację lokalnych szlaków turystycznych z ponadregionalnymi szlakami rowerowymi	Rośliny i zwierzęta oraz bioróżnorodność	<p>Możliwe obniżenie różnorodności biologicznej, pogorszenie stanu zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, pogorszenie stanu zachowania populacji gatunków (w tym rzadkich, chronionych, hodowlanych) jako skutek nowych innowacyjnych technologii.</p> <p>Niszczenie i fragmentacja siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, niszczenie i pogarszanie stanu populacji gatunków roślin i zwierząt (w tym rzadkich, chronionych i zagrożonych), m.in. poprzez pogorszenie warunków siedliskowych, wzrost śmiertelności, płożenie; obniżenie lub przerwanie drożności korytarzy ekologicznych, synantropizacja związanych z realizacją infrastruktury technicznej, drogowej i kolejowej</p>	<p>długoterminowy, pośredni</p> <p>krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni</p>	<p>lokalny, regionalny, ponadregionalny</p>	<p>Uwzględnienie aspektów środowiskowych i zasady przezorności przy testowaniu i wprowadzaniu innowacyjnych technologii.</p> <p>Lokalizacja infrastruktury technicznej poza obszarami o wysokich walorach przyrodniczych, uwzględnienie ochrony wartości przyrodniczych (kosztów środowiskowych) na etapie planowania lokalizacji infrastruktury technicznej, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze, odtwarzanie siedlisk roślin i zwierząt w miejscach zastępczych, budowa przejść dla zwierząt, stosowanie siatek ograniczających kolizje ze zwierzętami, prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów, stosowanie obudowy dróg zielenią</p>
	Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby	Redukcja powierzchni gleb, zmiany ukształtowania powierzchni ziemi oraz krajobrazu związane z realizacją infrastruktury	długoterminowy, bezpośredni,	lokalny, regionalny	-
		Wdrożenie technologii: redukujących zapotrzebowanie na surowce kopalne, infrastrukturę wytwórczą	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	-
	Wody powierzchniowe i podziemne	Zmniejszenie oddziaływań negatywnych na stan wód powierzchniowych i podziemnych w wyniku budowy wodociągów, kanalizacji i oczyszczalni ścieków	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	-
		Pogorszenie stanu wód (ilościowego i jakościowego) w wyniku rozwoju infrastruktury technicznej, zarówno w trakcie realizacji inwestycji (zmiana stosunków wodnych, zanieczyszczenia pochodzące z terenu budowy) jak i w okresie jej eksploatacji (związki ropopochodne, zanieczyszczenia z zimowego utrzymania dróg, pośrednio przez emisję spalin; zmiana stosunków wodnych)	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	<p>Odpowiednia organizacja zaplecza budowy, w celu zapobiegania przedostawianiu się</p> <p>zanieczyszczeń do środowiska gruntowo – wodnego , odwodnienie dróg przez odpowiedni system uniemożliwiający przenikanie zanieczyszczeń do wód; instalacja urządzeń do oczyszczania wód (m.in. osadniki, separatory substancji ropopochodnych)</p>
	Powietrze i klimat	Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery w wyniku rozwoju infrastruktury szlaków rowerowych i pieszych (odciążenie transportu samochodowego)	długoterminowe, pośrednie	lokalny, regionalny, ponadregionalny	-

2.2. Zachowanie atrakcji dziedzictwa naturalnego i kulturowego		Pogorszenie jakości powietrza i klimatu akustycznego w związku z realizacją przedsięwzięć	krótkoterminowy, bezpośredni,	lokalny	Odpowiednia organizacja zaplecza budowy
	Zdrowie człowieka	Poprawa stanu zdrowia mieszkańców regionu w wyniku integracji infrastrukturalnej (m.in. usprawnienie komunikacji, rozwój transportu kolejowego, redukcja kongestii drogowej, poprawa warunków środowiskowych)	długoterminowe, pośrednie	lokalny, regionalny	-
	Dziedzictwo kulturowe	Wzbogacenie zasobów materialnych i niematerialnych dziedzictwa kulturowego	długoterminowy, bezpośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	-
	Rośliny i zwierzęta oraz bioróżnorodność	Niszczenie i fragmentacja siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, niszczenie i pogarszanie stanu populacji gatunków roślin i zwierząt (w tym rzadkich, chronionych i zagrożonych), m.in. poprzez pogorszenie warunków siedliskowych, wzrost śmiertelności, płoszenie; obniżenie lub przerwanie drożności korytarzy ekologicznych, synantropizacja związanych z realizacją infrastruktury technicznej	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	Lokalizacja infrastruktury technicznej poza obszarami o wysokich walorach przyrodniczych, uwzględnienie ochrony wartości przyrodniczych (kosztów środowiskowych) na etapie planowania lokalizacji infrastruktury technicznej, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze, odtwarzanie siedlisk roślin i zwierząt w miejscach zastępczych, budowa przejść dla zwierząt, stosowanie siatek ograniczających kolizje ze zwierzętami, prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów, stosowanie obudowy dróg zielenią
	Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby	Wdrożenie technologii: redukujących zapotrzebowanie na surowce kopalne, infrastrukturę wytwórczą	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	-
	Wody powierzchniowe i podziemne	Zmniejszenie oddziaływań negatywnych na stan wód powierzchniowych i podziemnych w wyniku budowy wodociągów, kanalizacji i oczyszczalni ścieków	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	-
	Powietrze i klimat	Pogorszenie jakości powietrza atmosferycznego w trakcie realizacji inwestycji, pogorszenie klimatu akustycznego,	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	Odpowiednia organizacja zaplecza budowy,
	Zdrowie człowieka	Poprawa dobrostanu mieszkańców regionu (w tym zdrowia) w związku z ograniczaniem wykluczenia społecznego wskutek rozwijania kapitału ludzkiego.	długoterminowy, pośredni	regionalny	-

2.3. Rozwój specjalizacji turystycznej poprzez integrację produktów oferty turystycznej	Dziedzictwo kulturowe	Wzbogacenie zasobów materialnych i niematerialnych dziedzictwa kulturowego i naturalnego	długoterminowy, bezpośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	-
	Rośliny i zwierzęta oraz bioróżnorodność	Niszczenie i fragmentacja siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, niszczenie i pogarszanie stanu populacji gatunków roślin i zwierząt (w tym rzadkich, chronionych i zagrożonych), m.in. poprzez pogorszenie warunków siedliskowych, wzrost śmiertelności, płoszenie; obniżenie lub przerwanie drożności korytarzy ekologicznych, synantropizacja związanych z realizacją infrastruktury technicznej	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny	Lokalizacja infrastruktury technicznej poza obszarami o wysokich walorach przyrodniczych, uwzględnienie ochrony wartości przyrodniczych (kosztów środowiskowych) na etapie planowania lokalizacji infrastruktury technicznej, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze, odtwarzanie siedlisk roślin i zwierząt w miejscach zastępczych, budowa przejść dla zwierząt, stosowanie siatek ograniczających kolizje ze zwierzętami, prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów, stosowanie obudowy dróg zielenią
	Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby	Redukcja powierzchni gleb, zmiany ukształtowania powierzchni ziemi oraz krajobrazu związane z realizacją infrastruktury transportowej	długoterminowy, bezpośredni,	lokalny, regionalny	Wykorzystanie tras istniejącej infrastruktury, tworzenie zintegrowanych korytarzy transportowo – przesyłowych, omijanie w miarę możliwości terenów o znacznych deniwelacjach, zagrożonych powierzchniowymi ruchami masowymi lub o wysokich walorach krajobrazu (w szczególności podlegających ochronie prawnej)

		<p>Wody powierzchniowe i podziemne</p>	<p>Pogorszenie stanu wód (ilościowego i jakościowego) w wyniku rozwoju infrastruktury technicznej, zarówno w trakcie realizacji inwestycji (zmiana stosunków wodnych, zanieczyszczenia pochodzące z terenu budowy) jak i w okresie jej eksploatacji (związki ropopochodne, zanieczyszczenia z zimowego utrzymania dróg, pośrednio przez emisję spalin; zmiana stosunków wodnych)</p>	<p>krótkoterminowy długoterminowy, bezpośredni, pośredni</p>	<p>lokalny, regionalny</p>	<p>Lokalizacja infrastruktury technicznej poza obszarami o wysokich walorach przyrodniczych, uwzględnienie ochrony wartości przyrodniczych (kosztów środowiskowych) na etapie planowania lokalizacji infrastruktury technicznej, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze, odtwarzanie siedlisk roślin i zwierząt w miejscach zastępczych, budowa przejść dla zwierząt, stosowanie siatek ograniczających kolizje ze zwierzętami, prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów, stosowanie obudowy dróg zielenią</p>
		<p>Powietrze i klimat</p>	<p>Pogorszenie jakości powietrza atmosferycznego w trakcie realizacji inwestycji i w okresie eksploatacji poprzez emisję pyłów i gazów, pogorszenie klimatu akustycznego, zagrożenie emisją pola elektromagnetycznego</p>	<p>długoterminowy, pośredni</p>	<p>lokalny, regionalny</p>	<p>Odpowiednia organizacja zaplecza budowy, projektowanie przydrożnych pasów zieleni izolacyjnej (zadrzewienia i zakrzewienia), właściwe kształtowanie niwelety drogi, stosowanie ekranów dźwiękochłonnych, zastosowanie tzw. cichej nawierzchni</p>
		<p>Zdrowie człowieka</p>	<p>Poprawa stanu zdrowia mieszkańców regionu w wyniku integracji infrastrukturalnej (m.in. usprawnienie komunikacji, rozwój transportu kolejowego, redukcja kongestii drogowej, poprawa warunków środowiskowych)</p>	<p>długoterminowe, pośrednie</p>	<p>lokalny, regionalny</p>	<p>-</p>

		Dziedzictwo kulturowe	Zagrożenie dla obiektów zabytkowych lub dóbr kultury współczesnej w obszarze inwestycji podczas budowy i eksploatacji infrastruktury	krótkoterminowy, bezpośredni,	lokalny	Niekolizyjna lokalizacja realizowanej infrastruktury, zastosowanie odpowiednich metod budowy lub zabezpieczeń dóbr dziedzictwa kulturowego
Priorytet 3: Rozwijająca się specjalizacja gospodarstwa oraz wzrost jakości życia	3.1 Aktywizacja lokalnej społeczności poprzez rozwój przedsiębiorczości ze szczególną rolą przetwórstwa produktów lokalnych	Rośliny i zwierzęta oraz bioróżnorodność	Poprawa skuteczności zarządzania i ochrony środowiska przyrodniczego w wyniku propagowania działań nakierowanych na rozwój dobrych praktyk rolniczych, w tym rolnictwa przyjaznego środowisku	długoterminowy, pośredni,	lokalny, regionalny	-
			Poprawa stanu siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt, poprawa stanu populacji gatunków roślin i zwierząt w związku z wdrażaniem eko-innowacji przyjaznych środowisku	długoterminowy, pośredni,	lokalny, regionalny	-
		Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby	Poprawa środowiska glebowego poprzez rozwój dobrych praktyk rolniczych i rolnictwa ekologicznego	długoterminowy, pośredni,	lokalny, regionalny	-
			Poprawa jakości gospodarowania przestrzenią, w tym oszczędniejsze jej użytkowanie na cele związane z trwałym zainwestowaniem terenu w rezultacie lepszego rozpoznania funkcjonowania środowiska lub opracowania nowatorskich rozwiązań technologicznych lub organizacyjnych	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	-
		Wody powierzchniowe i podziemne	Poprawa efektywności i jakości zarządzania środowiskiem wodnym (a zarazem jego stanu) na skutek powiększenia zasobów wiedzy specjalistycznej oraz rozwoju kompetencji, w tym dotyczących rolnictwa przyjaznego środowisku	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	-
		Powietrze i klimat	Możliwa poprawa jakości powietrza atmosferycznego na skutek powiększenia zasobów wiedzy specjalistycznej, również w zakresie nowoczesnych, innowacyjnych technologii rolniczych	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	-

			Możliwe pogorszenie stanu powietrza na skutek zintensyfikowania rozwoju gospodarczego, np. w zakresie gałęzi przemysłu emitujących zwiększone ilości zanieczyszczeń	długoterminowy , pośredni	lokalny, regionalny	Stosowanie nowoczesnych rozwiązań, technologii i najlepszych dostępnych technik , które ograniczać będą oddziaływania negatywne wynikające z realizacji niektórych inwestycji
		Zdrowie człowieka	Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa w związku z upowszechnieniem produkcji i konsumpcji, zdrowej, ekologicznej żywności	długoterminowy , pośredni	lokalny, regionalny ponadregionalny	-
		Dziedzictwo kulturowe	Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa w związku z upowszechnieniem produkcji i konsumpcji, zdrowej, ekologicznej żywności	długoterminowy , pośredni	lokalny, regionalny ponadregionalny	-
Pozostałe cele wymienione w priorytecie 3	Rośliny i zwierzęta oraz bioróżnorodność	-	-	-	-	
	Krajobraz, powierzchnia ziemi i gleby	Redukcja powierzchni gleb, zmiany ukształtowania powierzchni ziemi oraz krajobrazu związane z realizacją infrastruktury	długoterminowy, bezpośredni,	lokalny, regionalny	-	
		Wdrożenie technologii: redukujących zapotrzebowanie na surowce kopalne, infrastrukturę wytwórczą	długoterminowy , pośredni	lokalny, regionalny	-	
	Wody powierzchniowe i podziemne	Zmniejszenie oddziaływań negatywnych na stan wód powierzchniowych i podziemnych w wyniku rozwoju infrastruktury kolejowej (odciążenie transportu samochodowego)	długoterminowy , pośredni	lokalny, regionalny	-	

		Pogorszenie stanu wód (ilościowego i jakościowego) w wyniku rozwoju infrastruktury technicznej, zarówno w trakcie realizacji inwestycji (zmiana stosunków wodnych, zanieczyszczenia pochodzące z terenu budowy) jak i w okresie jej eksploatacji (związki ropopochodne, zanieczyszczenia z zimowego utrzymania dróg, pośrednio przez emisję spalin; zmiana stosunków wodnych)	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny	Lokalizacja infrastruktury technicznej poza obszarami o wysokich walorach przyrodniczych, uwzględnienie ochrony wartości przyrodniczych (kosztów środowiskowych) na etapie planowania lokalizacji infrastruktury technicznej, przenoszenie gatunków rzadkich i chronionych na siedliska zastępcze, odtwarzanie siedlisk roślin i zwierząt w miejscach zastępczych, budowa przejść dla zwierząt, stosowanie siatek ograniczających kolizje ze zwierzętami, prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków, rozrodu płazów, stosowanie obudowy dróg zielenią
Powietrze i klimat		Możliwe pogorszenie stanu powietrza na skutek zintensyfikowania rozwoju gospodarczego, np. w zakresie gałęzi przemysłu emitujących zwiększone ilości zanieczyszczeń	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	Stosowanie nowoczesnych rozwiązań, technologii i najlepszych dostępnych technik, które ograniczać będą oddziaływania negatywne wynikające z realizacji niektórych inwestycji
		Pogorszenie jakości powietrza atmosferycznego w trakcie realizacji inwestycji i w okresie eksploatacji poprzez emisję pyłów i gazów, pogorszenie klimatu akustycznego, zagrożenie emisją pola elektromagnetycznego	długoterminowy, pośredni	lokalny, regionalny	Odpowiednia organizacja zaplecza budowy, projektowanie przydrożnych pasów zieleni izolacyjnej (zadrzewienia i zakrzewienia), właściwe kształtowanie niwelety drogi, stosowanie ekranów dźwiękochłonnych, zastosowanie tzw. cichej nawierzchni
Zdrowie człowieka		Poprawa dobrostanu mieszkańców regionu (w tym zdrowia) w związku z ograniczaniem wykluczenia społecznego wskutek rozwijania kapitału ludzkiego.	długoterminowy, pośredni	regionalny	-

		Pogorszenie stanu zdrowia mieszkańców regionu jako skutek rozwoju i użytkowania infrastruktury drogowej, kolejowej i energetycznej (przy uwzględnieniu powstałych zmian środowiskowych: hałasu, pola elektromagnetycznego, zanieczyszczeń powietrza i wody)	krótkoterminowy, długoterminowy, bezpośredni, pośredni	lokalny, regionalny ponadregionalny	Lokalizacja infrastruktury technicznej uwzględniająca potencjalne wpływy na zdrowie mieszkańców, stosowanie ekranów akustycznych oraz obudowy dróg zielenią, monitoring natężenia hałasu na terenach zabudowanych, tworzenie obszarów ograniczonego użytkowania na terenach o ponadnormatywnej uciążliwości akustycznej.
	Dziedzictwo kulturowe	-	-	-	-
	Dziedzictwo kulturowe	Wzbogacenie zasobów materialnych i niematerialnych dziedzictwa kulturowego	długoterminowy, bezpośredni	lokalny, regionalny, ponadregionalny	-

6.3. Oddziaływania wtórne i skumulowane.

Oddziaływania skumulowane będą związane z jednoczesną realizacją kilku zadań w tym samym czasie, na sąsiadujących terenach (akumulacja wpływów w czasie i przestrzeni). Związane będą z okresowym zwiększeniem hałasu i zanieczyszczenia powietrza związanego z etapem prac budowlanych. Należy jednak podkreślić, że natężenie i zakres przewidywanych oddziaływań skumulowanych będą niewielkie. Będą to oddziaływania krótkoterminowe, ograniczone do czasu trwania prac budowlanych. Nie zidentyfikowano oddziaływań skumulowanych wynikających z realizacji innych programów lub planów na tym terenie, w tym samym czasie.

Oddziaływania wtórne zachodzących najczęściej w sytuacji wzrostu jednej emisji, powstającej w związku z ograniczeniem innej. Określenie wtórnych oddziaływań w makroskalowych prognozach, sporządzanych na potrzeby dokumentów strategicznych, biorąc pod uwagę ich zasięg oraz stopień ogólności, jest albo w ogóle niemożliwe, albo obciążone zbyt dużą niepewnością, jak również niecelowe na tak wczesnym etapie planowania.

Zadaniem prognoz, wykonywanych na najwcześniejszym etapie planowania i podejmowania decyzji, jest przede wszystkim zidentyfikowanie możliwości wystąpienia oddziaływań na środowisko oraz określenie ich przybliżonej siły i kierunku, po to by umożliwić skorygowanie celów i założeń rozpatrywanego dokumentu, aby jego potencjalne oddziaływania negatywne (zwłaszcza te najsilniejsze) mogły ulec zmniejszeniu, a oddziaływania pozytywne (zwłaszcza te najsłabsze) zwiększeniu.

W tabeli poniżej przedstawiono relacje pomiędzy potencjalnymi oddziaływaniami przedsięwzięć Strategicznego Planu na poszczególne elementy środowiska oraz oddziaływaniami pośrednimi mogącymi mieć miejsce z związku z realizacją Strategicznego Planu.

Tabela nr 16. Wzajemne powiązania oddziaływań

Element środowiska	Oddziaływania bezpośrednie	Wzajemne powiązania oddziaływań
POWIETRZE I KLIMAT	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Hałas i wibracje ➤ Emisja spalin ➤ Zapylenie ➤ Emisja zanieczyszczeń 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Spaliny i pyły samochodowe zanieczyszczają powierzchnie ziemi, gleby i wody powierzchniowe ➤ Zanieczyszczanie powietrza i zmiany topoklimatu wpływają na florę i faunę ➤ Hałas i wibracje wpływają na zdrowie człowieka i świat zwierzęcy ➤ Zmiany pokrycia powierzchni ziemi wpływają na mikroklimat.
WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Obniżenie poziomu wód gruntowych ➤ Zmiana stosunków wodnych ➤ Zanieczyszczenia wód 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zanieczyszczenia użytkowych poziomów wód podziemnych mają wpływ na zdrowie ludzi ➤ Zmiany poziomu wód gruntowych (odwodnienia), wpływają na wilgotność gleby, a to z kolei oddziałuje na florę i faunę ➤ Zanieczyszczenia wód wpływają na bioróżnorodność ➤ Poziom wód gruntowych i stosunki wodne wpływają na stan zdrowotny roślinności danego obszaru, a tym samym na zmiany w krajobrazie ➤ Zmiany pokrycia powierzchni ziemi i jej właściwości filtracyjnych wpływają na reżim wód gruntowych ➤ Zanieczyszczenia użytkowych poziomów wód podziemnych mają wpływ na zdrowie ludzi
FLORA I FAUNA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zmiany przestrzeni życiowej i ekosystemów ➤ Zagrożenie dla niektórych gatunków ➤ Zmniejszenie bioróżnorodności 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Rozwój transportu, budowa dróg oraz inne procesy urbanizacyjne wpływają na florę i faunę pośrednio poprzez: <ul style="list-style-type: none"> - Zmiana stanu czystości powietrza, hałasu i drgań, mikroklimatu, poziomu wód gruntowych, zbiorników wód powierzchniowych i podziemnych,

		<p>zanieczyszczenie gleby i pokrycia powierzchni ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Stan flory i fauny ma wpływ na zdrowie fizyczne i psychiczne człowieka ➤ Stan flory wpływa na krajobraz
GLEBY I ŚRODOWISKO GRUNTOWO-WODNE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zmiany pokrycia powierzchni terenu ➤ Zmiany struktury gruntu, składu biologicznego i chemicznego 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zmiana pokrycia powierzchni terenu wpływa na zmianę mikroklimatu ➤ Zwiększenie powierzchni nawierzchni nieprzepuszczalnych czyli pogorszenie się własności retencyjnych i filtracyjnych, wpływa to na wody gruntowe i ujęcia wody oraz na mikroklimat. ➤ Zanieczyszczenia opadające na powierzchnię dróg spływają wraz z wodami opadowymi do gleby i wód gruntowych.

6.4. Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru

Rozważając cele określone w Strategicznym Planie należy stwierdzić, iż wiele z celów bezpośrednio jest skierowana na poprawę stanu środowiska naturalnego, w innych natomiast poprawa środowiska osiągana jest w sposób pośredni. Niemniej jednak należy pamiętać, iż w wyniku realizacji zapisów Strategicznego Planu mogą powstać negatywne oddziaływania, o których mowa była w poprzednich rozdziałach.

Do przedsięwzięć realizowanych w ramach Strategicznego Planu, które mogą negatywnie oddziaływać na środowisko należy większość inwestycji infrastrukturalnych przede wszystkim: na etapie budowy -inwestycje w zakresie budowy lub modernizacji infrastruktury sportowej, drogowej rewitalizacji terenów itp., a także w fazie realizacji i eksploatacji m.in. drogi, infrastruktura turystyczna, zbiorniki retencyjne. Negatywne oddziaływanie tych inwestycji na środowisko można ograniczyć do racjonalnego poziomu poprzez dobrze przemyślany wybór lokalizacji, ponieważ skala wywoływanych przez nie przekształceń środowiska zależeć będzie w znacznym stopniu od lokalnych uwarunkowań. Ponadto, prawidłowy projekt, uwzględniający potrzeby ochrony środowiska zarówno na etapie budowy, jaki i w fazie eksploatacji inwestycji pozwoli także ograniczyć te oddziaływania.

W celu zmniejszenia lub eliminacji negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze lub społeczne proponuje się podjęcie działań łagodzących opisanych poniżej w tabeli 17.

Tabela nr 17. Proponowane środki i zalecenia łagodzące niekorzystne oddziaływania na środowisko wynikające z realizacji Strategicznego Planu

Element środowiska przyrodniczego	Środki łagodzące/zalecenie
LUDZIE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ oznakowanie obszarów, gdzie prowadzone będą prace budowlane i modernizacyjne w celu zwiększenia bezpieczeństwa ludzi podczas wykonywania tych prac; ➤ stosowanie sprawnego technicznie sprzętu, stałe prowadzenie nadzoru budowlanego oraz bezwzględne przestrzeganie przepisów BHP; ➤ ograniczenie czasu pracy maszyn budowlanych do niezbędnego minimum w celu zmniejszenia emisji spalin oraz hałasu; ➤ stosowanie systemów zabezpieczających rusztowania oraz maszyny i urządzenia podczas remontów i innych prac budowlanych, ograniczające jednocześnie uciążliwości przez niewywoływane; ➤ stosowanie roślinności izolacyjnej (obudowa biologiczna wzdłuż ciągów komunikacyjnych);
ZWIERZĘTA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wykonanie inwentaryzacji budynków i terenów planowanych pod budowę pod kątem występowania ptaków, nietoperzy i zwierząt chronionych; ➤ prowadzenie prac poza okresem lęgowym ptaków oraz rozrodu nietoperzy i innych zwierząt, których występowanie zidentyfikowano w rejonie planowanych inwestycji; ➤ w przypadku braku możliwości prowadzenia prac w okresie poza lęgowym odpowiednio wcześniejsze zabezpieczenie budynków przed zakładaniem w nich lęgówisk;

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ w trakcie prac modernizacyjnych zapewnienie nadzoru ze strony ornitologów i chiropterologów na wypadek odnalezienia miejsc gniazdowania ptaków oraz rozrodu nietoperzy; ➤ po przeprowadzeniu prac remontowych, w przypadku braku możliwości zachowania istniejących schronień, wyposażenie budynków w schronienia alternatywne (skrzynki dla ptaków i nietoperzy), równoważące ubytek takich miejsc; ➤ prowadzenie prac budowlanych i modernizacyjnych w możliwie najkrótszym czasie; ➤ budowa przepustów dla zwierząt na trasach komunikacyjnych
ROŚLINY	<ul style="list-style-type: none"> ➤ wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej obszarów dysfunkcyjnych pod kątem występowania cennych gatunków roślin, przede wszystkim obszarów wodno-błotnych o wysokich walorach przyrodniczych; ➤ wkomponowywanie istniejącej roślinności w rewitalizowaną przestrzeń obszarów dysfunkcyjnych, wprowadzanie nowych obszarów zielni urządzonej, dostosowanej do warunków siedliskowych oraz współgrającej z otoczeniem; ➤ zachowanie wysokiej kultury prowadzenia robót budowlanych, z poszanowaniem wymagań ochrony środowiska; ➤ prowadzenie ręcznych wykopów w sąsiedztwie systemów korzeniowych w czasie wykonywania prac budowlanych; ➤ unikanie usuwania korzeni strukturalnych drzew w przypadku prowadzenia wykopów w sąsiedztwie bryły korzeniowej; ➤ zabezpieczenie ran na drzewach powstałych w wyniku prowadzonych prac budowlanych odpowiednimi środkami grzybobójczymi; ➤ zabezpieczenie pni drzew narażonych na otarcia ze strony sprzętu budowlanego np. włókniny i obudowy drewniane; ➤ lokalizowanie zapleczy budów możliwe najdalej od stanowisk roślin o dużych walorach przyrodniczych;
WODA	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zabezpieczenie/uszczelnienie terenów zapleczy budów (magazynowanie substancji, materiałów oraz odpadów w sposób eliminujący kontakt z wodami opadowymi i gruntowymi); ➤ kontrolowanie szczelności zbiorników paliw płynnych pojazdów stosowanych w czasie prac budowlanych w celu niedopuszczenia do miejscowego skażenia środowiska gruntowego substancjami ropopochodnymi; ➤ zapewnienie dostępu pracownikom przedsiębiorstw budowlanych do przenośnych toalet oraz regularnie opróżnianie toalet z wykorzystaniem samochodów serwisowo-asekuracyjnych wyposażonych w odpowiednie akcesoria; ➤ zachowanie szczególnej ostrożności w czasie prowadzenia prac w sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych; ➤ ograniczanie powierzchni nieprzepuszczalnych (np. poprzez stosowanie materiałów przepuszczalnych do budowy parkingów, ciągów pieszych i rowerowych); ➤ stosowanie w budowanych i modernizowanych budynkach rozwiązań technicznych mających na celu ograniczenie zużycia wody;
POWIETRZER	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zachowanie wysokiej kultury prowadzenia robót, a w szczególności przez: systematyczne sprzątanie placów budowy, zraszanie wodą placów budowy (zależnie od potrzeb), ograniczenie do minimum czasu pracy silników spalinowych maszyn i samochodów budowy, uważne ładowanie materiałów sypkich na samochody, stosowanie osłon na rusztowania, urządzenia, maszyny i pojazdy, ograniczających pylenie oraz inne zanieczyszczenia, stosowanie gotowych mieszanek wytwarzanych w wytwórniach, aby ograniczyć do minimum operacje mieszania kruszywa ze spoiwem na miejscu budowy, wykorzystanie pojazdów zasilanych alternatywnymi źródłami napędu, propagowanie ruchu rowerowego, pieszego, poprzez budowę odpowiednich ciągów komunikacyjnych; ➤ zwiększenie powierzchni terenów zielonych poprawiających skład powietrza atmosferycznego (poprzez pochłanianie szkodliwych gazów – tlenki siarki, siarkowodór, dwutlenek węgla oraz produkcji tlenu); ➤ budowanie pasów zieleni izolacyjnej, ograniczającej uciążliwości komunikacyjne; stosowanie w budowanych i modernizowanych budynkach rozwiązań technicznych mających na celu ograniczenie niskiej emisji (stosowanie kotłów zasilanych ekologicznymi paliwami, termomodernizacja budynków – ograniczająca zużycie paliw i energii);
POWIERZCHNIA ZIEMI	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zabezpieczenie/uszczelnienie terenów zapleczy budów (magazynowanie substancji,

	<p>materiałów oraz odpadów w sposób eliminujący kontakt z glebą);</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kontrolowanie szczelność zbiorników paliw płynnych pojazdów stosowanych w czasie prac budowlanych w celu niedopuszczenia do miejscowego skażenia środowiska gruntowego substancjami ropopochodnymi; ➤ przed rozpoczęciem prac ziemnych zebranie warstwy wierzchniej gleby (humus), a po zakończeniu prac – rozdeponowanie na powierzchni terenu; ➤ przestrzegania prawidłowej gospodarki odpadami;
KRAJOBRAZ	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zintegrowanie nowych przedsięwzięć inwestycyjnych z istniejącą rzeźbą terenu; ➤ wkomponowanie istniejących elementów krajobrazu o potencjalnie wysokich walorach przyrodniczych w rewitalizowaną przestrzeń; ➤ traktowanie zieleni urządzonej jako priorytetowego elementu kształtującego prawidłowo zagospodarowaną przestrzeń miejską;
KLIMAT	<ul style="list-style-type: none"> ➤ odpowiednie projektowanie zieleni na terenie osiedli, tak, aby pełniła funkcje ochrony przed wiatrem, wpływała na wymianę powietrza w mieście oraz przyczyniała się do zatrzymywania wilgoci; ➤ stosowanie zabiegów mających na celu zmniejszenie zatorów komunikacyjnych w mieście (odpowiednio zsynchronizowana sygnalizacja świetlna, propagowanie ruchu pieszego, rowerowego oraz komunikacji publicznej) podczas prowadzonych prac remontowych;
ZABYTKI, DOBRA MATERIALNE	<ul style="list-style-type: none"> ➤ planowanie nowych inwestycji w harmonii z istniejącym krajobrazem i historycznym układem przestrzennym; ➤ odpowiednie wyeksponowanie obiektów zabytkowych o wysokich wartościach artystycznych, historycznych i kulturowych na tle istniejącej zabudowy oraz planowanych inwestycji; ➤ prowadzenie prac remontowych obiektów zabytkowych w uzgodnieniu z Konserwatorem Zabytków;

W przypadku, gdy całkowite uniknięcie danego oddziaływania jest niemożliwe i istnieje niebezpieczeństwo nieodwracanego zniszczenia szczególnie cennych elementów przyrody, konieczne jest podjęcie odpowiednio wcześniej działań kompensacyjnych.

7. Niedostatki i braki materiałów utrudniające ocenę szkodliwego oddziaływania na środowisko ustaleń projektowanego dokumentu

W trakcie prac nad Prognozą opierano się wszelkich dostępnych materiałach dotyczących przepisów prawnych, sieci „Natura 2000”, danych o stanie środowiska oraz innych dokumentach niezbędnych do opracowania przedmiotowego dokumentu. W trakcie opracowywania Prognozy nie stwierdzono istotnych niedostatków lub braków materiałów, które ograniczyłyby możliwość wykonania Prognozy. Jedynym problemem okazał się ogólny charakter zadań proponowanych w Strategicznym Planie, utrudnił, a w pojedynczych przypadkach wręcz uniemożliwił określenie oddziaływania na środowisko danego przedsięwzięcia.

8. Transgraniczne oddziaływanie na środowisko

Zgodnie z art. 104 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko w razie stwierdzenia możliwości znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, pochodzącego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na skutek realizacji projektów polityk, strategii, planów lub programów, przeprowadza się postępowanie dotyczące transgranicznego oddziaływania na środowisko.

9. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie Strategii

Strategiczny Plan Terytorialno- Funkcjonalny w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do 2023 roku została sporządzony w układzie jednowariantowym. Dokument nie zawiera propozycji zadań alternatywnych dla realizacji celów Strategicznego Planu. Sytuacja ta wynika z makroskopowego charakteru opracowania, którego założenia cechują się wysokim stopniem ogólności. W związku z tym brak jest możliwości precyzyjnego określenia działań alternatywnych dla wskazanych zadań. Dla tego rodzaju opracowań stosowanie kryteriów wariantowości, wykorzystywanych w analogicznych ocenach oddziaływania sporządzanych dla sparametryzowanych przedsięwzięć jest znacznie utrudnione.

Rozpatrywanie wariantów przyjętych założeń Strategicznego Planu miało miejsce w toku opracowywania dokumentu i obejmowały m. in. opracowanie diagnozy stanu środowiska oraz sukcesywne konsultacje w ramach zespołu projektowego z przedstawicielami samorządu terytorialnego, administracji publicznej, przedsiębiorców, środowisk edukacyjnych oraz organizacji pozarządowych. Efektem tych prac było wypracowanie ostatecznej, jednowariantowej wersji Strategicznego Planu.

Należy również podkreślić, że większość proponowanych do realizacji przedsięwzięć w ramach Strategicznego Planu ma pozytywny wpływ na środowisko i proponowanie rozwiązań alternatywnych nie ma uzasadnienia. Zdefiniowane w Strategicznym Planie działania, będące narzędziem służącym do spełnienia celów dokumentu nie mają charakteru tzw. twardych założeń, a wskazują raczej kierunek aktywności, pozwalający na elastyczny dobór formy ich realizacji.

Wobec powyższego przyjęto, że dalszy rozwój obszaru może przebiegać w dwóch scenariuszach tj. realizacji oraz odstąpienia od realizacji Strategicznego Planu. Wariant polegający na zaniechaniu realizacji Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” tzw. wariant 0, opisano w rozdziale 4 niniejszej Prognozy. Wariant 0 nie oznacza, że nic się nie zmieni, ponieważ brak realizacji inwestycji może także powodować negatywne konsekwencje środowiskowe.

Inicjatywa „Aktywne Roztocze” pomimo, że jest położona w bezpośrednim sąsiedztwie wschodniej granicy Polski, zaproponowane w Strategicznym Planie działania charakteryzują się lokalnym zasięgiem oddziaływań i nie mają znaczenia transgranicznego.

10. Przewidywane metody analizy skutków realizacji postanowień projektu Strategicznego Planu

W ramach Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” został opracowany monitoring, którego celem jest zapewnienie zgodności realizacji projektów i programów z wcześniej zatwierdzonymi założeniami. Na podstawie informacji zebranych w trakcie monitoringu, możliwe jest dokonanie oceny projektów i programów według wcześniej określonych kryteriów.

Celem prowadzenia obserwacji monitorujących jest ocena stopnia realizacji zamierzeń określonych w strategicznym planie. Obserwacje te w głównej mierze polegać będą na dokonywaniu pomiarów wskaźników opisujących stan poszczególnych sfer funkcjonalnych i obszarów strategicznych obszaru. Monitoring realizacji strategicznego planu obszaru w szczególności dotyczyć będzie:

- gromadzenia informacji na temat produktów będących wynikiem podejmowanych projektów i zadań,
- pomiarów stanu zaawansowania przedsięwzięć podejmowanych w obszarach działań skierowanych na realizację celów na poziomie taktycznym,
- gromadzenia i przetwarzania informacji dotyczących rodzajów i jakości rezultatów prowadzonych działań rozwojowych,
- gromadzenia i przetwarzania informacji na temat zmian ilościowych i jakościowych zachodzących w obszarach strategicznych w wyniku podejmowanych przedsięwzięć,
- gromadzenia i analizy informacji na temat zmian uwarunkowań prawnych dotyczących funkcjonowania samorządu terytorialnego, a także możliwości stosowania nowych rozwiązań w zakresie organizacji, prowadzenia i finansowania działań rozwojowych,

- dokonywania analiz porównawczych i tematycznych.

Tak prowadzony monitoring wypełnia funkcje sprawdzającą i informacyjną. Jego rolą jest dostarczenie danych na temat stanu istniejącego badanych zjawisk w czasie bieżącym. Dla potrzeb monitorowania strategicznego planu zostały określone trzy podstawowe rodzaje wskaźników. Będą to wskaźniki:

- wskaźniki produktu – wytwory materialne i usługi otrzymywane lub wytwarzane w trakcie realizacji strategii,
- wskaźniki rezultatu – bezpośrednie i natychmiastowe efekty realizacji strategii,
- wskaźniki oddziaływania – konsekwencje strategii, wykraczające poza bezpośrednie i natychmiastowe efekty.

Wyżej wymienione wskaźniki będą służyły liczbowemu określeniu uzyskanych efektów działań, przyczyniających się do realizacji celów. Informacje zebrane w procesie monitoringu będą stanowiły materiał niezbędny do przeprowadzenia ewaluacji dokonań realizowanych i zrealizowanych w efekcie podejmowanych działań zaleconych w strategii rozwoju. Wyniki monitoringu są punktem wyjścia i jednym ze źródeł, wykorzystywanych w ewaluacji. Ewaluacja jest to proces oceny efektów realizacji interwencji publicznej, przeprowadzony w oparciu o odpowiednie kryteria, za pomocą odpowiedniej metodologii, w celu poprawy jakości podejmowanych działań ze szczególnym uwzględnieniem celów, jakie interwencja ma realizować.

Ewaluacja działań, wynikających ze Strategicznego Planu będzie przebiegała w trakcie jej realizacji, jako ewaluacja on-going oraz po zakończeniu realizacji strategicznego planu, jako ewaluacja ex-post:

- ewaluacja on-going – może być realizowana przez cały okres wdrażania strategicznego planu, jej celem jest diagnoza i analiza problemów, pojawiających się w trakcie realizacji strategicznego planu oraz określenie możliwości ich rozwiązania,
- ewaluacja ex-post – jest ewaluacją podsumowującą, dokonywaną po zakończeniu wdrażania strategicznego planu, celem ewaluacji ex-post jest określenie oddziaływania strategicznego planu oraz jego trwałości, w tej ewaluacji istotną rolę odgrywa odniesienie się do założonych celów oraz ocena na ile udało się je osiągnąć.

Kryteria przeprowadzania ewaluacji to trafność, skuteczność, efektywność (ewaluacja on-going) oraz skuteczność, efektywność, użyteczność oraz trwałość (ewaluacja ex-post):

- trafność – analiza określonych celów strategicznego planu w odniesieniu do zmieniających się potrzeb danego obszaru,
- skuteczność – określenie, czy kierunki działań strategicznego planu prowadzą do osiągnięcia celów, analiza tempa wydatkowanych środków oraz efektów strategii w kontekście zaplanowanych wartości docelowych,
- efektywność – analiza kosztów interwencji w odniesieniu do jej skuteczności,
- użyteczność – ocena na ile osiągnięte efekty odpowiadają rzeczywistym problemom społeczno-gospodarczym,
- trwałość – ocena, czy efekty interwencji będą utrzymywać się po jej zakończeniu oraz jak długo będą widoczne jej skutki.

11. Streszczenie w języku niespecjalistycznym

Niniejsze streszczenie odzwierciedla układ (rozdziały) prognozy oddziaływania na środowisko.

1. Wprowadzenie

Rozdział stanowi charakterystykę niniejszego dokumentu, w której przedstawiono podstawy prawne, cel i zakres Prognozy oraz metody zastosowane przy jej sporządzaniu. Podstawę prawną sporządzenia Prognozy stanowi art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) Celem niniejszej Prognozy jest przeanalizowanie potencjalnego wpływu na środowisko skutków realizacji zamierzeń Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze”.

Zakres dokumentu jest zgodny z art. 51 ust 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko i został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Lublinie oraz Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym w Lublinie.

Prace nad opracowaniem Prognozy przebiegały wieloetapowo i obejmowały: ocenę aktualnego stanu środowiska regionu, ocenę potencjalnego wpływu na środowisko założeń realizowanych w ramach Strategicznego Planu, opracowanie propozycji środków mających na celu eliminację lub minimalizację zidentyfikowanych negatywnych oddziaływań na środowisko, ocenę systemu monitoringu skutków wdrażania dokumentu. Najistotniejszą częścią Prognozy stanowi identyfikacja oddziaływań na poszczególne elementy środowiska regionu, której w celu obiektywizacji dokonano w niezależnych grupach eksperckich. Wyniki prac grup porównano i ostatecznie uzgodniono wspólnie, a w celu ich zaprezentowania wykorzystano uproszczoną analizę macierzową (tabelę skutków środowiskowych).

2. Analiza zawartości Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do roku 2023

W rozdziale scharakteryzowano oceniany projekt- Strategiczny Plan Terytorialno- Funkcjonalny w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” , przedstawiając podstawy prawne jego opracowania, zawartość, główne cele oraz powiązanie z innymi strategicznymi dokumentami szczebla międzynarodowego, krajowego i regionalnego.

3. Opis stanu środowiska naturalnego inicjatywy „Aktywne Roztocze” na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem

Rozdział zawiera analizę stanu środowiska inicjatywy „Aktywne Roztocze” , odnoszącą się do jego poszczególnych komponentów (różnorodności biologicznej, fauny, flory, wód, powietrza, powierzchni ziemi, krajobrazu, klimatu, zasobów naturalnych, zabytków). Podstawowymi źródłami informacji na temat środowiska regionu były: dane gromadzone w ramach państwowego monitoringu przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie, dane gromadzone w ramach statystyki publicznej przez Główny Urząd Statystyczny. Charakterystyka stanu środowiska przedstawiona w rozdziale 3 jest ściśle powiązana z rozdziałem 6, w którym przedstawiono istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji Strategicznego Planu.

4. Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji Strategicznego Planu Terytorialno- Funkcjonalnego w ramach inicjatywy „Aktywne Roztocze” do roku 2023

W rozdziale opisano skutki braku realizacji Strategicznego Planu. Rozważanie takiego wariantu tzw. zero jest jednym z podstawowych wymogów opracowania Prognozy. Uznano jednocześnie, że przyjęcie takiego kierunku rozwoju jest czysto hipotetyczne. Określone w Strategicznym Planie cele i kierunki działań opierają się na zasadzie zrównoważonego rozwoju, stąd też z założenia mają prośrodowiskowy wydźwięk i powinny sprzyjać zachowaniu równowagi w przyrodzie oraz racjonalnemu wykorzystaniu zasobów regionu. W Prognozie stwierdzono, że zaniechanie realizacji założeń Strategicznego Planu doprowadziłoby do pogorszenia warunków i jakości życia ludzi na terenie obszaru, zahamowania prośrodowiskowych (innowacyjnych) zmian w gospodarce, pogorszenia jakości środowiska gmin w wyniku intensyfikacji emisji zanieczyszczeń oraz nadmiernej eksploatacji zasobów.

5. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym i krajowym istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu oraz sposoby w jakich te cele i problemy środowiska zostały uwzględnione podczas jego opracowania

W rozdziale tym opisano cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym i krajowym oraz spójność celów niniejszej strategii z tymi celami.

6. Przewidywane oddziaływanie na środowisko

Na podstawie informacji zgromadzonych w rozdziale 3 zidentyfikowano istniejące problemy ochrony środowiska, istotne z punktu widzenia realizacji Strategicznego Planu.

Rozdział 6 Prognozy stanowi ocena wpływu na środowisko przewidywanych znaczących oddziaływań skutków realizacji założeń Strategicznego Planu, będąca trzonem dokumentu. Stopień szczegółowości przeprowadzonej oceny jest zdeterminowany makroskalowym charakterem Strategicznego Planu i w związku z tym ogranicza się jedynie do opisowej (jakościowej) identyfikacji prawdopodobnych oddziaływań (kierunków zmian), jakie zachodzą w analogicznych sytuacjach, głównie o charakterze bezpośrednim (relatywnie łatwych do zdiagnozowania). Jednocześnie sporządzona ocena nie obejmuje wszystkich potencjalnych skutków środowiskowych realizacji Strategicznego Planu, gdyż na tak precyzyjne analizy nie pozwala objętość niniejszego opracowania. Większość z zamierzeń inwestycyjnych przewidywanych do realizacji w ramach Strategicznego Planu wymagać będzie przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko w odniesieniu do konkretnych warunków środowiskowych. W związku z tym przyjęto, że na tym etapie wystarczające będzie omówienie typowych oddziaływań i ich potencjalnych skutków środowiskowych. Dla części zadań ze względu na ich bardzo ogólny charakter nie można było jednoznacznie określić wpływu na środowisko.

Rozdział 6 poświęcono również analizie rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie oraz kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, będących rezultatem realizacji założeń Strategicznego Planu. W analizie podkreślono, że zasadniczo każdy z celów i strategicznych kierunków działań Strategicznego Planu wpisuje się w listę rozwiązań mających na celu zapobieganie zanieczyszczeniu oraz ochronę środowiska regionu, co wynika z wyraźnego, czytelnego kontekstu środkowego dokumentu, skonstruowanego w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju. Za podstawowe środki zapobiegawcze uznano odpowiednie lokalizowanie poszczególnych inwestycji, przestrzeganie prawa z zakresu ochrony środowiska oraz stosowanie rozwiązań technicznych i technologicznych ograniczających emisję zanieczyszczeń do środowiska. W celu zmniejszenia lub eliminacji negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze lub społeczne zaproponowano podjęcie działań łagodzących opisanych dokładnie w rozdziale 6.

7. Niedostatki i braki materiałów utrudniające ocenę szkodliwego oddziaływania na środowisko ustaleń projektowanego dokumentu

W trakcie prac nad Prognozą opierano się wszelkich dostępnych materiałach dotyczących przepisów prawnych, sieci „Natura 2000”, danych o stanie środowiska oraz innych dokumentach niezbędnych do opracowania przedmiotowego dokumentu.

8. Transgraniczne oddziaływanie na środowisko

W rozdziale stwierdzono, że w przypadku Strategicznego Planu nie ma potrzeby przeprowadzania postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko.

9. Rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projekcie Strategicznym Planie

Strategiczny Plan został sporządzony w układzie jednowariantowym. Dokument nie zawiera propozycji zadań alternatywnych dla realizacji celów Strategicznego Planu. Sytuacja ta wynika z makroskalowego charakteru opracowania, którego założenia cechują się wysokim stopniem ogólności. W związku z tym brak jest możliwości precyzyjnego określenia działań alternatywnych dla wskazanych zadań. Dla tego rodzaju opracowań stosowanie kryteriów wariantowości, wykorzystywanych w analogicznych ocenach oddziaływania sporządzanych dla sparametryzowanych przedsięwzięć jest znacznie utrudnione. Należy również podkreślić, że większość proponowanych do realizacji przedsięwzięć w ramach Strategicznego Planu ma pozytywny wpływ na środowisko i proponowanie rozwiązań alternatywnych nie ma uzasadnienia.

10. Przewidywane metody analizy skutków realizacji postanowień projektu Strategicznego Planu

Celem monitoringu jest opisanie zmian stanu środowiska w wyniku realizacji założeń Strategicznego Planu oraz sprawdzenie czy założone środki łagodzące przyniosą zakładany efekt. Pomiar skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie oddziaływania na środowisko będzie się odbywał poprzez zestaw odpowiednich wskaźników (mierników). W tym celu należy wykorzystać funkcjonujący na terenie gmin system monitoringu środowiska przyrodniczego prowadzony przez różne instytucje.

